

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΤΟΣ ΜΑ' | ΑΘΗΝΑΙ, ΦΙΛΟΘΕΗΣ 19. — Τηλ. 227-689 | 16 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1964 | ΑΡΙΘ. 2

ΔΙΑΠΥΡΟΣ ΕΙΝΑΙ Η ΕΥΧΗ

Ἐντελῶς ἀσυνήθους περιεχομένου καὶ κατὰ μέτρον ὑψηλῶν νοσημάτων ὑπῆρξεν ὁ Βασιλικὸς λόγος, ὁ ἐκφωνηθεὶς εἰς τὴν διαλυθεῖσαν προσφάτως Βουλὴν. Καὶ εἶναι ἀληθῶς λυπηρὸν, ὅτι ἐν μέσῳ τοῦ ἐντυπωσιακοῦ πατάγου τῶν γεγονότων ποῦ ἐπηκολούθησαν, παρῆλθεν οὗτος σχεδὸν ἀπαρατήρητος.

★

«Ἡ πρώτη ἐπέκδοσις εἶναι ὁ ἄνθρωπος» εἶπεν ἡ Α.Μ. ὁ Βασιλεὺς Παῦλος, ἐκφράζων θεμελιώδη πνευματικὴν παράδοσιν τοῦ Ἔθνους καὶ εἰσδύων εἰς τὸ βάθος τῶν πραγμάτων, μὲ καταπάγιον Ὁρθόδοξον φρόνημα.

Καὶ ἀληθῶς. Τὰ τεχνικὰ ἐπιτεύγματα, ὅσονδήποτε καὶ ἂν εἶναι θαυμαστά, δὲν ἀποτελοῦν αὐτὰ καὶ μόνον τὴν πρόοδον. Οὐτε καὶ ἐξαντλεῖται τὸ πλήρωμά της εἰς τὴν οἰκονομίαν καὶ εἰς τὴν ὑλικὴν εὐημερίαν. Ἡ λύσις τοῦ οἰκονομικοῦ ζητήματος δὲν ἀναπαύει τὴν ἀνήσυχον καρδίαν τοῦ ἀνθρώπου. Αἱ ἐφέσεις του εἶναι ὑψηλότεραι. Εἶναι ἡ ἐλευθερία, ἡ αἰωνίως ἀντιμαχομένη πρὸς τὸ κακὸν καὶ ἐντὸς τοῦ στήθους του, καὶ ἐντὸς τοῦ περιβάλλοντος· καὶ ὀρίζουσα ὡς σκοποὺς πρὸς τοὺς ὁποίους πρέπει νὰ κατευθύνεται ὁ ἄνθρωπος τὸ ἀγαθὸν καὶ τὴν ἀλήθειαν. Εἶναι αἱ πνευματικαὶ δημιουργίαι, ποῦ αὐταὶ πραγματοποιοῦν τὴν ἀνοδικὴν πορείαν τοῦ κόσμου. Καὶ παραμένουν ἐντελῶς ἀδικαίωτα καὶ ἐστερημένα παντὸς βαθυτέρου νοήματος καὶ τὰ ἐντυπωσιακώτερα γεγονότα, ἐφ' ὅσον δὲν συντρέχουν εἰς τὴν ἠθικὴν προαγωγὴν τῆς ζωῆς, καὶ εἰς τὴν «ἐπὶ γῆς εἰρήνην καὶ

εὐδοκίαν», διὰ τῶν ὁποίων εἰσδύει ἡ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ εἰς τὸν κόσμον. Ἡ Οἰκονομία τότε καὶ μόνον ἀποκτᾷ βασικὴν σημασίαν καὶ σπουδαιότητα, ὅταν δὲν ὑποβαστάζῃ ἀπλῶς τὴν ζωὴν ἐπὶ τῆς ἀβαθοῦς καὶ τεναγώδους ἐπιφανείας τῆς ὑλικῆς εὐημερίας καὶ τοῦ εὐδαιμονισμοῦ. Ἀλλὰ ὑποβοηθεῖ καὶ διευκολύνει τὸ πνεῦμα εἰς τὰς πτήσεις του καὶ εἰς τὰς δημιουργίας του.

★

Καὶ συνεχίζων εἰς τὸν αὐτὸν ὑψηλὸν τόνον, εἶπε προσέτι ἡ Α.Μ. ὁ Βασιλεὺς: «Ἐχομεν εὐθύνην καὶ ἀποστολὴν νὰ ἐξυψώσωμεν τὸ φρόνημα τοῦ λαοῦ. Καὶ νὰ ἐμπνεύσωμεν, καὶ μὲ τοὺς λόγους καὶ μὲ τὰς πράξεις μας, τὴν πίστιν εἰς τὰ ἰδεώδη τοῦ Ἑλληνο-Χριστιανικοῦ πολιτισμοῦ...».

Εἶναι ἡ πρώτη φορά, νομίζομεν, ποῦ ἠκούσθησαν εἰς Βασιλικὸν λόγον τόσον ὑψηλὸφρονα κηρύγματα, οὐδαμῶς ἔχοντα ἀνάγκην ὑπομνηματισμοῦ καὶ σχολίων. Διότι ἔχουν τὴν καθαρότητα καὶ τὴν ἰριδίζουσαν λαμπρότητα τῆς ζωογόνου αὐγίνης δρόσου. Ἡ πίστις εἰς τὸ Ἑλληνοχριστιανικὸν ἰδεῶδες. Ἰδοῦ, ἡ «γραμμὴ πλεύσεως» τῆς αἰωνοπόρου Ἀργοῦς τοῦ Ἔθνους μας. Τὸ Ἑλληνοχριστιανικὸν ἰδεῶδες ἀποτελεῖ τὴν πνευματικὴν μας παράδοσιν. Παράδοσιν, τὴν ὁποίαν ἐδημιούργησαν αἱ μακροχρόνιοι βιώσεις τῶν πολιτιστικῶν ἀξιών ὑπὸ τοῦ Γένους μας. Δι' αὐτῆς ἐπνευματοποιήθη ἡ ἔννοια τῆς Πατρίδος καὶ ἡ ὁμαδικὴ συμβίωσις τοῦ λαοῦ μας. Ἐν-

Η Β' ΕΝ ΒΑΤΙΚΑΝΩ ΓΕΝΙΚΗ ΣΥΝΟΔΟΣ ΤΗΣ ΡΩΜΑΙΟΚΑΘΟΛΙΚΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

V

Ἐν τῷ σημείῳ τούτῳ δεόν νά προστεθῆ, ὅτι ὁ συλλογικός χαρακτήρ τῶν ἐπισκόπων ἀπησχόλησε τήν Β' Βατικάνειον Σύνοδον κατὰ τήν συζήτησιν καί τοῦ δευτέρου «σχήματος», τοῦ τιτλοφορουμένου «περὶ τῶν ἐπισκόπων καί τῆς διοικήσεως τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἐπαρχιῶν» καί περιλαμβάνοντος τὰ ἐξῆς πέντε κεφάλαια: (α) σχέσεις τῶν ἐπισκόπων πρὸς τὴν ρωμαϊκὴν Κουρίαν, (β) βοηθοὶ καί βοηθητικοὶ ἐπίσκοποι, (γ) ἔθνικα ἐπισκοπικά συνέδρια, (δ) ἐκκλησιαστικαὶ ἐπαρχίαι, (ε) περὶ τῶν ἐνοριῶν». Ἡμῶς ἐνδιαφέρουσιν ἐνταῦθα πρὸ πάντων αἱ συνοδικαὶ συζητήσεις ἐπὶ τοῦ πρώτου καί τοῦ τρίτου κεφαλαίου, καθ' ὅσον δι' αὐτῶν ἐγένετο ἀπόπειρα ἐφαρμογῆς τῆς ἀρχῆς τῆς συλλογικότητος τῶν ἐπισκόπων τοῦ προηγουμένου «σχήματος» περὶ Ἐκκλησίας, διὰ τῆς ἀνακτῆσεως ὑπὸ τοῦ συλλόγου τῶν ἐπισκόπων τῆς κανονικῆς θέσεώς του μετὰ τὸν Πάπαν καί ὑπεράνω τῆς Κουρίας. Ἐνδεικτικῶς ἀναφέρονται τοὺς λόγους τῶν καρδινάλιων Ἀλφρινγκ (Ὀλλανδοῦ) καί Μπέα (Γερμανοῦ), ἐξ ὧν ὁ μὲν πρῶτος εἶπεν, ὅτι «κατὰ τὴν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἱεραρχικὴν τάξιν ἡ ὀρθὴ σειρά δὲν εἶναι: Πάπας, Κουρία, ἐπίσκοποι, διότι τοιοῦτοτρόπως οἱ ἐπίσκοποι ὑποτάσσονται εἰς τὴν Κουρίαν, ἀλλ' ὁ Πάπας καί ὁ σύλλογός του

τὸς τοῦ Ἑλληνοχριστιανικοῦ αὐτοῦ ιδεώδους ἐπνευσεν πάντοτε καταγιγιστικὴ ἢ ἀγία πνοὴ τῆς Ἐλευθερίας. Καί ἐντὸς αὐτοῦ ἐπραγματοποιήθησαν οἱ θαμβωτικοὶ τοῦ ἡρώϊσμοι καί αἱ μεγάλαι του δημιουργίαι...

★

Διάπυρος εἶναι ἡ εὐχὴ τῆς «Ἐκκλησίας», ἵνα οἱ πολιτικοὶ μας ἄνδρες ἐνωτισθοῦν ἐξ ὅλης ψυχῆς καί ἐξ ὅλης καρδίας, τὸ ὕψη λὸν Β α σ ι λ ι κ ὸ ν κ ἤ ρ υ γ μ α. Καί ἀκόμη ὅπως, κατὰ τὸν προεκλογικὸν ἀγῶνα εἰς τὸν ὁποῖον εἰσῆλθε καί πάλιν ἡ χώρα δώσουν εἰς τὸν λαὸν μαθήματα ἀνωτέρου ἥθους καί παραδείγματα ἠθικῆς εὐθιξίας, ἀνωτερότητος, καί δικαιοσύνης, καί σωφροσύνης. Ἀφ' ἐτέρου δέ, ὅπως ἡ ψῆφος τοῦ λαοῦ ἀναδειξῆ ἀρχόντας ἐμφορουμένους ὑπὸ τοῦ Ἑλληνοχριστιανικοῦ ιδεώδους, καί ὑπὸ εἰλικρινοῦς ἀγάπης πρὸς τὴν Μητέρα Ἐκκλησίαν καί πρὸς τὸν Ἑλληνικὸν λαόν.

ΘΕΟΔΟΣΙΟΣ ΣΠΕΡΑΝΤΣΑΣ

(τῶν ἐπισκόπων) ἀποτελοῦσι τὴν νομοθετικὴν ἐξουσίαν τῆς Ἐκκλησίας, ἐνῶ ἡ Κουρία ἔχει τὴν ἐκτελεστικὴν ἐξουσίαν καί σκοπεῖ τὴν ἐξυπηρέτησιν τοῦ ἐπισκοπικοῦ συλλόγου» ὁ δὲ δευτερός προσέθεσεν, ὅτι οἱ ἐπίσκοποι δὲν δύνανται νά εἶναι τοποτηρηταὶ τοῦ Πάπα, ἐφ' ὅσον ἀσχοῦσι θεῖα δικαίω τὰς θεμελιώδεις ἐξουσίας των, προσέτι δὲ ὅτι «συχνότατα ἡ Ρωμαϊκὴ Ἐκκλησία κατηγορήθη διὰ κατακτητικὴν πολιτικὴν ἐκ λόγων οὐχὶ πάντοτε ἀβασίμων, ὀφείλομεν δὲ νά ἀντιδράσωμεν ἐναντίον τῆς κατηγορίας ταύτης δι' ἔργων καί οὐχὶ διὰ λόγων». Ἄλλοι τούναντίον εὔρον τὴν εὐκαιρίαν νά ἀσκήσωσι πολεμικὴν κατὰ τῆς κεντρικῆς ἐξουσίας τῆς Ρώμης, τῆς Κουρίας, ἐμμέσως δὲ καί συγκεκαλυμμένως καί κατὰ τοῦ ὑπερτονισμοῦ καί τῆς ὑπερεξάρσεως τοῦ ἀπολυταρχικοῦ πρωτείου τοῦ Πάπα¹. Μὴ δυνάμενοι νά ἐπεκταθῶμεν περισσότερον ἐνταῦθα, σημειοῦμεν μόνον ὅτι σχεδὸν πάντες οἱ συνοδικοὶ σύεδροι συμφώνησαν, ὅτι ἐπιβάλλεται νά ὑπάρχῃ συνεργασία μετὰξὺ τοῦ Πάπα καί τοῦ συλλόγου τῶν ἐπισκόπων, καί διὰ τοῦτο ἤρξαντο προσανατολιζόμενοι πρὸς τὴν σύστασιν ἐπισκοπικοῦ τινος συμβουλίου περὶ τὸν Πάπαν, ὡς ἐκφράσεως τοῦ συλλόγου τῶν ἐπισκόπων, συμφώνως ἄλλως τε πρὸς τὴν δήλωσιν καί αὐτοῦ τοῦ Πάπα Παύλου ΣΤ' πρὸς τὴν Κουρίαν τῇ 21.9.1963, ἀποδεξαμένου τοῦτο, «ὅταν ἡ Σύνοδος δείξῃ ὅτι ἐπιθυμεῖ, ὅπως ἐκπρόσωποι τινες τῆς ἱερα-

1. Παρὰ ταῦτα ἡμεῖς ἡ περὶ τὴν Κουρίαν συντηρητικὴ παράταξις τῶν ἐπισκόπων ἤρξατο ἀντιδρῶσα κατὰ τὸν προοδευτικὸν τούτων τάσεων, θέλει δὲ ἀσφαλῶς ἀσκήσῃ ἰσχυράν πίεσιν καί ἐπὶ τῶν θεολογικῶν ἐπιτροπῶν, αἵτινες ἐπεφορτίσθησαν τὴν διόρθωσιν καί ἀνασύνταξιν τῶν «σχημάτων», τὰ ὅποια εἶναι ἀγνωστον ὑπὸ ποίαν τελικὴν μορφήν θά ὑποβληθῶσιν ὑπὸ τὴν κρίσιν τῆς Συνόδου κατὰ τὴν τρίτην φάσιν αὐτῆς. Πράγματι, ὡς ὀρθῶς παρετήρησεν ἡ «Ἐκκλησία» ἐν τῷ τελευταίῳ φύλλῳ τοῦ λήξαντος ἔτους, σελ. 584—585, «ἡ ἐν τῇ Συνόδῳ τοῦ Βατικανοῦ «συντηρητικὴ» παράταξις, ἡ ὅποια προσεπάθησε κατὰ τὴν πρώτην φάσιν τῆς Συνόδου νά ἀναστειλῆ καί νά καταπνίξῃ τὴν πρόθεσιν ἐκδημοκρατοποιήσεως εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν ὀργάνωσιν, διὰ τῆς ὑπερασπίσεως τοῦ μοναρχατορικοῦ χαρακτήρος τοῦ παπικοῦ ἀξιώματος, εἶναι σήμερον, κατὰ τὴν δευτέραν φάσιν, πλέον δυναμικὴ. Ὁ ἐπὶ κεφαλῆς τῆς παρατάξεως αὐτῆς καρδινάλιος Ὀτταβιάνι ἐδήλωσε προσφάτως κατηγορηματικῶς, ὅτι ἀντιτίθεται διαρρήδην εἰς τὴν ἀντίληψιν τῆς ἀνάγκης ἐξάρσεως τοῦ ἐπισκοπικοῦ καί τοῦ συνοδικοῦ θεσμοῦ, καί μετὰξὺ ἄλλων εἶπεν, ὅτι οἱ λόγοι τοῦ Χριστοῦ πρὸς τὸν Πέτρον «ποιμαίνε τὰ πρόβατά μου», ἐλέχθησαν μόνον πρὸς τοὺς τοποτηρητάς τοῦ Χριστοῦ, ἦτοι τοὺς Πάπας, καί ἄρα ὅστις θέλει νά περιληφθῆ ἐντὸς τῆς ποιμένης τοῦ Χριστοῦ, ὀφείλει νά τεθῆ ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Πάπα, μὴδὲ τῶν ἐπισκόπων ἐξαιρουμένων. Οὕτως, ἡ παράταξις αὐτὴ προσπαθεῖ νά ἐπαναφέρῃ τὰ πράγματα εἰς τὴν μεσαιωνικὴν θέσιν των, φαίνεται δὲ ὅτι ἐπὶ τοῦ σημερινοῦ Πάπα ἀπέκτεθη ἀνεπιτόνη γλώσσαν. Ἄν ἡ ὑγιᾶς σκεπτομένη μερὶς τῆς Συνόδου, ἡ ὅποια καί πλειοψηφεῖ, δὲν κατορθώσῃ νά ἀνταπεξέλθῃ καί εἰς αὐτὴν τὴν φάσιν ἀποτελεσματικῶς, ἡ ζημία διὰ τὴν Ρωμαιοκαθολικὴν Ἐκκλησίαν θά εἶναι ἀνυπολόγιστος. Ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία ἀπεύχεται τοιαύτην τροπήν».

χίας, λαμβανόμενοι κυρίως ἐκ τῶν ἐπισκόπων τῶν διοικούντων ἐκκλησιαστικὰς ἐπαρχίας, καταστῶσι, συμφώνως πρὸς τὴν διδασκαλίαν καὶ τοὺς νόμους τῆς Ἐκκλησίας, συνεταίροι τοῦ ἀνωτάτου ἀρχηγοῦ αὐτῆς, πρὸς μελέτην τῆς ἐγκαταστάσεως διακυβερνήσεως καὶ ἀνάληψιν τῆς εὐθύνης αὐτῆς». Διὰ τοῦ τρόπου τούτου ἐπιδιώκεται ὑπὸ τῆς πλειοψηφίας τῶν ἐπισκόπων ἡ ἀποκέντρωσις τῆς ἐκκλησιαστικῆς διοικήσεως διὰ τῆς ἀποψιλώσεως τῆς ρωμαϊκῆς Κουρίας ἀπὸ πολλῶν ἀρμοδιοτήτων αὐτῆς καὶ τοῦ περιορισμοῦ τῆς δυνάμεως αὐτῆς², ἵσως δὲ ἐμμέσως καὶ αὐτοῦ τοῦ Πάπα.

Ὁμοίως οὐχὶ ἄνευ ἐνδιαφέροντος δι' ἡμᾶς τοὺς Ὀρθοδόξους ὑπῆρξαν καὶ αἱ συνοδικαὶ συζητήσεις ἐπὶ τοῦ τρίτου κεφαλαίου τοῦ σχήματος τούτου περὶ «τῶν ἐθνικῶν ἐπισκοπικῶν συνεδρίων» (εἶδος συνόδων τῶν ἐκασταχοῦ τοπικῶν Ἐκκλησιῶν), ἐπειδὴ τὸ θέμα τοῦτο σχετίζεται πρὸς τὸ ἰσχύον ἐν τῇ Ὀρθοδόξῳ Καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ συνοδικὸν καθεστῶς. Καίτοι οὐδεμία ὀριστικὴ ἀπόφασις ἐλήφθη, ἐν τούτοις φαίνεται ὅτι τὰ «ἐθνικὰ ἐπισκοπικὰ συνέδρια» ταῦτα τοῦ Ρωμαιοκαθολικισμοῦ θὰ διαφέρωσι τῶν ἐπισκοπικῶν Συνόδων τῆς Ὀρθοδόξου Ἀνατολῆς, καθ' ὅσον θὰ ἔχωσι χαρακτηριστὰ μόνον συμβουλευτικὸν, ὑποκείμενα εἰς τὴν κεντρικὴν ἐν Ρώμῃ διοίκησιν ὑπὸ τὸν Πάπαν. Σχετικῶς ὁ καρδινάλιος Ἀλφρινγκ ἐπεξήγησεν, ὅτι εἰς τὰ ἐπισκοπικὰ ταῦτα συνέδρια ἢ συνόδους δὲν πραγματοποιεῖται ἡ συλλογικὴ ιδιότης τῆς ἱεραρχίας, διότι ἡ ιδιότης αὕτη ὑπάρχει μόνον, ὅταν ὀλόκληρον τὸ σῶμα τῶν ἐπισκόπων εἶναι συνθηροισμένον ὁμοῦ μετὰ καὶ ὑπὸ τὸν Πάπαν, οὕτως ὥστε ἡ ἐξουσία τῶν ἐπισκοπικῶν συμβουλίων ἢ συνόδων δὲν προέρχεται ἐκ τῆς ἐξουσίας τοῦ συλλόγου τῶν ἐπισκόπων.

2. Καὶ εἰς τὸν προσκεκλημένον εἰς τὴν Σύνοδον ἐκ τοῦ Ἐλληνορθοδόξου Πατριαρχείου Ἀλεξανδρείας Θ. Μοσχονᾶν «εἶπεν ἀνώτερος ἱεράρχης ἐν Ρώμῃ: «Ὁμολογοῦμεν ὡς ἐπίσκοποι, ὅτι ἡ Κουρία παρουσιάζει ἐξαιρετικὸν καὶ οικονομικὸν ὄργανισμὸν ἀπὸ αἰώνων. Ἀπὸ ἱστορικῆς ἀπόψεως τὰ μέλη τῆς Κουρίας εἶναι ἄνθρωποι τοῦ Ποντίφικου, οἱ ὅποιοι τὸν βοηθοῦσι νὰ ἐξασκήσῃ τὰ καθήκοντά του ὡς πριμάτου καὶ κυβερνήτου τῆς Ἐκκλησίας. Ὡς ἐκ τούτου ἡ Κουρία εἶναι ἀνωτέρα τῶν ἐπισκόπων, οἱ ὅποιοι ἀπὸ τοῦ 1870 εὐρίσκονται εἰς τὸ περιθώριον. Τώρα, ὅποτε ἡ Σύνοδος συνεδριάζει, τὸ ἐπισκοπάτον ἐν συνδυασμῷ μετὰ τοῦ Πάπα εἶναι ἀνώτερον τῆς Κουρίας καὶ ἡ Κουρία ὑπάγεται εἰς τοὺς ἐπισκόπους. Ὅταν ἐξευρεθῇ modus vivendi, περιττὸν νὰ νομισθῇ ὅτι θὰ μειωθῇ τὸ παπικὸν πρωτεῖον, ἐπειδὴ θὰ ἔχη συγκυβερνήτας τοὺς ἐπίσκοπους. Ὁ Πάπας εἰς τὸ κάτω τῆς γραφῆς ἔχει πολλὰ ὀφθαλμὰ — ἐπίσκοπος Ρώμης, κυριάρχης τῆς πόλεως τοῦ Βατικανοῦ, πριμᾶτος Ἰταλίας, πατριάρχης τῆς Δύσεως καὶ κεφαλὴ τῆς οἰκουμένης Ἐκκλησίας. Ἄς μὴ λησμονηθῇ, ὅτι ἡ διακυβέρνησις τῆς Βατικανείου Πολιτείας εἶναι ἀνεξάρτητος ἀπὸ τὴν διακυβέρνησιν τῆς Ἐκκλησίας. Οἱ Καρδινάλιοι; Πῶς τῆς Γραφῆς τοὺς εὐρίσκομεν; Εἶναι Ἴδρυμα τῶν Παπῶν. Τὸ κολέγιον τῶν Καρδινάλιων δὲν δύναται νὰ ἀποκληθῇ Ἀποστολικὸς χορὸς. Κυριώτερον γνώρισμα τῶν Καρδινάλιων εἶναι, ὅτι αὐτοὶ ἐκλέγουσι τὸν Πάπαν. Εἰς τὰς Ἀνατολικὰς Ἐκκλησίας ἐδόθησαν προνόμια, τὰ ὅποια δὲν ἐτηρήθησαν. Ἐζητήθη μᾶλλον ὁ ἐκλατινισμὸς τῶν Ὀντιῶν. Ἄλλοτε ὑπνωττον, τώρα ἀνένηψαν. Ἐνοοῦσι νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν τὸ παλαιάφατον τῆς Ἀνατολῆς, ὅτι ὡς καθεστῶς τὸ ὅποιον ἀνέχεται ἡ Ρώμη, ἀλλ' ὡς ἀποδεδειγμένον ἱστορικῶς. Ὅχι, ὡς μορμολύκειον ἀρχαιοπρεπές. Ἡ Λατινικὴ Ἐκκλησία δὲν εἶναι ἡ μόνη Καθολικὴ Ἐκκλησία». («Πάνταινος» Ἀλεξανδρείας 55 (1963) 385).

Κρίνοντες γενικῶς τὰ περὶ τοῦ «συλλόγου τῶν ἐπισκόπων» περιεχόμενα ἐν τῷ δευτέρῳ κεφαλαίῳ τοῦ «σχήματος» «περὶ τῆς Ἐκκλησίας» καὶ ἐν τῷ πρώτῳ κεφαλαίῳ τοῦ «σχήματος» «περὶ τῶν ἐπισκόπων καὶ τῆς διοικήσεως τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἐπαρχιῶν», ὡς καὶ τὰς ἐπ' αὐτῶν διεξαχθείσας μακρὰς καὶ ἐργώδεις καὶ ἐνίοτε ὀξείας συνοδικὰς συζητήσεις, παρατηροῦμεν συντόμως, ὅτι ἡ τόσον καθυστερημένη ἀναγνώρισις τῆς συλλογικότητος τῶν ἐπισκόπων καὶ ἡ δι' αὐτῆς ἐξύψωσις τοῦ ἐπισκοπικοῦ βαθμοῦ σημαίνει ἀδιαμφισβητήτως προδόν τινὰ διὰ τὴν Ρωμαϊκὴν Ἐκκλησίαν, ἡ ὅποια, παρασυρθεῖσα ὑπὸ τοῦ συγκεντρωτικοῦ καὶ ἀπολυταρχικοῦ Παπισμοῦ, ἠρνήθη εἰς τὸ ἐπισκοπάτον ἐξουσίας καὶ δικαιώματα, τὰ ὅποια κέκτηται τοῦτο θεῖον δικαίον, ἀντιστρατευθεῖσα οὕτως εἰς τὴν βούλησιν καὶ διάταξιν τοῦ θεοῦ Δομητόρος τῆς Ἐκκλησίας³. Ἰκανοποιεῖ δὲ ἐξ ἄλλου καὶ τὴν Ὀρθόδοξον Καθολικὴν Ἐκκλησίαν, ἥτις, διατηρήσασα καθ' ὅλους τοὺς διαρρυσαντας εἰκοσι αἰῶνας τὸν θεοσύστατον ἐπισκοπικὸν θεσμὸν ἀναλλοίωτον, ὡς ἡβουλήθη καὶ διέταξεν αὐτὸν ὁ Κύριος, ἐξακολουθεῖ ἀδιαλείπτως νὰ κυβερνᾶται ἱεραρχικῶς καὶ συνοδικῶς ὑπὸ τῶν διαδόχων τῶν Ἀποστόλων ἐπισκόπων αὐτῆς, ἀπορρίψασα τὰ περὶ τοῦ ἀνυπάρχοντος πρωτείου τοῦ Πέτρου καὶ τοῦ Πάπα μεταγενέστερα κατασκευάσματα τῶν Λατίνων, ὡς μὴ ἐρειδόμενα ἐπὶ τῆς Ἁγίας Γραφῆς καὶ τῆς Ἱερᾶς Παραδόσεως.

Ἐπανερχόμενοι εἰς τὸ δεύτερον κεφάλαιον τοῦ περὶ τῆς Ἐκκλησίας «σχήματος» καὶ συμπληροῦντες τὰ ἀνωτέρω ἐκτεθέντα, προσθέτομεν ἐν πρώτοις ὀλίγα τινὰ περὶ τοῦ τρίτου βαθμοῦ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱεραρχίας, δῆλα δὴ τοῦ διακόνου, περὶ οὗ συνεζήτησε Ζωηρῶς ἡ Β' Βατικανεὶος Σύνοδος. Ἐκ τῶν λεχθέντων καταφαίνεται, ὅτι ἐπιδιώκεται σοβαρῶς ἡ ἀναβίωσις τοῦ βαθμοῦ τοῦ διακόνου ἐν τῇ Ρωμαιοκαθολικῇ Ἐκκλησίᾳ, διὸ καὶ ἐζητήθη ἵνα χορηγηθῇ ἐλευθερία εἰς τοὺς ἐπίσκοπους, ὅπως, ἀναλόγως τῶν ἐκασταχοῦ τοπικῶν συνθηκῶν καὶ ἀναγκῶν, χειροτονῶσι διακόνους εἴτε ἀγάμους εἴτε ἐγγάμους. Ἄλλ' ὑπὸ τινων συνοδικῶν, ἰδίως Ἰταλῶν ἢ Ἰσπανῶν, διευτώθησαν καὶ ἀντιρρήσεις κατὰ τοῦ γάμου τῶν διακόνων, ἐκ φόβου μήπως θιγῇ ἡ κακῶς ἐπιβληθεῖσα ὑπὸ τῆς Ρώμης εἰς τὸν λατινικὸν Κλήρον γενικὴ καταναγκαστικὴ ἀγαμία καὶ ἀμαυρωθῇ οὕτως ἡ παρθενία. Οἱ περισσότεροι ὅμως συνοδικοὶ ὀρθῶς ὑπεστήριξαν, ὅτι αἱ ἀνάγκαι τῆς Ἐκκλησίας ἐπιβάλλουσι τὴν ἀποκατάστασιν τοῦ διακονικοῦ βαθμοῦ μετ' ἀγάμων καὶ ἐγγάμων διακόνων, ὡς συμβαίνει ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Ἐκκλησίᾳ. Διότι, ὡς ὀρθῶς παρετηρήθη, ἀδὲν ὅπως αἱ διατάξεις τῶν ἀνθρώπων, ὡς ἡ περὶ ἀγαμίας, μὴ παρεμποδίζωσι τὰς θείας διατάξεις, ὡς εἶναι ἡ ὑπὸ τῶν Ἀποστόλων σύστασις τῆς μονίμου διακονίας πρὸς ἐξυπηρέτησιν τῶν χριστιανι-

3. Καὶ ἡ «Καθολικὴ» (36(1963) φύλ. 1364, σ. 4) συνομολογεῖ ἡμῖν, ὅτι διὰ αὐτῆς ἱστορικῆς ψηφοφορίας, τῆς διεξαχθείσης τῆ 30 Ὀκτωβρίου 1963, ἀποκατεστάθη ἡ θεῖα δικαίω ἐξουσία τοῦ συλλόγου τῶν ἐπισκόπων, ἥτις εἶχε πληρῆ ὑπὸ τῆς προσφάτου λατινικῆς θεολογίας καὶ ὑπὸ τῆς πράξεως τῶν τελευταίων αἰώνων».

κῶν Ἐκκλησιῶν»⁴. Ἐν τέλει ἐψηφίσθη διὰ τῶν τριῶν τετάρτων τῶν συνοδικῶν μελῶν ἢ πρότασις, «ὅπως τὸ σχῆμα διατυπωθῆ οὕτως, ὥστε νὰ ληφθῆ σοβαρῶς ὑπ' ὄψιν ἡ εὐκαιρία ἀνασυστάσεως τοῦ διακονικοῦ βαθμοῦ, ὡς διακεκριμένου βαθμοῦ τῆς ἱερωσύνης, συμφώνως πρὸς τὰς ἀνάγκας τῶν τοπικῶν Ἐκκλησιῶν». Τέλος παρατηρήθη ὑπὸ συνοδικῶν συνέδρων, ὅτι τὸ «σχῆμα» δέον νὰ διαλάβῃ διὰ πλείονων καὶ περὶ τοῦ δευτέρου ἱερατικοῦ βαθμοῦ, ἤτοι τοῦ τῶν πρεσβυτέρων, τονίζον ἰδιαιτέρως ὅτι πάντες οἱ ἱερεῖς μετέχουσιν ἀπ' εὐθείας τῆς ἱερωσύνης τοῦ Χριστοῦ, ἔστω καὶ ἂν ἔχωσι χειροτονηθῆ καὶ ἐξαρτῶνται ἀπὸ τῶν ἐπισκόπων, οἵτινες κατέχουσι τὸ πλήρωμα τῆς ἱερωσύνης.

Περαίνοντες τὸ περὶ τῆς Ἐκκλησίας «σχῆμα» σημειοῦμεν ὀλίγα τινὰ καὶ περὶ τῶν δύο τελευταίων κεφαλαίων αὐτοῦ. Τὸ τρίτον κεφάλαιον, ἐπιγραφόμενον «ὁ λαὸς τοῦ Θεοῦ καὶ εἰδικώτερον οἱ λαῖκοι», πραγματεύεται περὶ τῆς ἰσότητος καὶ τῆς ἀνισότητος μεταξὺ τῶν μελῶν τῆς Ἐκκλησίας, περὶ τῆς γενικῆς ἱερωσύνης καὶ τῶν χαρισμάτων τῶν λαϊκῶν, περὶ τῆς μετοχῆς εἰς τὴν σωτηριώδη καὶ ἀποστολικὴν ζωὴν τῶν λαϊκῶν, περὶ τῆς σχέσεως αὐτῶν πρὸς τὴν Ἱεραρχίαν, περὶ τοῦ ἔργου αὐτῶν, ὅπερ εἶναι ὁ εὐαγγελισμὸς τοῦ κόσμου καὶ ἡ προαγωγή τῶν ἠθικῶν ἀρχῶν ἐν αὐτῷ κλπ. Κατὰ τὸ «σχῆμα», «ὁ λαϊκὸς εἶναι κατ' ἀπόλυτον δικαίωμα μέλος τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ, τὸ ὁποῖον μὴ ἀνῆκον εἰς τὴν ἱεραρχίαν, μετέχει τοῦ ἐν τῷ κόσμῳ ἔργου τῆς Ἐκκλησίας, ἵνα ἀγιάσῃ τὸν κόσμον τοῦτον ἐκ τῶν ἔσω». Ἐπομένως ἡ Ἐκκλησία ἀποτελεῖται οὐ μόνον ἐκ τῶν κληρικῶν, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν λαϊκῶν, ἐφ' ὅσον πάντες οἱ πιστεύοντες ἐκλήθησαν, ὅπως συγκροτήσωσι τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ. Κατὰ δὲ τὰς γενομένας ἐπὶ Συνόδου συζητήσεις ἐπὶ τοῦ κεφαλαίου τούτου πάντες σχεδὸν οἱ συνοδικοὶ συνεφώνησαν ἐπὶ τῆς σπουδαιότητος τῆς γενικῆς (καὶ οὐχὶ μυστηριακῆς) ἱερωσύνης τῶν λαϊκῶν, τῆς στηριζομένης ἐπὶ τοῦ βαπτίσματος καὶ τοῦ χρίσματος αὐτῶν ὡς χριστιανῶν. Ὁμοίως ἐξήρθη τὸ «προφητικὸν» —διδασκτικὸν ἔργον τῶν λαϊκῶν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, ὡς καὶ τὰ χαρίσματα αὐτῶν. Οἱ λαῖκοι, μετέχοντες τοῦ χαρίσματος τῆς ἀληθείας, ἔχουσι καθῆκον καὶ ἔργον νὰ λαμβάνωσι μέρος εἰς τὴν εὐθύνην τοῦ εὐαγγελισμοῦ τοῦ κόσμου, ὀφείλουσι νὰ καθιστῶσιν ὁρατὰς ἐν τῷ κόσμῳ τὰς ἠθικὰς ἀξίας καὶ γενικῶς ὀφείλουσι νὰ συμβάλλωσιν εἰς τὴν οἰκοδομὴν καὶ τὴν ἐπαύξησην τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ. Οὕτως ἐπεδιώχθη ἡ ἐξύψωσις καὶ ἡ ἀποκατάστασις τῶν λαϊκῶν εἰς τὴν ἀρμόζουσαν εἰς αὐτοὺς θέσιν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ. Ἄν δὲ τελικῶς ἐπιτύχη ἡ Β' Βατικάνειος Σύνοδος νὰ περιορίσῃ τὴν γνωστὴν ἱεροκρατίαν καὶ κληρικοκρατίαν τῆς Λατινικῆς Ἐκκλησίας καὶ νὰ ἀποκαταστήσῃ τὸ λαϊκὸν στοιχεῖον ἐν αὐτῇ, θὰ πρέπη νὰ χαιρετισθῆ τοῦτο ὡς ἐν τῶν μεγάλων ἐπιτευγμάτων αὐτῆς.

Τέλος τὸ τέταρτον κεφάλαιον, ἐπιγραφόμενον «ἡ κλήσις εἰς ἀγιότητα ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ», πραγματεύεται

περὶ τῆς γενικῆς κλήσεως εἰς τὴν ἀγιότητα, περὶ τῆς πολυμόρφου πρακτικῆς ἐφαρμογῆς τῆς μιᾶς ἀγιότητος, περὶ τῶν διαφόρων καταστάσεων τελειότητος ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ κλπ. Γενικῶς ἡ διήκουσα ἐννοία εἶναι, ὅτι πάντα τὰ μέλη τῆς Ἐκκλησίας καλοῦνται ὅπως ἐπιδιώκωσιν ἀδιαλείπτως τὸν ἐξαγιασμὸν αὐτῶν, συμφώνως πρὸς τὸ πνεῦμα τῆς Ἁγίας Γραφῆς καὶ πρὸς τὸν τρόπον τῆς ζωῆς τὴν ὁποίαν ἐξέλεξαν (μοναχικὸν βίον, συζυγικὸν βίον κλπ.), ἔτι δὲ καὶ ἀναλόγως τῆς κλήσεως, ἣν ἔχει λάβει ἕκαστος ἐξ αὐτῶν.

Τοσαῦτα περὶ τοῦ σπουδαιοτάτου «σχήματος» περὶ τῆς Ἐκκλησίας.

Κατακλείοντες τὸν περὶ αὐτοῦ λόγον, παρατηροῦμεν προσέτι, ὅτι κατὰ τὴν ὑπὸ τῆς Συνόδου εἰς πολυαριθμους συνεδρίας ἐξονυχιστικὴν συζήτησιν τοῦ σχεδίου τούτου ἐγένοντο τύσον πολλὰ παρεμβάσεις καὶ προτάσεις ἐκ μέρους τῶν συνοδικῶν πρὸς διόρθωσιν καὶ βελτίωσιν καὶ συμπλήρωσιν αὐτοῦ, ὥστε ἡ οἰκεία θεολογικὴ ἐπιτροπὴ, εἰς ἣν παρεπέμφθησαν αὐταί, θὰ εὑρεθῆ ἀσφαλῶς εἰς δυσχερῆ θέσιν καὶ ἀμηχανίαν, ἂν πρέπη ἀπλῶς νὰ ἐνσωματώσῃ αὐτάς εἰς τὸ συζητηθὲν κείμενον ἢ θὰ ἦτο ἴσως προτιμότερον νὰ προβῆ εἰς τὴν ἐξ ὑπαρχῆς σύνταξιν νέου «σχήματος», ἀνταποκρινομένου περισσότερον εἰς τὸ πνεῦμα τῆς πλειονοψηφίας τῆς Συνόδου, τοσοῦτω μᾶλλον ὅσα θεμελιώδη ζητήματα δὲν ἀπεσαφηνίσθησαν κατὰ τὴν συζήτησιν ὑπ' αὐτῆς, κατὰ δὲ τὴν ἀρχικὴν ἐπὶ τοῦ συνόλου ψηφοφορίαν ἐψήφισαν ἐναντίον τοῦ «σχήματος» 477 συνοδικοί, ἀριθμὸς θεωρούμενος ὡς σχετικῶς ὑψηλός⁵.

Ἰπολείπεται νὰ ἐξετάσωμεν κατωτέρω τὸ ἐπ' ἑσῆς σημαντικὸν «σχῆμα» περὶ Οἰκουμενισμοῦ.

Τὸ τελευταῖον εἰσηγητικὸν κείμενον—«σχῆμα», περὶ ὃ ἠσχολήθη ἡ Β' Βατικάνειος Σύνοδος, εἶναι τὸ περὶ Οἰκουμενισμοῦ. Τὸ θέμα τοῦτο ἀναφέρεται εἰς ἐν τῶν μεγαλυτέρων προβλημάτων τοῦ συγχρόνου Χριστιανισμοῦ, καθ' ὅσον ἐπιδιώκεται δι' αὐτοῦ ἡ προσέγγισις καὶ συνεννόησις καὶ συνεργασία καὶ ἡ ἐν τῷ μέλλοντι ἐπανένωσις τῶν διίσταμένων χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν καὶ Ὁμολογιῶν. Καὶ ὁ μὲν μὴ ρωμαϊκὸς Χριστιανισμὸς, ὁ ἀριθμῶν περὶ τὸ ἡμισυ περίπου τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου καὶ ἀποτελούμενος κυρίως ἐκ τῶν Ὀρθοδόξων καὶ τῶν Προτεσταντικῶν Ἐκκλησιῶν καὶ Ὁμολογιῶν καὶ Κοινοτήτων, ἐπιδιώκει τὴν χριστιανικὴν ἐνότητα διὰ τῆς ἀπὸ τεσσάρων καὶ πλέον δεκαετηρίδων ἐργαζομένης ἐπιτυχῶς πρὸς τὴν κατεύθυνσιν ταύτην Οἰκουμενικῆς Κινήσεως, ἧς κυριώτατος φορεὺς σήμερον τυγχάνει τὸ Παγκόσμιον Συμβούλιον τῶν Ἐκκλησιῶν, τὸ ὁποῖον ἔχει συγκαλέσει ἱκανὰ μεγάλα καὶ μικρὰ συνέδρια καὶ ἐργάζεται ἐπὶ παγκοσμίου κλίμακος. Ἡ δὲ Ρωμαιοκαθολικὴ Ἐκκλησία, παραμείνασα ἐπὶ μακρὸν ἔξω τῆς Οἰκουμενικῆς Κινήσεως διὰ τῆς ἐφαρμογῆς τῆς πολιτικῆς τοῦ «non possumus», ἀρχίζει νῦν μετὰ βραδύτητος καὶ περισκέψεως

5. «Herder—Korrespondenz» 18 (1964) Heft 4, σ. 193: «So wurde gesagt, müsse es grundsätzlich geändert werden und ein anderes Bild von dem strukturellen Aufbau der Kirche vermitteln».

4. «Καθολικὴ» 35 (1963) φύλ. 1360, σ. 1.

νά πραγματοποιηῆ στροφήν πολλῶν μοιρῶν πρὸς τὸν Οἰκουμενισμόν. Τοῦτο προκύπτει ἔκ τε τοῦ ὑπὸ κρίσιν «σχήματος» καὶ ἔκ τῶν ἀρξαμένων ἐπ' αὐτοῦ συνοδικῶν συζητήσεων, αἵτινες θὰ συνεχισθῶσι καὶ κατὰ τὴν τρίτην συνοδικὴν περίοδον, ὅτε ἐλπίζεται ὅτι θὰ ἐγκριθῆ τὸ περὶ Οἰκουμενισμοῦ «σχήμα», μετὰ πολλῶν ἀσφαλῶς τροποποιήσεων καὶ βελτιώσεων, καὶ οὕτω θὰ καθορισθῆ ἐπισημῶς ἡ θέσις τοῦ Ρωμαιοκαθολικισμοῦ ἔναντι τοῦ συγκινοῦντος πάντας τοὺς χριστιανούς ἐνωτικοῦ προβλήματος. Ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοῦδε δύναται νὰ λεχθῆ, ὅτι διὰ τῆς ὡς πικρῆς διαφαινομένης προσχωρήσεως εἰς τὴν Οἰκουμενικὴν Κίνησιν καὶ τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας ὀλοκληροῦται ἡ πρὸς τὴν παγ-χριστιανικὴν ἐνότητα κατευθυνομένη ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος Κίνησις αὕτη, ἣτις πιστεύομεν ὅτι θὰ ὀδηγήσῃ, ἐν χρόνῳ γνωστῶ μόνον τῷ παντουρῳῶ Θεῷ, πρὸς μίαν νέαν Πεντηκοστὴν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, ὅτε θὰ ἀποκατασταθῆ ἡ χριστιανικὴ ἐνότης καὶ ὁ ἄρραφος χιτῶν τοῦ Κυρίου. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ὁ Οἰκουμενισμός, ἀντὶ νὰ ἀναζητῆ καὶ ἐξαίρη τὰ σχισματοποιὰ στοιχεῖα καὶ τὰς διαφορὰς μεταξὺ τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ τῶν Ὁμολογιῶν, καθὼς ἐγένετο εἰς τὸ παρελθόν, καὶ οὕτω συνετηρεῖτο ἡ θλιβερά μεταξὺ τῶν ἀδελφῶν χριστιανῶν διαίρεσις, ἤρχισεν ὀρθῶς ἀπὸ τῶν ἀρχῶν ἤδη τῆς παρουσίας ἑκατονταετηρίδος νὰ ἀναζητῆ καὶ ἐξαίρη τὰ ἐνωτικὰ μᾶλλον στοιχεῖα καὶ τοὺς συνδέοντας τὰς Ἐκκλησίας καὶ τοὺς χριστιανούς ἐνωτικούς κρίκους καὶ δεσμούς, ἵνα μὲ αὐτὴν ἀκριβῶς τὴν ἀφετηρίαν καὶ βᾶσιν ὀδηγήσῃ αὐτὰς εἰς τὴν παρά πάντων ποθουμένην ἐπανάνωσιν. Καὶ ἐπειδὴ ἀναντιρρήτως τὰ ἐνωτικὰ στοιχεῖα εἶναι ἀσυγκρίτως περισσότερα καὶ μεγαλύτερα καὶ βασικώτερα τῶν σχισματοποιῶν τοιούτων, θὰ πρέπη πάντες οἱ ἀληθεῖς χριστιανοὶ νὰ τρέφωσι τὴν μὴ καταισχύνουσαν ἐλπίδα, ὅτι θὰ πνεύσῃ καὶ πάλιν τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, διὰ νὰ ἐνώσῃ τὰ διεστῶτα, καὶ οὕτω πραγματοποιηθῆ ἡ ἀρχιερατικὴ προσευχὴ τοῦ Σωτῆρος, «ἵνα πάντες ἐν ὧσιν»⁶.

Τὸ ἐκκρεμοῦν λοιπὸν ἐνώπιον τῆς Β' Βατικανέου Συνόδου σχέδιον περὶ τοῦ Οἰκουμενισμοῦ—τὸ ὁποῖον ἐνδιαφέρει καὶ ἡμᾶς τοὺς Ὀρθοδόξους ἐν ὄψει τοῦ ἀποφασισθέντος ὑπὸ τῆς Β' Πανορθοδόξου Διασκέψεως τῆς Ρόδου καὶ διὰ τῆς προσφάτου συναντήσεως ἐν τῇ ἀγίᾳ Γῆ τῶν δύο Πατριαρχῶν τῆς παλαιᾶς καὶ τῆς νέας Ρώμης ἀρξαμένου κατ' οὐσίαν διαλόγου μεταξὺ τῶν δύο ἀδελφῶν Ἐκκλησιῶν Ὀρθοδόξου καὶ Ρωμαϊκῆς—ἀποτελεῖται ἐκ πέντε κεφαλαίων, ἐκ τῶν ὁποίων ἡμφεσβητήθη ἂν πρέπη τὰ δύο τελευταῖα νὰ περιληφθῶσιν ἐν αὐτῷ, διότι ὑπὸ πολλῶν ἐκρίθη ὅτι δὲν συνδέονται ταῦτα ἀμέσως πρὸς τὸ θέμα τῆς χριστιανικῆς ἐνότητος. Ἀντιθέτως τὰ τρία πρῶτα κεφάλαια τοῦ «σχήματος» ἀναφέρονται ἀμέσως εἰς τὴν ὑπὸ τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας τηρητέαν στάσιν ἔναντι τῆς Ὀρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν ἀπ' αὐτῆς ἀπεσχισμένων μικρῶν Ἐκκλησιῶν τῆς Ἀνατολῆς ἀφ' ἑνὸς καὶ ἀφ' ἑτέρου ἔναντι τῶν

Προτεσταντικῶν Ἐκκλησιῶν καὶ Ὁμολογιῶν, ὡς καὶ τῶν ἐφαρμοστέων μέσων πρὸς ἀποκατάστασιν τῆς μεταξὺ αὐτῶν ἐνότητος. Εἰδικώτερον τὸ πρῶτον κεφάλαιον, ἐπιγραφόμενον «αἱ ἀρχαὶ τοῦ ρωμαιοκαθολικοῦ Οἰκουμενισμοῦ», πραγματεύεται περὶ τῆς ἐνότητος τῆς Ἐκκλησίας, περὶ τῆς σχέσεως τῶν κεχωρισμένων ἀδελφῶν πρὸς τὴν Ρωμαιοκαθολικὴν Ἐκκλησίαν καὶ περὶ τῆς φύσεως τοῦ Οἰκουμενισμοῦ ἐξ ἐπόψεως ρωμαιοκαθολικῆς. Τὸ δεύτερον κεφάλαιον, ἐπιγραφόμενον «ἡ πρακτικὴ ἐφαρμογὴ τοῦ Οἰκουμενισμοῦ», ἀναφέρει ὡς μέσα αὐτοῦ τὴν ἐσωτερικὴν ἀνανέωσιν τῆς Ἐκκλησίας, τὴν μεταστροφήν τῆς καρδίας, τὴν ἀγιότητα τῆς ζωῆς τῶν πιστῶν, τὴν ἐνὶ πνεύματι κοινὴν προσευχὴν τῶν χριστιανῶν, τὴν ἀλληλογωριμίαν τῶν ἀδελφῶν, τὴν οἰκουμενικὴν μόρφωσιν καὶ παιδείαν, τὴν μέθοδον ἐκθέσεως τῆς (ρωμαιοκαθολικῆς) πίστεως καὶ τὴν συνεργασίαν μετὰ τῶν κεχωρισμένων ἀδελφῶν. Τὸ τρίτον κεφάλαιον, ἐπιγραφόμενον «οἱ ἀπὸ τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας κεχωρισμένοι ἀδελφοί», ὑποδιαιρεῖται εἰς δύο, ἐξετάζον πρῶτον μὲν τὰς Ἀνατολικὰς Ἐκκλησίας, δεύτερον δὲ τὰς χριστιανικὰς Κοινότητας τὰς ἐμφανισθείσας μετὰ τὸν 18^{ον} αἰῶνα. Καὶ προκειμένου μὲν περὶ τῶν Ἀνατολικῶν Ἐκκλησιῶν ὁμιλεῖ περὶ τῆς εἰδικῆς θέσεως αὐτῶν, περὶ τοῦ ἰδιαίτερου πνεύματος καὶ τῆς ἱστορίας αὐτῶν, περὶ τῆς ἀνάγκης ὅπως λαμβάνηται ὑπ' ὄψιν ἡ ἰδιαίτουσα κατάστασις αὐτῶν, περὶ τῆς λειτουργικῆς καὶ τῆς πνευματικῆς παραδόσεως τῶν Ἀνατολικῶν, περὶ τῆς ἰδιαίτερας ἐκκλησιαστικῆς πειθαρχίας αὐτῶν, περὶ τοῦ ἰδιαίτερου χαρακτῆρος τῆς Ἀνατολικῆς Θεολογίας καὶ περὶ τῶν ἀναγκῶν προϋποθέσεων πρὸς ἀποκατάστασιν τῆς μετ' αὐτῶν ἐνότητος. Προκειμένου δὲ περὶ τῶν προελθουσῶν ἐκ τῆς θρησκευτικῆς ἐν τῇ Δύσει Μεταρρυθμίσεως τοῦ 18^{ου} αἰῶνος Προτεσταντικῶν Ὁμολογιῶν ὁμιλεῖ περὶ τῆς ἰδιαίτερας θέσεως αὐτῶν, περὶ τῆς εἰς Χριστὸν ὁμολογίας αὐτῶν, περὶ τῆς ὑπ' αὐτῶν μελέτης τῆς Ἁγίας Γραφῆς καὶ περὶ τοῦ μυστηρίου τοῦ Βαπτίσματος καὶ τῆς μετὰ τοῦ Χριστοῦ ζωῆς αὐτῶν. Τὸ τέταρτον κεφάλαιον ἐξετάζει τὴν σχέσιν τῶν Ρωμαιοκαθολικῶν πρὸς τοὺς μὴ χριστιανούς καὶ πρὸ πάντων τοὺς Ἰουδαίους, ἐνδιατρίβον εἰς τὸν στενὸν σύνδεσμον Ἰουδαίων καὶ Χριστιανῶν, συνωδᾷ τῇ ἐν τῇ Παλαιᾷ Διαθήκῃ περιεχομένη ὑπερφυσικῇ Ἀποκαλύψει. Καὶ τὸ πέμπτον κεφάλαιον ποιεῖται λόγον περὶ τῆς θρησκευτικῆς ἐλευθερίας, ἀποδεχόμενον γενικῶς ταύτην. Τοιοῦτον ἐν γενικαῖς γραμμαῖς τὸ περιεχόμενον τοῦ σχεδίου περὶ τοῦ Οἰκουμενισμοῦ, ἐπὶ τοῦ ὁποίου διεξήχθη ἐν ἀρχῇ γενικὴ συζήτησις ἐν τῇ Συνόδῳ, καθ' ἣν διετυπώθησαν ἀντιρρήσεις καὶ ὑπ' ἄλλων μὲν, ἰδίᾳ δὲ ὑπὸ τῶν Οὐνιτῶν Πατριαρχῶν τῆς Ἀνατολῆς, κατὰ τῶν δύο τελευταίων κεφαλαίων αὐτοῦ περὶ τῶν Ἰουδαίων καὶ περὶ τῆς θρησκευτικῆς ἐλευθερίας, ὡς μὴ ἀνηκόντων εἰς τὸ θέμα τοῦ Οἰκουμενισμοῦ. Διὰ τοῦτο ἡ ἐπ' αὐτῶν συνοδικὴ συζήτησις ἀνεβλήθη εἰς εὐθετώτερον χρόνον, χωρὶς ὅμως νὰ ἐγκαταλειφθῶσιν ὀλοσχερῶς τὰ δύο ταῦτα ζητήματα. Μεθ' ὅ, γενομένης ψηφοφορίας, ἐγένετο δεκτὸν διὰ ψήφων 1966 κατὰ 86, ἥτοι

6. Ἰωάν. 17,11. 21-23.

ΟΙ ΤΡΕΙΣ ΑΓΩΝΙΣΤΑΙ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΙΑΣ

Κατὰ τὸν 4ον αἰῶνα ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ ἔχει νὰ ἀντιμετωπίσῃ ἕνα φοβερόν καὶ λίαν ἐπικίνδυνον ἐχθρόν, ὁ ὁποῖος ἔχει ἀναπηδῆσει ἐκ τῶν ἰδίων αὐτῆς σπλάγγων καὶ ἔχει νοθεύσει τὸ περιεχόμενον τῆς Χριστιανικῆς πίστεως. Ὁ ἐχθρὸς αὐτὸς εἶναι αἱ αἱρέσεις. Ἐναντίον τοῦ ἐχθροῦ αὐτοῦ ἡ Ἐκκλησία ἡμῶν προέταξεν ἀγωνιστὰς περιφανεῖς καὶ πολυσόφους.

Εἰς τὴν πρώτην δὲ γραμμὴν τῶν ἀγωνιστῶν τούτων, εἰς τὴν ἐκπλήσσοσαν μαρμαρυγὴν τοῦ θείου ἀστερισμοῦ τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν, διακρίνονται καὶ διαλάμπουν οἱ τρεῖς ἱεράρχαι· Βασίλειος ὁ Μέγας, Γρηγόριος ὁ Θεολόγος καὶ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος.

Α'

Καὶ τὸ πρῶτον χαρακτηριστικὸν γνώρισμα τοῦ ἀγῶνός των εἶναι ἡ ἐμμονὴ καὶ σταθερότης αὐτῶν εἰς τὴν ὀρθὴν πίστιν. Οὕτω τὸν Μέγαν Βασίλειον πολὺ ἀπησχόλει ἡ αἵρεσις τοῦ Ἀρείου, διότι δι' αὐτῆς ἠπειλεῖτο ἡ καθαρότης καὶ ἡ ἀκεραιότης τῆς ὀρθοδόξου δογματικῆς διδασκαλίας καὶ ἐκινδύνευεν αὐτὸς ὁ Χριστιανισμὸς, ὁ κηρύσσων ὅτι « αὕτη ἐστὶν ἡ αἰώνιος ζωὴ, ἵνα γινώσκωσιν Σὲ τὸν μόνον ἀληθινὸν Θεόν... »¹. Ἐπὶ πλέον διὰ τῆς διδασκαλίας τοῦ Ἀρείου ἄῚριδες ἐν ἐκάστῃ πόλει καὶ κώμῃ καὶ μάχαι περὶ τῶν θείων δογμάτων ἐγίνοντο². Ὡς δὲ ὀρθῶς παρετήρησεν ὁ Α. Harnack³, «ἐὰν ἡ ἀρειανικὴ διδασκαλία ἐπεκράτει ἐπὶ Ἑλληνικῷ ἐδάφους, ἤθελε πιθανώτατα καταστρέφει παντελῶς τὸν Χριστιανισμὸν, μεταβάλλουσα αὐτὸν εἰς κοσμολογίαν καὶ ἠθικὴν, καὶ ἐκμηδενίσει τὴν Θρησκείαν ἐν τῇ Θρησκείᾳ». Ἴδου διατὶ ἀνησυχεῖ ὁ Μ. Βασίλειος διὰ τὴν Ἀρειανικὴν αἵρεσιν. Διότι διέβλεπε τὸν ἐξ αὐτῆς κίνδυνον διὰ τὸ ποιμνιον τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ. Διότι ἐγνώριζεν ὅτι ἡ αἵρεσις εἶναι τὸ φθοροποιὸν μικρόβιον, τὸ ὁποῖον ἔχει ἐμφανισθῆ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ, «τὴν λογικὴν αὐτὴν Ἀμπελον, ἣν ἐφύτευσεν ἡ δεξιὰ τοῦ Κυρίου». Διὰ τοῦτο ἦτο διαρκῆς φρουρὸς καὶ φύλαξ ἀκοίμητος τοῦ ποιμνίου του, ὥστε ὡς ἄλλος Δαβὶδ «δὲν ἔδιδεν ὕπνον τοῖς ὀφθαλμοῖς του καὶ νυσταγμὸν τοῖς βλεφα-

1. Ἰωάννου ΙΖ', 3.

2. Ἰωάννου Ν. Καρμίρη, Τὰ Δογματικὰ καὶ Συμβολικὰ μνημεῖα τῆς Ὀρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας. Τόμος Α', σελ. 121.

3. Αὐτόθι, σελ. 121.

διὰ πλειονοψηφίας 95,8%, διὰ νὰ ἀποτελέσῃ τὴν βᾶσιν περαιτέρω λεπτομεροῦς συζητήσεως καὶ τελικῆς ἐγκρίσεως, τὸ ὑπόλοιπον «σχῆμα», τὸ περιλαμβάνον τὰ τρία πρῶτα κεφάλαια, τὰ ἀναφερόμενα ἀποκλειστικῶς εἰς τὸν χριστιανικὸν Οἰκουμενισμὸν, σκοποῦμενον μονομερῶς ἀπὸ ρωμαιοκαθολικῆς σκοπιᾶς.

(Συνεχίζεται)

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΑΡΜΙΡΗΣ

Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

ροισ του»⁴. Ἐλυπεῖτο δέ, ἡγωνία καὶ ἔπασχεν μέχρις ὅτου ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν ὀρθὴν πίστιν τοὺς ἀπομακρυνθέντας ἀπὸ αὐτῆν. Πρὸς τοῦτο, κατὰ τὸν Γρηγόριον, ἐπενόει πᾶν εἶδος σωτηρίας, ἐπιζητῶν τὴν θείαν καὶ τὴν ἀνθρωπίνην βοήθειαν.

Ὅντως ἡ χάρις τοῦ Κυρίου ἦτο ἐκείνη, ἣτις ἔδιδε θάρρος εἰς τὸν Μ. Βασίλειον διὰ νὰ μὴ φοβῆται τὰς ἀπειλὰς τῶν ἰσχυρῶν. Ἴδου διατὶ μὲ γενναϊότητα ψυχῆς ἀπήνησεν εἰς τὰς ἀπειλὰς τοῦ Μοδέστου, εἰπὼν εἰς αὐτόν, ὅτι δὲν φοβεῖται οὔτε ἐξορίαν, οὔτε δήμεισιν περιουσίας, οὔτε αὐτὸν τὸν θάνατον, διότι τὸν θεωρεῖ εὐεργέτην του, καθ' ὅσον οὗτος, προσέθεσε, θὰ μὲ στείλῃ πρὸς τὸν Θεόν, «ὡ ζῶ καὶ πολιτεύομαι καὶ πρὸς ὃν ἐπείγομαι πόρρωθεν»⁵. Τὴν γενναιοψυχίαν τοῦ Μ. Βασιλείου ἐθαύμασε καὶ αὐτὸς ὁ Οὐάλης ὅταν ἦλθεν ὁ ἴδιος εἰς τὴν Καισάρειαν. Ἐξ ἀφορμῆς δὲ ταύτης ἀφῆκεν, ἕκτοτε, αὐτὸν ἀνενόητον ἐπὶ τοῦ ἐπισκοπικοῦ του θρόνου. Οὕτω ὁ Μ. Βασίλειος, ὡς ὁμολογεῖ καὶ ὁ ἴδιος, ἦτο «ὁ βράχος εἰς ὃν ἐθραύοντο τὰ ἀφρώδη κύματα τῆς πλάνης»⁶.

Ἐτερος φλογερὸς ἀγωνιστῆς τῆς Ὀρθοδοξίας ἦτο ὁ ἐπιστήθιος καὶ ὁμότροπος φίλος τοῦ Μ. Βασιλείου. Ὁ Γρηγόριος ὁ Θεολόγος. Οὗτος, πεπροικισμένος δι' ἐκτάκτων πνευματικῶν χαρισμάτων καὶ ἐπιθυμῶν νὰ φανῆ χρήσιμος εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ἦν συνετάρασσον τότε αἱ αἱρέσεις, ἀφιερῶνται ἐξ ὀλοκλήρου εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Χριστοῦ. Καθ' ὃν δὲ χρόνον οὗτος διέτριβεν εἰς τὸν Πόντον, ὁ ἀρειανισμὸς θριαμβεύει εἰς τὴν Ἀνατολήν.

Ὁ ἴδιος ὁ πατὴρ τοῦ Γρηγορίου Γρηγόριος, Ἐπίσκοπος Ναζιανζοῦ, παρασυρθεὶς ἀπὸ τοὺς αἱρετικούς ἀσπάζεται τὴν αἵρεσιν τοῦ Ἀρείου. Ὁ Γρηγόριος ὁ Θεολόγος εὐθὺς ὡς ἐπληροφόρηθῃ τοῦτο, ὡς ἀετὸς ταχύπτερος, σπεύδει εἰς τὴν Ναζιανζόν, πείθει τὸν πατέρα του νὰ ἀνακαλέσῃ τὴν ὑπογραφήν, ἣν ἔδωκεν εἰς τοὺς αἱρετικούς καὶ διδάσκει τὴν Ὀρθοδοξίαν.

Οἱ ὀρθόδοξοι ἀνέπνευσαν. Βραδύτερον οἱ ὀρθόδοξοι τῆς Κωνσταντινουπόλεως προσβλέπουν πρὸς τὸν Γρηγόριον ὡς τὸν ἐξοχὸν καὶ εὐφραδῆ ἄνδρα, ὡς τὸν δυνάμενον νὰ ἀγωνισθῇ θαρραλέως κατὰ τῶν ἀρειανῶν διὰ νὰ θριαμβεύσῃ ἡ ὀρθόδοξος πίστις εἰς τὴν Βασιλεύουσαν. Διότι οἱ Ἀρειανοί, ὧν προστάτης ἦτο ὁ Οὐάλης, εἶχον ἀφαιρέσει βαθμηδὸν ὅλους τοὺς Ναοὺς ἀπὸ τοὺς Ὀρθοδόξους καὶ τοιοῦτοτρόπως οὗτοι ἐστερήθησαν τῆς δημοσίας ἀσκήσεως τῆς λατρείας των.

Ἡ ἀπαίτησις αὕτη τῶν Ὀρθοδόξων ἦτο πρόσκλησις Θεοῦ διὰ τὸν Γρηγόριον. Καὶ οὕτω τὸ 379 Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως ἦτο ὁ Γρηγόριος ὁ Θεολόγος, ὁ ἀετὸς τῆς Θεολογίας. Ἦλθεν, λοιπόν, εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ὁ Γρηγόριος «ὕλης μὲν

4. Ψαλμὸς 131, 4.

5. Θρησκευτικὴ καὶ Χριστιανικὴ Ἐγκυκλοπαίδεια. Τόμος Β', 5. 403.

Αὐτόθι, σ. 4046.

ἀπάσης και τρυφῆς και πλούτου ἄπορος, ἀλλὰ πνεύματος πλήρης, ἵνα ὑπερμαχήσῃ τοῦ πνεύματος»⁷. «Ἡ ἐξωτερική ὄψις τοῦ Γρηγορίου δὲν εἴλικσε τὴν προσοχὴν τῶν ἀρειανῶν, καθ' ὅσον οὗτος ἦτο «κατεσκληκῶς και κατακεκμηκῶς». Ἦτο ὅμως «ζηλωτὸς μὲν τῆ παρρησία τῆς ἀληθείας, ζηλωτὸς δὲ τῆ ἀρετῆ»⁸. Ἡ δύναμις του συνεπῶς ἦτο ἐσωτερική. Εἰς τὸ πνευμά του ἐκρύπτετο. Διὰ τοῦτο ἂν και ἐβλεπεν ἀφ' ἑνὸς μὲν τὸ πλῆθος τῶν αἰρετικῶν, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὴν Ἐκκλησίαν «ὡς ἰστὸν ἐπ' ὄρους ἢ σημαίαν ἐπὶ βουνοῦ, βραχεῖαν και εὐαριθμητον και λαυθάνουσαν, διὰ τὸ πάσης παρρησίας ὑπὸ τοῦ κράτους ἀποστερεῖσθαι»⁹, δὲν ἐκάμφθη οὐδὲ ἐδειλίασεν. Ἀντιθέτως μετὰ τὰ πύρινα κηρύγματα του ἀπὸ τοῦ Ἀμβωνος τοῦ Ναοῦ τῆς Ἀγίας Ἀναστασίας ἐκήρυττε σθεναρῶς: «Ἄς ἔχουν οὗτοι τοὺς μεγάλους Ναοὺς και ἄς ἔχωμεν ἡμεῖς τὸν Θεὸν μεθ' ἡμῶν».

«Οὗτοι θράσος, συνεχίζει, πίστιν ἡμεῖς... Οὗτοι χρυσὸν και ἄργυρον, ἡμεῖς δὲ λόγον κεκαθαυμένον»¹⁰. Τὰ κηρύγματα τοῦ Γρηγορίου προκαλοῦν πνευματικῶν συναγερμῶν εἰς τὴν Βασιλεύουσαν, διότι δι' αὐτῶν ἀναζωπυρεῖ τὸ φρόνημα τῶν Ὀρθοδόξων και ἐλκύει τοὺς αἰρετικούς, πολλοὶ τῶν ὁποίων ἀρνοῦνται τὴν αἵρεσιν και γίνονται Ὀρθόδοξοι.

Ἡ ἐπιτυχὴς ὁμως δρᾶσις τοῦ Γρηγορίου ἐκίνησε τὴν μῆνιν τῶν ἀρειανῶν, οἱ ὅποιοι ἐξήγειραν τὸν ὄχλον ἐναντίον του, και τὴν νύκτα τοῦ Πάσχα τοῦ 379, ἐνῶ ὁ θεὸς Ἱεράρχης ἱεροῦργει, κατὰ τὸ Βάπτισμα τῶν κατηχομένων, εἰσώρμησεν εἰς τὸν ναὸν πλῆθος ἀρειανῶν ἐνόπλων, τὸ ὅποῖον ἐκακοποίησε τοὺς ὀρθοδόξους και ἐτραυμάτισε τὸν Γρηγόριον.

Ἄλλ' ὁ πρᾶος Ἐπίσκοπος, μιμούμενος τὸν Ἐσταυρωμένον, ἀντιτάσσει τὴν προσευχὴν εἰς τοὺς λίθους τῶν ἀσεβεστάτων ἀρειανῶν και δέχεται τὴν ἐπίθεσιν μετὰ πραότητα και ἀνοχὴν, ἐφαρμόζων τὸ τοῦ Κυρίου: «Ἄφες αὐτοῖς οὐ γὰρ οἶδασι τί ποιοῦσιν»¹¹. Περὶ τῆς ἐπιθέσεως δὲ ταύτης ἔγραφε βραδύτερον πρὸς τὸν Θεόδωρον, ἐπίσκοπον Τυάων, μεταξὺ ἄλλων και τὰ ἐξῆς, τὰ ὅποια φανερώνουν τὸ μεγαλεῖον τῆς ἡρωϊκῆς του ψυχῆς: «...Μέγα νομίζομεν εἶναι τὸ δίκαιον παρὰ τῶν ἡδικοκῶτων λαβεῖν· μέγα φημί (και γὰρ τοῦτο χρῆσιμον εἰς τὴν τῶν ἄλλων διόρθωσιν) ἀλλὰ πολλῶ τούτου μεῖζον και θεϊκώτερον τὸ καρτερεῖν πάσχοντα. Ἐκεῖνο μὲν γὰρ τὴν κακίαν ἐπιστομίζει, τοῦτο δὲ χρηστοὺς εἶναι πείθει»¹². «Ὅταν δὲ ὁ αὐτοκράτωρ Οὐάλης προέβη εἰς ἐνεργείας ἐμπαθεῖς και ἀδίκους κατὰ τῆς Ἐκκλησίας, ὁ Γρηγόριος ἀπτόητος ἀγωνίζεται παρὰ τὸ πλευρὸν τῶν ὑπερασπιστῶν τῆς ὀρθοδόξου πίστεως, ὅτε ἀπαραδύεται τὸ ὀχύρωμα τῶν αἰρε-

τικῶν, κατατέμνει και διαλύει τὰ τῶν ἀσεβῶν δόγματα, συνεχίζει τὸ τρόποιον, φυγάδας ἀπελέγξας τοὺς πολέμιους, τῆς αὐτῶν ἀνανδρίας λαβόντας συναίσθησιν»¹³.

Οὕτω ἡ Πατριαρχεῖα τοῦ Γρηγορίου ὑπῆρξε θρίαμβος διὰ τοὺς Ὀρθοδόξους, αὐτὸς δὲ ἀνεδείχθη, διὰ τῶν ἀγῶνων του ἐναντίον τῶν αἰρετικῶν, μέγιστος τῆς Ὀρθοδοξίας ὑπέρμαχος. Διὰ τοῦτο, ὡς ὀρθῶς παρετήρησεν ὁ Ἐπίσκοπος τοῦ Λονδίνου J. Wand, «χάρεις εἰς τὸν Γρηγόριον ἢ ἀκρόπολις τοῦ πνευματικοῦ πολιτισμοῦ ἐκερδήθη διὰ τὴν πίστιν»¹⁴. Ἀλλὰ ἐναντίον τῶν αὐτῶν ἐχθρῶν τῆς Ἐκκλησίας ἀγωνίζεται και ὁ Ἱερός Χρυσόστομος. Βεβαίως ἰσχυρὰ κτυπήματα κατὰ τῶν ἀρειανῶν εἶχον καταφέρει ὁ Βασίλειος και ὁ Γρηγόριος· τὰ βέβηλα ὅμως κηρύγματα τῶν ἡκούοντο και ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Χρυσοστόμου.

Ἡγωνίσθη συνεπῶς και ὁ Χρυσόστομος κατὰ τῶν ἐχθρῶν τῆς Ὀρθοδοξίας, χρησιμοποιοῦν ὡς ὄπλον τὸν λόγον, τὴν «ἀμφίστομον μάχαιραν». Ἐλεγε δὲ χαρακτηριστικῶς διὰ τὸν ἀγῶνά του αὐτόν: «Ὁ πόλεμος δὲν νεκρώνει τοὺς ζῶντας, ἀλλὰ μᾶλλον ζωοποιεῖ τοὺς νεκροὺς, διότι διεξάγεται ἐν πνεύματι πραότητος και ταπεινώσεως». Και προσέθετε: «Διώκω διὰ τοῦ λόγου, ὄχι διὰ τῶν πράξεων. Διώκω τὴν αἵρεσιν, ὄχι τοὺς αἰρετικούς. Εἶμαι περισσότερο συνηθισμένος νὰ διώκομαι, παρὰ νὰ διώκω. Οὕτω και ὁ Χριστὸς ἐνίκησε ὡς Ἐσταυρωμένος και ὄχι ὡς σταυρωτῆς»¹⁵.

Τοιαύτη δὲ ἦτο ἡ φήμη του διὰ τὴν εὐγλωττίαν του, ὥστε συνέρρεον εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ὄχι μόνον Χριστιανοὶ Ὀρθόδοξοι, ἀλλὰ και αἰρετικοὶ και Ἑθνικοὶ και ἤκουον τὴν διδασκαλίαν του. Πολλοὶ δὲ ἀκούοντες τὰς ὁμιλίαις τοῦ Ἱεροῦ Χρυσοστόμου προσήρχοντο εἰς τὸν Χριστιανισμὸν και ἠσπάζοντο τὴν Ὀρθοδοξίαν.

Θέλων δὲ κάποτε ὁ Χρυσόστομος νὰ προλάβῃ τυχὸν σκανδαλισμὸν ἐνίων διὰ τὴν ἀνάδειξιν εἰς τὴν Ἱερωσύνην Γότθων κληρικῶν, γεγονόςς ὅπερ ἦτο ἀληθῆς θρίαμβος διὰ τὴν Ἐκκλησίαν, διότι οἱ περισσότεροι ἐκ τούτων ἦσαν ἀρειανοί, εἶπε χαρακτηριστικῶς εἰς μίαν ὁμιλίαν του, εἰς τὸν Ναὸν τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων ἐν Κωνσταντινουπόλει, καθ' ἣν ἡμέραν ἤρχετο νὰ κηρύξῃ Γότθος τις, ἄρτι προχειρισθεὶς εἰς Ἱερέα, τὰ ἐξῆς: «Ἐπεθύμουν νὰ παραστῶσιν ἐνταῦθα σήμερον οἱ Ἕλληνες, ἵνα ἀκούσωσι τὰ ἀναγνωσθέντα και μάθωσι, πόση εἶναι ἡ ἰσχύς τοῦ σταυρωθέντος, πόση τοῦ σταυροῦ ἡ δύναμις, πόση τῆς Ἐκκλησίας ἡ εὐγένεια, πόση τῆς πίστεως ἡ εὐτονία, πόση τῆς πλάνης ἡ αἰσχύνη, πόσος τῶν δαιμόνων ὁ γέλως». Και συνεχίζει: «Μηδεὶς νομίση αἰσχύνην τῆς Ἐκκλησίας, ὅτι βάρβαροι ἀνίστανται ἐν τῷ μέσῳ αὐτῆς και λαλοῦσι τοῦτο τοῦναντίον εἶναι κόσμος τῆς Ἐκκλησίας και καλλώπισμα, τοῦτο εἶναι ἀπόδειξις τῆς δυνάμεως τῆς πίστεως»¹⁶. Και ὄντως αὕτη εἶναι ἡ δύναμις ἐκείνη, ἡ ὅποια ἐνδυναμώνει τοὺς ἀγωνιστὰς τῆς Ὀρθοδοξίας, διότι «αὕτη ἐστὶν ἡ νίκη ἡ νικήσασα τὸν κόσμον, ἡ πῖ-

7. Migne 'E. II. 37, 276.

8. Ὁρησκευτικὴ και Χριστιανικὴ Ἐγκυκλοπαιδεία. Τόμος Β', σελ. 1060.

9. Migne 'E. II. 35, 276.

10. Ἀρχ. Ἰωάννου Γ. Ἀλεξίου, Ἀστέρες Πολύφωτοι, σελ. 161.

11. Λουκᾶ 23, 34.

12. Ἀρχ. Ἰωάννου Γ. Ἀλεξίου, Ἀστέρες Πολύφωτοι, σελ. 149.

13. Migne 'E. II. 35, 268.

14. «Ἀκτίνες» 1955, σελ. 23.

15. Αὐτόθι, σελ. 5.

16. Migne 'E. II. 52, 499.

ΑΙ ΠΕΡΙ ΠΡΟΣΕΥΧΗΣ ΙΔΕΑΙ ΤΟΥ GUARDINI

III.

Αἱ ἔξωτερικαὶ συνθήκαι τῆς προσευχῆς.

Ἐπειτα ἀπὸ τὴν ἐσωτερικὴν κατάστασιν τοῦ Χριστιανοῦ, ἡ ὁποία μᾶς ἀπησχόλησεν εἰς τὰ προηγούμενα ἄρθρα μας, ἐρχόμεθα τώρα καὶ εἰς ἕνα ἄλλον, βασικὸν καὶ τοῦτο στοιχεῖον, διὰ μίαν καλὴν εὐάρεστον προσευχήν: εἰς τὰς ἔξωτερικὰς συνθήκας ὑφ' ἃς αὕτη τελείται.

Πολὺ συνήθως εἰς ταύτας ὀλίγην δίδομεν σημασίαν. Τὰς θεωροῦμεν μικρὰς σημασίας ἢ καὶ τελείως περιττὰς. Ρίπτομεν ὅλον τὸ βᾶρος — ἂν τὸ ρίπτωμεν — εἰς τὴν ἐσωτερικὴν μας κατάστασιν. Διὰ τὴν ἔξωτερικὴν ἀδιαφοροῦμεν. Τοῦτο δὲν εἶναι διόλου σωστόν, διότι ὡς ἄνθρωποι ἐπιηρεαζόμεθα ἀπὸ τὸ περιβάλλον καὶ ἡ τάξις τοῦ περιβάλλοντος τούτου εἶναι ἐκείνη ἡ ὁποία δημιουργεῖ μίαν προδιάθεσιν πρὸς προσευχήν. Ἄπ' ἐναντίας ἡ ἀταξία εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο πολλάκις ἐμποδίζει τὴν ὅπως πρέπει προσευχήν. Βεβαίως εἰς τὸ θέμα τοῦτο εἶναι δύσκολον νὰ θέσωμεν κανόνας καθολικοῦ κύρους καὶ γενικῆς ἰσχύος, διότι πολλὰ ἀπὸ τὰς ἔξωτε-

στις ἡμῶν»¹⁷. Ἄπ' αὐτὴν ἀντλεῖ δύναμιν καὶ θάρρος καὶ ὁ Ἱερὸς Χρυσόστομος διὰ νὰ ἐλέγῃ, ἐν ὀνόματι τοῦ Χριστοῦ, τοὺς ἰσχυροὺς τῆς ἡμέρας, ὡς τὴν αὐτοκράτειραν Εὐδοξίαν, καὶ νὰ ἐξουθενώῃ τὰς ἐπιθέσεις τῶν αἰρετικῶν, ὡς τὸν Ἀρειανὸν Γότθον στρατηγὸν Γαϊνᾶν.

Ἐπιπλέον, ἀπειλῶν τὸν αὐτοκράτορα Ἀρκάδιον, ἐπεισε τοῦτον νὰ παραχωρήσῃ Ναόν τινα εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν διὰ νὰ ἐκκλησιάζεται οὗτος μὲ τὸς ἀρειανούς. Ἡ ἔγκαιρος ὁμῶς καὶ θαρραλέα ἐπέμβασις τοῦ Χρυσόστομου ματαιώνει τὴν παραχώρησιν τοῦ Ναοῦ εἰς τοὺς Ἀρειανούς. Ὁ σκληρὸς Γότθος πληροφορηθεὶς τοῦτο, ἀπειλεῖ τὸν Ἀρχιεπίσκοπον. Ὁ Χρυσόστομος ἀκαμπτος καὶ ἀφοβος τὸν καλεῖ εἰς τὴν Ἀρχιεπισκοπὴν του καὶ τοῦ λέγει εὐθαρσῶς: «Τὸ Διάταγμα τοῦ Μ. Θεοδοσίου δὲν ἐπιτρέπει εἰς τοὺς ἀρειανούς νὰ ἔχουν ἰδικὴν τῶν Ἐκκλησιῶν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν. Διὰ τοῦτο καὶ ἐγὼ δὲν σοῦ ἐπιτρέπω»¹⁸. Οὕτω ὁ σκληρὸς στρατηγὸς ἠναγκάσθη νὰ ὑποχωρήσῃ καὶ νὰ θριαμβεύσῃ τὸ ὀρθόδοξον φρόνημα τοῦ Χρυσόστομου. Δικαίως, συνεπῶς, ὁ π. Φλωρόφσκυ λέγει ὅτι «ὁ Χρυσόστομος ἦτο ἡ μαρτυρία τῆς ζωῆς πίστεως καὶ διὰ τοῦτο καὶ ἡ Ἀνατολὴ καὶ ἡ Δύσις προθύμως ἤκουον τῆς φωνῆς του»¹⁹.

(Συνεχίζεται)

ΚΩΣΤΑΣ ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΗΣ, θεολόγος

17. Α' Ἰωάννου 5,4.

18. Ἀρχ. Ἰωάννου Γ. Ἀλεξίου, Ὁ φλογερὸς Μαχητής, σελ. 75.

19. «Ἀκτῖνες» 1955, σελ. 6.

ρικὰς ταύτας συνθήκας τῆς προσευχῆς ἐξαρτῶνται ἀπὸ τὴν ἰδιοσυγκρασίαν τοῦ ἀτόμου, τὸ ὁποῖον καλεῖται εἰς μίαν ἐκάστην περίπτωσιν νὰ τὰς διαμορφώσῃ κατὰ τὸν πλέον ψυχωφελεῖ τρόπον. Ὡς τόσο ὁμῶς δὲν κρίνει περιττὸν ὁ συγγραφεὺς νὰ παραθέσῃ μερικὰς σκέψεις τοῦ ἐπὶ βασικῶν στοιχείων τοῦ ἔξωτερικοῦ περιβάλλοντος, μὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι εἰς γενικὰς βεβαίως γραμμάς θὰ ἦσαν ἴσως χρήσιμοι.

α) Ὁ χρόνος.

Ὁ χρόνος εἶναι ὁ ρυθμὸς τῆς ἀνθρωπίνης δραστηριότητος. Κάθε πρωὶ εἶναι ἡ ἡμέρα τῆς ἀρχῆς τῆς ζωῆς καὶ κάθε βράδυ εἶναι ἡ παρομοίωσις τοῦ τέλους, τοῦ θανάτου. Μεταξὺ τῶν δύο τούτων πόλων πλέκεται ὅλη μας ἡ ζωὴ, αἱ ἡμέραι, αἱ ἔβδομάδες, οἱ μῆνες, τὰ ἔτη...

Ὁ Θεὸς — Δημιουργὸς «κατέπαυσε» τὴν 7ην ἡμέραν. Ἡ ἔβδομη ἡμέρα περικλείει τὸ μυστήριον τῆς ἀναπαύσεως τοῦ Θεοῦ. Αὕτη ἀκριβῶς ἡ ἀνάπαυσις τοῦ Θεοῦ — καὶ ὄχι τοῦ ἀνθρώπου — δίδει νόημα εἰς τὴν Κυριακὴν. Εἰς τὸ μυστήριον τοῦτο τῆς ἀναπαύσεως τοῦ Θεοῦ πρέπει νὰ προσθέσωμεν καὶ τὸ μυστήριον τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ. Ἡ Ἀνάστασις προσδίδει εἰς τὴν Κυριακὴν τὸν θρίαμβον τῆς λυτρωτικῆς νίκης. Εἶναι πλέον ἡμέρα Κυρίου.

Ἄλλ' ἡμεῖς κατὰ μέγα μέρος ἐλησμονήσαμεν τὸ νόημα τῆς Κυριακῆς. Τὴν κατεστήσαμεν ἡμέραν ἀναπαύσεως καὶ ψυχαγωγίας. Θὰ ἠμπορούσαμεν ὁμῶς νὰ ἐδίδομεν εἰς ταύτην μίαν σοβαρότητα. Νὰ τὴν καθιστούσαμεν ἡμέραν λατρείας. Τοῦτο βεβαίως εἶναι τὸ πρόβλημα τὸ ὁποῖον ἀφορᾷ εἰς ὅλους μας. Ὅταν κατανοήσωμεν τὴν σημασίαν τῆς ἡμέρας, θὰ ἐνδιαφερθῶμεν τότε νὰ τὴν εἰσαγάγωμεν καὶ εἰς τὴν οἰκογενειακὴν καὶ εἰς τὴν ἀτομικὴν μας ζωὴν ὡς ἡμέραν κατ' ἐξοχὴν λατρείας καὶ προσευχῆς.

Ἐπίσης, ἀπὸ ἀπόψεως λειτουργικῆς, τὸ Σάββατον ἑσπέρως ἔχει μεγάλην σημασίαν. Πολλοὶ τὴν ἀγνοοῦμεν. Ἀπὸ τότε ἀρχίζει ἡ Κυριακὴ. Ὁ κάθε ἑσπερινὸς εἶναι ἡ ἀρχὴ τῆς ἐπομένης ἡμέρας. Τὴν ἐκμεταλλεζόμεθα; Διάφοροι ἄλλοι σταθμοὶ τοῦ λειτουργικοῦ ἔτους, ὅπως π.χ. αἱ νηστεῖαι, θὰ ἔπρεπε νὰ μὴ φεύγουν ἀνεκμετάλλευτοι.

β) Ὁ χώρος.

Οὗτος εἶναι ἕν δεύτερον στοιχεῖον τάξεως. Καὶ ἐδῶ — ὅπως προκειμένου καὶ περὶ τοῦ χρόνου — παρουσιάζεται τὸ φαινόμενον τῆς καταργήσεως παλαιῶν καλῶν συνηθειῶν. Ἄλλοτε τὸ θρησκευτικὸν κέντρον ἀπετέλει ὁ ναὸς, ἡ ἐνορία. Εἰς τὴν κάθε κοινότητα ἐδέσποζον τὰ μέρη ὅπου ὑπῆρχε σταυρὸς: τὸ κοιμητήριον, ἡ ἐκκλησία, ὁ Γολγο-

θᾶς κλπ. Τὸ σπίτι ἦτο εὐλογημένον, ἔστολισμένον μὲ χριστιανικὰ σύμβολα. Εἰς τὰ δωμάτια ἐκρέμετο ὁ Ἑσταυρωμένος. Σήμερον ἡ κατάστασις αὐτὴ τείνει νὰ ἐκλείψῃ. Δὲν ὑπάρχει πλέον, κατὰ κανόνα, ἔξωτερικὸν περιβάλλον κατάλληλον. Πρέπει νὰ τὸ διαμορφώσῃ μόνος του ὁ καθείς.

Πρὸς τοῦτο θὰ ἔπρεπε κάθε ἕνας νὰ φροντίσῃ νὰ εἶναι καὶ νὰ αἰσθάνεται μέσα εἰς τὴν ἐκκλησίαν «σὺν τῷ σπίτι του». Νὰ συχνάζῃ εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἀκόμη καὶ τὰς καθημερινάς. Ἐκεῖ μέσα νὰ ἀναζητῇ τὴν γαλήνην ἐν τῇ προσευχῇ. Ὁ ναὸς πρέπει καὶ πάλιν νὰ γίνῃ κέντρον θρησκευτικόν, κέντρον γαλήνης καὶ ἀναπαύσεως (1).

Τὸ σπίτι ἔπειτα τοῦ καθενὸς μας, ἄς γίνῃ κατ' οἶκον ἐκκλησία. Ἄς διαμορφωθῇ ἕνας κατάλληλος χώρος, ὁ ὁποῖος νὰ ἀποτελῇ τὸ Προσευχητήριον τοῦ σπιτιοῦ, μὲ τὸν Ἑσταυρωμένον, τὰς εἰκόνας κλπ. Εἰς τὸ σημεῖον ὅμως τοῦτο χρειάζεται μεγάλη προσοχή. Ὁ πολὺς ζήλος νὰ μὴ γελοιοποιήσῃ τὴν θρησκείαν. Δὲν πρέπει νὰ ἀγνοήσωμεν τοὺς ἄλλους μέσα εἰς τὸ σπίτι.

Παρὰ ταῦτα βασικὸς παραμένει ὁ κανὼν ὅτι ὁ τόπος τῆς προσευχῆς εἶναι παντοῦ, δὲν ἔχει ὠρισμένην θέσιν. «Πνεῦμα ὁ Θεός». Πρὸς κατάκτησιν αὐτοῦ τοῦ χώρου, ἐφόδια ἀπαραίτητα εἶναι ἡ πίστις, ἡ εὐσέβεια, ἡ ὑπακοή.

γ) Προσευχὴ τραπέζης οἰκογενείας.

Ὡραῖαι συνθήμαι τοῦ παρελθόντος πολλὰ ἔχουν νὰ προσφέρουν. Ἄς μὴ τὰς ἐγκαταλείπωμεν. Καὶ ἐν πρώτοις ἡ προσευχὴ τῆς τραπέζης. Ὅπου δὲν ὑπάρχει ἐμπόδιον, πρέπει νὰ γίνεταί μετ' ἐπίστευκα καὶ προσοχῆν. Παλαιότερον τὸ γεῦμα ἦτο μία ἱεροτελεστία. Στιγμὴ συγκεντρώσεως ὅλης τῆς οἰκογενείας. Ἐκεῖ θὰ ἐβλέποντο ὅλοι. Θὰ ἐπέλυον τὰ προβλήματα τῶν. Θὰ συνεζήτουν. Ἐξ ἄλλου τὸ γεῦμα ὡς θρησκευτικὴ πρᾶξις καὶ ἱερά, ἐσήμαινε τὴν ἐπικοινωνίαν μετὰ τοῦ Θεοῦ καὶ ἐνὸς ἐκάστου ἐκ τῶν συνδαιτημόνων μετὰ τοῦ ἄλλου. Ὅλοι παρεδέχοντο ὅτι ἤξιζε νὰ καθίσῃ τις εἰς τὸ τραπέζι καὶ μόνον διὰ νὰ ἴδῃ καὶ ὅλους τοὺς ἄλλους. Ἡ πρό τοῦ γεύματος προσευχὴ ἔχει μεγάλην σημασίαν. Κάνοντάς την, εἶναι ὡς νὰ λαμβάνῃς τὴν τροφήν σου ἀπὸ τὰς χεῖρας τοῦ Θεοῦ.

Εὐχῆς ἔργον θὰ ἦτο ἡ μητέρα νὰ προσηύχεται μὲ τὰ παιδιά μαζί, τὸ πρωῖ καὶ τὸ βράδυ. Αὐτὸ θὰ ἦτο στιγμὴ ἀληθοῦς αὐτοσυγκεντρώσεως. Ἀκόμη καλύτερον θὰ ἦτο καὶ προτιμότερον ἐὰν κατεβάλλετο προσπάθεια, ὥστε κατὰ τὴν προσευχὴν αὐτὴν νὰ ἐθίγοντο καὶ ὅλα τὰ γεγονότα τῆς οἰκογενειακῆς ζωῆς, αἱ χαραὶ, αἱ λύπαι. Μετὰ ἀπὸ αὐ-

1. Συναφῶς ὁ Carrel συνιστᾷ εἰδικούς τόπους προσευχῆς καὶ εἰδικώτερον πῶς θεωρεῖ τὸν ναὸν ὡς συγκεντρῶντα «τῆς φυσικῆς καὶ ψυχολογικῆς προϋποθέσεως τῆς ἐσωτερικῆς γαλήνης». Πολὺ χαρακτηριστικὰ ἀποκαλεῖ τὰς ἐκκλησίας «νησάκια γαλήνης». Βλ. Α. Carrel, Ἡ προσευχή, σ. 19-20, Ἀθήναι.

τὰς τὰς μικρὰς στιγμὰς περισυλλογῆς, θὰ μᾶς ἦτο πολὺ εὐκολον νὰ ἐκτιμήσωμεν τὰ ἀποτελέσματά των.

Ἀκόμη συχνὰ παρουσιάζονται εὐκαιρίαι διὰ κοινὰς οἰκογενειακὰς προσευχὰς. Τοῦτο πολλὰ ὑπόσχεταί διὰ τὴν πρόδον τῆς οἰκογενείας. Περίοδοι λύπης καὶ χαρᾶς, πτωχείας, φροντίδος, καλὸν θὰ ἦτο νὰ ὠδήγουν εἰς κοινὴν προσευχὴν. Μία ἀσθένεια, μία θεραπεία, ἕνας θάνατος, καὶ ὅ,τιδήποτε ἄλλο συμβαίνει, ἄς ὠδηγῇ εἰς προσευχὴν, καὶ ἄς προσδιορίσῃ καὶ τὸ περιεχόμενον τῆς. Ἄς μὴ διστάζωμεν νὰ καταφεύγωμεν εἰς τὴν αὐτοσχέδιον προσευχὴν. Ἡ προσευχὴ δὲν πρέπει νὰ ἐκφράζῃ πάντοτε τὰς ἰδίας σκέψεις, οὔτε νὰ ἐκφέρεται μὲ τὰ ἴδια λόγια. Ὅλα τὰ παλυποϊκίλια γεγονότα τῆς ζωῆς μας πρέπει νὰ τὰ παρουσιάζωμεν εἰς τὸν Θεόν. Νὰ ἀφήνωμεν κάτω ἀπὸ τοὺς πόδας Του τὰ ζητήματά μας. Νὰ ζητῶμεν ὅ,τι θέλωμεν, νὰ ἀναμένωμεν τὴν ἀπάντησίν Του. Τὸ ἔχομεν ἀντιληφθῆ αὐτό;

δ) Διάρκεια προσευχῆς-Στάσις.

Μὴ λησμονῶμεν ποτὲ τὴν προπαρασκευήν. Πάντοτε πρέπει νὰ ὑπάρχῃ χρόνος ἀρκετὸς διὰ νὰ ἀρχίσωμεν, νὰ ἀναπτύξωμεν τὰ αἰτήματά μας καὶ νὰ τελειώσωμεν μὲ ἄνεσιν. Ὅταν πολὺ ὀλίγον χρόνον ἀφιερῶνωμεν εἰς τὴν προσευχὴν, τῆς διδομένη τὴν εἰκόνα τῆς λίαν ἀσημάντου ὑποθέσεως. Τὰ πάντα ἐκτελοῦνται τότε μηχανικῶς, χωρὶς συνειδητὴν συμμετοχῆν. Ἄς μὴ φειδώμεθα τοῦ χρόνου διὰ προσευχὴν τὴν στιγμὴν κατὰ τὴν ὁποῖαν κυριολεκτικῶς τὸν σπαταλῶμεν εἰς περιττὰς ἀσχολίας.

Καὶ ἡ στάσις μας κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς προσευχῆς παίζει ρόλον. Ἡ στάσις καὶ αἱ χειρονομίαι πηγάζουν ἀπὸ τὸ ἐσωτερικὸν μας καὶ τὸ στηρίζουν. Δὲν εἶναι λοιπὸν στοιχεῖα ἀδιάφορα. Ἄν δὲν ὑπάρχῃ λόγος, καλὸν εἶναι νὰ προσευχῶμεθα εἰς στάσιν ἢ ὁποῖα νὰ προδίδῃ τὸν σεβασμὸν μας πρὸς τὸν Θεόν. Δὲν προσεύχεται μόνον ἡ ψυχὴ, ἀλλ' ὁλόκληρος ὁ ἄνθρωπος.

Βασικὴ στάσις εἶναι ἡ γονυκλιτής. Ἄφ' ἐνὸς ἐκφράζει τὸν σεβασμὸν μας πρὸς τὸν Κύριον καὶ ἀφ' ἑτέρου ἐξασφαλίζει ἐσωτερικὴν διάθεσιν. Ἄν, ὅμως, γονατίζωμεν, τότε νὰ γονατίζωμεν καλά, χωρὶς νὰ καθήμεθα πίσω εἰς τὰ πόδια. Τὸ γονάτισμα εἶναι μία στάσις ὑποταγῆς καὶ ὄχι ἀνέσεως, τὴν ὁποῖαν εἶναι εὐκολον δι' ὀλίγον νὰ τηρήσωμεν.

Ἡ ὀρθία στάσις εἶναι ἐπίσης ὠραία καὶ κατάλληλος διὰ τὴν προσευχὴν. Εἶναι στάσις ἢ ὁποῖα ἐνέχει τι τὸ ἐλεύθερον καὶ εἰλικρινές. Ἐκφράζει συγχρόνως τὴν σεμνοπρέπειαν καὶ τὴν ἐσωτερικὴν διάθεσιν. Πολλάκις δυνατὸν νὰ βοηθήσῃ εἰς τὸ νὰ ὑπερνικήσωμεν τὰς στιγμὰς ἀδυναμίας. Ἀκόμη καὶ ὅταν δὲν ἔχωμεν τίποτε νὰ εἴπωμεν εἰς τὸν Κύριον, καὶ μόνῃ ἡ στάσις μας αὐτὴ εἶναι ὡσάν νὰ τοῦ λέγωμεν: «Ἰδοὺ Κύριε, ἐγὼ ἐνώπιόν Σου». Καὶ ἡ καθιστικὴ στάσις, ἡ ἡσυχος καὶ σοβαρὰ,

ΤΟ Β' ΣΥΝΕΔΡΙΟΝ ΠΕΡΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΕΩΣ ΤΟΥ Π. Σ. Ε.

ΟΙ ΞΕΝΟΙ ΕΡΓΑΤΑΙ
ΚΑΙ ΑΙ ΕΚΚΛΗΣΙΑΙ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

Τὰ προβλήματα τῶν ξένων ἐργατῶν θὰ πρέπει νὰ ἀντιμετωπισθοῦν ὡς ἓνα τμῆμα τοῦ ὅλου προβλήματος «Ἐκκλησία καὶ σχέσις αὐτῆς πρὸς τὸν ἐργαζόμενον ἄνθρωπον». «Αἱ Ἐκκλησίαι ἀπώλεσαν πολλάκις τὴν ἐπαφὴν τῶν μὲ τὸν ἄνθρωπον εἰς τὴν χώραν ἐργασίας καὶ εἰς τὴν κοινωνίαν». Τὸ ρεῦμα τῶν ξένων ἐργατῶν εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς τεχνικῆς ἐξελίξεως. «Τοῦτο ἀναγκάζει τὴν Ἐκκλησίαν νὰ ἀναθεωρήσῃ καὶ νὰ συγχρονίσῃ τὴν διακονίαν καὶ τὸ κήρυγμα αὐτῆς. Ἡ Ἐκκλησία πρέπει νὰ γνωρίζῃ καὶ νὰ κατανοῇ τὰ προβλήματα, τὰ ἐρωτήματα καὶ τὰς ἀνάγκας τοῦ ἄνθρώπου, ὅπως παρουσιάζονται εἰς τὴν κοινωνικὴν καὶ ἐπαγγελματικὴν του ζωὴν». Τὸ Συνέδριον ὑπογραμμίζει ὅτι τοῦτο εἶναι ἀπαραίτητον ἐὰν ἡ Ἐκκλησία ἐπιθυμῇ «νὰ σημειώσῃ πρακτικὰ βήματα πρὸς τὰ ἐμπρὸς διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν τῶν προβλημάτων αὐτῶν». Πρὸς τοῦτο εἶναι ἀνάγκη νὰ στρατολογηθοῦν ὅλοι αἱ δυνάμεις, ἐκκλησιαστικαὶ καὶ πολιτικαί, συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν ξένων ἐργατῶν.

Περαιτέρω προτείνονται τὰ ἑξῆς : α) Οἱ Ἱερεῖς τῶν Ἐκκλησιῶν εἰς τὰς χώρας τῆς καταγωγῆς τῶν ξένων ἐργατῶν, καθὼς καὶ οἱ Ἱερεῖς εἰς τὰς χώρας τῆς μεταναστεύσεως αὐτῶν φέρουν τὴν εὐθύνην τῆς ἀφυπνίσεως τοῦ ἐνδιαφέροντος διὰ τοὺς ξένους ἐργάτας. «Τὰ ποιμαντορικὰ καθήκοντα ὑπερβαίνουν τὸν φυσικὸν τομέα τῶν καθηκόντων καὶ περιλαμβάνουν ἐπίσης τὴν συμπάρασιν τῶν ξένων ἐργατῶν τόσο κατὰ τὴν προετοιμασίαν αὐτῶν δι' ἐργασίαν εἰς μίαν ξένην χώραν, ὅσον καὶ κατὰ τὴν ἄφιξιν καὶ τὴν ὑποδοχὴν τῶν εἰς αὐτήν». Ἀκολουθῶς προτείνεται ὅπως δίδεται εἰ δυνατόν ἓνα συστατικὸν πρὸς τὴν ἐκκλησιαστικὴν καὶ πολιτικὴν κοινότητα τοῦ τόπου τοῦ προορισμοῦ τοῦ ἐργάτου. β) Οἰκογένειαι καὶ ἄλλαι κοινωνικαὶ ομάδες δύνανται ἐν συνεργασίᾳ μετ' ἄλλων μελῶν τῆς κοινωνίας εἰς τὴν ὁποίαν ζοῦν οἱ ξένοι ἐργάται νὰ ἐρχῶνται εἰς ἐπαφὰς μετ' αὐτῶν ἐπ' εὐκαιρίᾳ ἑορταστικῶν ἐκδηλώσεων, καθὼς καὶ κατὰ τὰς μὴ ἐργασίμους ἡμέρας. Γοιαύτας ἐπαφὰς θὰ ἠδύναντο νὰ ἐπιδιώξουν καὶ Σύλλογοι τῶν νέων εἰς τὰς διαφόρους περιοχάς, εἰς τὰς ὁποίας εὐρίσκονται ξένοι ἐργάται. γ) Βοήθεια τῶν ξένων ἐργατῶν πρὸς διαμόρφωσιν τοῦ ἐλευθέρου χρόνου τῶν. δ) Οἱ ξένοι

εἶναι αὐθεντικὴ στάσις, ἰδίως ὅταν θέλωμεν νὰ παραδοθῶμεν εἰς συλλογισμούς.

Ὅλα αὐτὰ εἶναι μέσα τὰ ὁποῖα ἔχουν σκοπὸν νὰ μᾶς ὀδηγήσουν νὰ προσευχώμεθα ὀρθῶς. Ὅταν κατορθώσωμεν ἐν μέσῳ τοῦ κόσμου νὰ διατηρῶμεν ἐπαφὴν μετ' ὁ Θεόν, τότε ἡ ζωὴ μας θὰ ἀρωματίζεται ἀπὸ τὴν Θείαν Παρουσίαν Του. Περὶ αὐτῆς ὁμως θὰ κάμωμεν λόγον εἰς τὸ ἐπόμενο ἀρθρον.

(Συνεχίζεται) Διάκονος ΧΡΙΣΤΟΔ. Κ. ΠΑΡΑΣΚΕΥΑ·Ι·ΔΗΣ
Πτυχιούχος Νομικῆς

ἐργάται θὰ ἐπιστρέψουν μίαν ἡμέραν εἰς τὰς χώρας τῶν. Θὰ καταφθάσουν μετ' ἀνέας δεξιότητος, ἀντιλήψεις, ἀπαιτήσεις καὶ μετ' ἑμὴν ὠξυμένην κρίσιν». Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν θὰ πρέπει τόσο ἡ ἐκκλησιαστικὴ ὅσον καὶ ἡ πολιτικὴ κοινότης νὰ εἶναι προητοιμασμένα νὰ τοὺς ὑποδεχθοῦν.

Τὸ Συνέδριον ὑπογραμμίζει περαιτέρω, ὅτι οἱ ξένοι ἐργάται δὲν ἐπιθυμοῦν «ἐλεημοσύνην». «Ἐπιθυμοῦν νὰ τυγχάνουν μεταχειρίσεως ὡς ἄνθρωποι κανονικοί, τῶν ὁποίων ἀναγνωρίζονται τὰ δίκαια». Τοῦτο σημαίνει ὅτι πρὸς λύσιν τῶν προσωπικῶν τῶν προβλημάτων θὰ πρέπει καὶ οἱ ἴδιοι νὰ λαμβάνουν πρωτοβουλίας καὶ ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν νὰ ὑποστηρίζονται.

ΜΙΚΤΟΙ ΓΑΜΟΙ

Τὸ Συνέδριον διαβλέπει ἓνα κίνδυνον εἰς τὸ πρόβλημα τῶν μικτῶν γάμων καὶ κυρίως εἰς τὴν ἀπολιθωμένην συμπεριφορὰν ὀρισμένων Ἐκκλησιῶν, ἡ ὁποία «ἀπειλεῖ νὰ ἀπομακρύνῃ ἓνα πλῆθος οἰκογενειῶν ἀπὸ κάθε πίστιν καὶ Ἐκκλησίαν». Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν προτείνεται νὰ «ἐκλαμβάνεται ἡ πραγματικότης ἐνὸς ὑφισταμένου γάμου, ὅπως οὗτος ὑφίσταται, ὡς δεδομένον καὶ νὰ καταβάλλεται προσπάθεια πρὸς ἐπιτυχίαν αὐτοῦ. Κατ' ἀκολουθίαν θὰ πρέπει νὰ καταβληθῇ προσπάθεια δημιουργίας μιᾶς χριστιανικῆς συζυγικῆς ζωῆς μεταξὺ ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν διαφορετικῶν ὁμολογιῶν καὶ νὰ βοηθηθῇ ὁ καθεὶς ἐξ αὐτῶν νὰ ἐμβαθύνῃ εἰς τὴν πίστιν του ἐντὸς τῆς ἰδίας ὁμολογίας».

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΠΡΟΣ ΤΑΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

Ὑπὸ τὸν τίτλον «Πρόσκλησις πρὸς τὰς Ἐκκλησίας» ὑπογραμμίζει τὸ κείμενον τοῦ Συνεδρίου τὴν ἀνάγκην τῆς συνεργασίας τῶν Ἐκκλησιῶν εἰς τὸν τομέα τῆς ἐξυπηρετήσεως τῶν ξένων ἐργατῶν καὶ διαβλέπει εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ ἓνα «αἰκουμενικὸν προβάδισμα». «Καθ' ὃν χρόνον καλοῦνται οἱ ξένοι ἐργάται νὰ προσαρμωθοῦν πρὸς τὰς νέας συνθήκας, πρέπει νὰ ἀνανεωθῇ ἡ ἐσωτερικὴ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Πατρίδος τῶν καὶ τῆς κοινότητός τῶν διὰ νὰ ἀντιμετωπίσῃ ὀρθῶς τὴν νέαν κατάστασιν». Ἐὰν θέλουν αἱ Ἐκκλησίαι νὰ κερδίσουν τὴν ἐπαφὴν πρὸς τοὺς ἐργάτας πρέπει νὰ δημιουργήσουν ἓνα «ἰδιαιτέρως ἐκπαιδευμένον ἐπιτελεῖον συνεργατῶν», τὸ ὁποῖον θὰ πρέπει ἐκ τῶν προτέρων νὰ ἀποκτήσῃ τὴν «πλήρη ἐμπιστοσύνην» τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ τῶν Ἱερέων αὐτῶν. Τὸ ἐπιτελεῖον αὐτὸ θὰ πρέπει νὰ ἔχῃ «πλήρη ἐλευθερίαν» πρὸς ἐκπλήρωσιν τῶν σκοπῶν του «ἀνευ ἀναμείξεως προϋσταμένων Ἀρχῶν».

Διὰ τῆς ὑπηρεσίας αὐτῆς θὰ ἐνημερώνεται συνεχῶς ἡ Ἐκκλησία περὶ τῆς ὅλης καταστάσεως καὶ τῶν δυνατοτήτων ἐξυπηρετήσεως τῶν ἐργατῶν. Αἱ Ἐκκλησίαι θὰ ἔπρεπε κατόπιν ἐπιμελημένης ἐξετάσεως καὶ κρίσεως τῆς καταστάσεως εἰς τὰς ἐπὶ μέρους βιομηχανικὰς περιοχάς νὰ προσαρμώσουν τὸν τρόπον ἐργασίας τῶν πρὸς τὰ δεδομένα τῶν περιοχῶν αὐτῶν. «Αἱ Ἐκκλησίαι πρέπει νὰ προετοιμασθοῦν διὰ μίαν ριζικὴν

μεταβολήν κατά τὰ ἐπόμενα ἔτη. Πρέπει νὰ εἶναι ἔτοιμοι νὰ ἐγκαταλείψουν τὰς πεπαλαιωμένας μορφὰς καὶ μεθόδους ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐργασίαν, τὴν μόρφωσιν καὶ τὴν τοποθέτησιν τῶν Κληρικῶν». Θὰ πρέπει νὰ καταστῇ δυνατὴ ἡ εἰδικὴ ἐκπαίδευσις Ἱερέων καὶ κοινωνικῶν βοηθῶν, οἱ ὅποιοι θὰ βοηθήσουν εἰς τὸ ἔργον τῆς ἐξυπηρετήσεως τῶν ξένων ἐργατῶν εἴτε ὡς ἐθελονταὶ εἴτε ὡς κανονικοὶ συνεργάται.

Ἡ Ἐκκλησία δὲν ἔχει μόνον καθῆκον νὰ φροντίζῃ διὰ τὴν θρησκευτικὴν ἐξυπηρετήσιν τῶν μελῶν τῆς, θὰ πρέπει ἀκόμη (νὰ φροντίζῃ ἰδιαιτέρως διὰ τοὺς ξένους ἐργάτας, ὁμοῦ μετὰ ἐθελοντικῶν καὶ μὴ κρατικῶν κοινωνικῶν ὀργανισμῶν).

Τὸ κείμενον τοῦ Συνεδρίου ἀναφέρει ἀκολούθως τὰς ἐξῆς προτάσεις : α) Τὸν σχηματισμὸν ἐθνικῶν Ἐπιτροπῶν τόσον μετὰ τοῦ χριστιανικοῦ πληρώματος τῆς χώρας καταγωγῆς τῶν ξένων ἐργατῶν, ὅσον καὶ τῆς χώρας ἀποστολῆς των. Αἱ Ἐπιτροπαὶ αὗται θὰ προσφέρουν τὰς ὑπηρεσίας των εἰς τοὺς ξένους ἐργάτας ἐν συνεργασίᾳ μετ' ἄλλων ὀργανώσεων. β) Τὴν ἐκδοσιν ἐνὸς δελτίου πληροφοριῶν τοῦ «Γραφείου μεταναστεύσεως» τοῦ ΠΣΕ πρὸς ἐξυπηρετήσιν ἐκείνων, οἱ ὅποιοι εἶναι ὑπεύθυνοι διὰ τοὺς ξένους ἐργάτας. γ) Πρέπει νὰ δοθῇ ἰδιαιτέρα προσοχὴ εἰς τὰς σχετικὰς ἐκπομπὰς μέσῳ τοῦ ραδιοφώνου καὶ τῆς τηλεοράσεως. Αὗται θὰ πρέπει νὰ ὀργανοῦνται τῇ συμμετοχῇ τῶν ἰδίων τῶν ξένων ἐργατῶν.

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΩΝ ΠΕΡΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΕΩΣ

Τὸ Συνέδριον συνέταξεν τὸ ἀκόλουθον σχέδιον πρὸς σχηματισμὸν μιᾶς Ἐπιτροπῆς τῶν Ἐκκλησιῶν διὰ τὴν μελέτην τῶν προβλημάτων τῆς μεταναστεύσεως ἐν Δυτικῇ Εὐρώπῃ.

1. Σκοπός. Νὰ παρουσιάσῃ εἰς τὰς Ἐκκλησίας τὰ προβλήματα τῆς μεταναστεύσεως, νὰ παρακινήσῃ αὐτὰς εἰς δράσιν, μεμονωμένως ἢ ἀπὸ κοινοῦ καὶ ὅπου καθίσταται ἀναγκαῖον, νὰ ἀναλαμβάνῃ καὶ ἡ ἰδία πρωτοβουλίας πρὸς ἐξέυρεσιν λύσεως τῶν προβλημάτων αὐτῶν.

2. Λειτουργίαι τῆς Ἐπιτροπῆς. α) Νὰ θέτῃ εἰς τὴν διάθεσιν τῶν Ἐκκλησιῶν χρήσιμον ὕλικόν περὶ τῶν προβλημάτων τῆς μεταναστεύσεως, βάσει τοῦ ὁποίου θὰ ἠδύναντο μόναι ἢ καὶ ἐν συνδυασμῷ μετ' ἄλλων θρησκευτικῶν ἢ κοσμικῶν ὀργάνων δρώντων εἰς τὸν τομέα αὐτὸν νὰ κάμουν διαβήματα πρὸς ἐπιβολὴν τῆς χριστιανικῆς ἐπιρροῆς τόσον εἰς τὰς τοπικάς, ὅσον καὶ εἰς τὰς κρατικάς Ἀρχάς. β) Νὰ ἀσχοληθῇ ἐν ὀνόματι τῶν Ἐκκλησιῶν, ἐκεῖ ὅπου ὑπάρχει ζήτησις, μετὰ τὰς ἀνάγκας τῶν ξένων ἐργατῶν. γ) Νὰ ἀντιπροσωπεύῃ τὰς Ἐκκλησίας εἰς διεθνεῖς καὶ ἐκκλησιαστικάς Ὄργανώσεις, αἱ ὁποῖαι ἀσχολοῦνται μετὰ τὰ προβλήματα αὐτά. δ) Νὰ ἐνεργῇ καὶ ἡ ἰδία ὑπευθύνως πρὸς διευκρίνησιν τῶν προβλημάτων αὐτῶν, νὰ ὑποδεικνύῃ ὅμως σαφῶς, ὅτι ἐνεργεῖ ἐν ἰδίᾳ εὐθύνη. ε) Νὰ δημιουργήσῃ καὶ καλλιέργησῃ σχέσεις μετὰ τοῦ Συνεδρίου Εὐρωπαϊκῶν Ἐκκλησιῶν.

3. Σύνοψις τῆς Ἐπιτροπῆς. α) Ἡ

Ἐπιτροπὴ εἶναι ἀρμοδίᾳ νὰ ἐκλέξῃ ἡ ἰδία τὸ Διοικητικὸν αὐτῆς Συμβούλιον. Εἰς αὐτὸ ἀνήκουν ὁ Πρόεδρος, ὁ Ἀντιπρόεδρος, ὁ Γραμματεὺς καὶ ὁ Ταμίας. β) Τὰ μέλη δὲν ὑπερβαίνουν τὸν ἀριθμὸν 15. Προέρχονται ἐκ Κληρικῶν καὶ Λαϊκῶν τῶν Ἐκκλησιῶν τῶν δυτικευρωπαϊκῶν χωρῶν ἀποστολῆς τῶν Μεταναστῶν καὶ τῶν Ἐκκλησιῶν τῶν χωρῶν καταγωγῆς αὐτῶν. γ) Τὸ ΠΣΕ ἔχει δικαίωμα νὰ ὀρίξῃ κατὰ τὸν σχηματισμὸν τῆς Ἐπιτροπῆς 3 μέλη αὐτῆς. δ) Διὰ τὴν συμμετοχὴν εἰς τὴν Ἐπιτροπὴν εἶναι ἀπαραίτητος ἡ συγκατάθεσις τῆς Ἐκκλησίας ἢ τῆς Ὄργανώσεως εἰς τὴν ὁποίαν ἀνήκει τὸ μέλος. ε) Ἡ Ἐπιτροπὴ ἔχει τὴν ἀρμοδιότητα νὰ προσκαλῇ ὡς Συμβούλους ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν Ἀντιπροσώπους τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας, καθὼς καὶ Ἀντιπροσώπους κρατικῶν ὑπηρεσιῶν, τῆς ἐνώσεως τῶν Ἐργοδοτῶν, τῶν ἐργατικῶν Συνδικάτων κ.θ.

4. Ἡ συμβολὴ τοῦ Τμήματος περὶ μεταναστεύσεως τοῦ ΠΣΕ. Εἰς τὴν διάθεσιν τῆς Ἐπιτροπῆς δέον νὰ τίθενται αἱ ὑπηρεσίαι τοῦ Γραμματέως τῆς μεταναστεύσεως καὶ τὸ γραφεῖόν του, αἱ ὑπηρεσίαι τοῦ Γραμματέως διὰ τὴν Εὐρώπην καὶ τοῦ Γραμματέως διὰ τὰς ὀρθοδόξους χώρας τοῦ ἑλληνοῦ ἀλλοβόθησις τῶν Ἐκκλησιῶν, ὑπηρεσίας προσφύγων καὶ οἰκουμενικῆς βοήθειας τοῦ ΠΣΕ.

5. Οἰκονομικά. Ἡ Ἐπιτροπὴ πρέπει νὰ συντάξῃ τὸν ἰδικόν της προϋπολογισμὸν, νὰ παρουσιάσῃ τὰ ἰδικὰ της κεφάλαια καὶ νὰ τὰ διαχειρίζεται· δέον δὲ νὰ λογοδοτῇ ἐνώπιον τῶν συμμετεχουσῶν Ἐκκλησιῶν καὶ τῶν συμμετεχόντων ὀργάνων.

6. Καθήκοντα τῆς Ἐπιτροπῆς. Ἡ Ἐπιτροπὴ πρέπει : α) Νὰ πληροφορῇ τακτικῶς τὰς συμμετεχούσας Ἐκκλησίας περὶ τῆς ἐξελιξέως ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μεταναστεύσεως καὶ περὶ τῶν σχετικῶν πρὸς τὸ θέμα αὐτὸ μέτρων, τὰ ὁποῖα λαμβάνονται ὑπὸ τῶν Κυβερνήσεων καὶ ὑπὸ θρησκευτικῶν καὶ κοσμικῶν ὀργανώσεων. β) Νὰ παρακινήσῃ τὰς Ἐκκλησίας νὰ σχηματίζουσι ἐθνικάς Ἐπιτροπὰς πρὸς ἔρευναν τῶν προβλημάτων τῆς μεταναστεύσεως, ἰδιαιτέρως εἰς τὰ πλαίσια τῶν κοινωνικῶν, οἰκονομικῶν καὶ πολιτικῶν προβλημάτων, ἐναντι τῶν ὁποίων ἵσταται ἡ Δυτικὴ Εὐρώπη. Ἐν ἀνάγκῃ πρέπει νὰ φροντίσῃ ἵνα αὗται δύνανται νὰ φέρουν εἰς πέρας τὴν τοιαύτην ἔρευναν. γ) Νὰ ὀργανώσῃ Συμβούλια περὶ θεμάτων τῆς μεταναστεύσεως, ὅπου καὶ ὅτε ταῦτα καθίστανται ἀναγκαῖα. δ) Νὰ παρακινήσῃ καὶ ἐν ἀνάγκῃ νὰ φροντίσῃ νὰ ἰδρυθοῦν φροντιστήρια δι' Ἱερεῖς καὶ διὰ κοινωνικοὺς βοηθοὺς, οἱ ὅποιοι δέον νὰ ἐκπαιδευθοῦν δι' ἰδιαιτέρας ὑπηρεσίας μετὰ τῶν ξένων ἐργατῶν εἰς τὰς χώρας καταγωγῆς καὶ τὰς χώρας ἀποστολῆς αὐτῶν. ε) Νὰ ἔλθῃ εἰς ἐπαφὴν μετὰ τῶν ἐργατικῶν Συνδικάτων, μετὰ τῶν ἐνώσεων τῶν ἐργοδοτῶν, τῶν διεθνῶν καὶ ἐκκλησιαστικῶν ὀργανώσεων, ἀποσκοποῦσα νὰ παρακινήσῃ τὰς χριστιανικάς Ἐκκλησίας εἰς ἰσχυροτέραν συμμετοχὴν εἰς ἐνεργείας πρὸς ὄφελος τῶν ξένων ἐργατῶν. στ) Νὰ συντονίσῃ τὴν δράσιν τῶν Ἐκκλησιῶν, αἱ ὁποῖαι ἀσχολοῦνται μετὰ τὸ πρό-

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΩΝ ΣΤΗΛΗ

Ἡ συνάντησις τῶν δύο ἐκκλησιαστικῶν ἡγετῶν.

Ἡ «ἀδιάλλακτος» καὶ «ἀντιδραστική», ὡς κακῶς ἐχαρκτηρίσθη, στάσις τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας ἐναντι τῆς συναντήσεως τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου καὶ τοῦ Πάπα ἀσφαλῶς οὐδόλως ἔχει τὸ νόημα ἀποκρούσεως διαλόγου περὶ «τῆς τῶν πάντων ἐνώσεως», διὰ τὴν ὁποίαν θερμοὶ εἶναι πάντοτε αἱ προσευχαὶ πάντων τῶν Ἑλλήνων ὀρθοδόξων Χριστιανῶν. Ἡ στάσις αὕτη προφανῶς ὑπερηγοεῖται ἐκ τῆς ἐπιφυλάξεως, τὴν ὁποίαν ἔπρεπε νὰ δημιουργῇ τὸ γεγονός, ὅτι ἡ τσαούτης σημασίας συνάντησις ἐγένετο κατὰ τρόπον ἐσπευσμένον καὶ ὄλως πρόχειρον.

Ἀπόδειξις τῆς προχειρότητος ταύτης εἶναι π.χ. τὸ γεγονός, ὅτι ἡ μὲν Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος δὲν εἶχε δώσει τὴν συγκατάθεσίν της διὰ τὴν συνάντησιν ταύτην, ἡ δὲ συνοδεία τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου δὲν ἦτο ἐξ ὀλοκλήρου οἷα θὰ ἔπρεπε νὰ εἶναι.

Ἄλλ' ἡ προχειρότης αὕτη εἶναι ἀκατανόητος δι' ἓν γεγονός τσαούτης σημασίας. Κατὰ τὴν συνάντησιν ταύτην ἡ ἐπρόκειτο περὶ ἀπλῆς συναντήσεως καλῆς θελήσεως δύο διακεκριμένων προσκνητῶν, ὅποτε ἡ πολυποίκιλος συνοδεία των οὐδὲν νόημα εἶχε καὶ ἦτο περιττή, ἡ ἐπρόκειτο περὶ ἀπαρχῆς οὐσιαστικῶν ἔργων διαλόγου, ὅποτε ἡ συνοδεία αὕτη θὰ ἔπρεπε νὰ συγκροτηθῇ οὐχὶ ἐπιτρόπως καὶ ὡς ἔτυχε διὰ τηλεφωνημάτων τῆς τελευταίας στιγμῆς, ἀλλ' ἐπιμελῶς διὰ προσώπων ἐπαϊόντων, ὀριζομένων ὑπὸ τῶν ἐπι μέρους Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν καὶ τῶν Θεολογικῶν Σχολῶν.

βλημα αὐτό, καὶ ὅπου φαίνεται ἀναγκαῖον καὶ σκόπιμον νὰ ὀργανώσῃ τὴν συνεργασίαν των.

Τὸ Συνέδριον τοῦ Ἀρνολσχαίν ἔχει κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον νὰ κάμῃ συγκεκριμένας προτάσεις εἰς τὰς Ἐκκλησίας.

Ἀναμφιβόλως εἶναι πολὺ παρήγορον νὰ βλέπη κανεὶς σήμερον τὰς Ἐκκλησίας νὰ ἀντιμετωπίζουν ἀπὸ κοινῆς βασικὰ προβλήματα, ὅπως τὸ προσφυγικὸν καὶ τὸ πρόβλημα τῶν ξένων ἐργατῶν ἐν Δυτικῇ Εὐρώπῃ. Τὸ τελευταῖον τοῦτο θέμα ἐνέχει θεμελιώδη σημασίαν διὰ τὴν ὑπόστασιν τῆς νεοσυστάτου Ἱεράς Μητροπόλεως Γερμανίας καὶ μεγίστην σπουδαιότητα διὰ τὴν ἐν γένει ἑλληνικὴν Ὀρθοδοξίαν. Εἶναι ἀληθές ὅτι ἡ Ἐκκλησία μας δὲν εἶναι ἀκόμη ἐτοίμη νὰ ἀντιμετωπίσῃ ἀποτελεσματικῶς τὰ προβλήματα τῶν Ἑλλήνων ἐργατῶν ἐν Γερμανίᾳ. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν θὰ πρέπη ἡ ἰδική μας συμμετοχὴ εἰς σχετικὰς πρὸς τὸ θέμα αὐτὸ ἐνεργείας καὶ ἐκδηλώσεις τοῦ ΠΣΕ νὰ εἶναι μεγαλυτέρα καὶ ὅσον τὸ δυνατόν πληρέστερον προητοιμασμένη.

Ἡ ρεαλιστικὴ ἀντιμετώπισις.

Ἐν συνεχείᾳ πρέπει νὰ παρατηρήσωμεν, ὅτι οἱ λόγοι ἰδίως τοῦ Πάπα ἐν Ἱεροσολύμοις, ἐξ ἀφορμῆς τῆς μετὰ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου συναντήσεως αὐτοῦ, διέλυσαν πᾶσαν ψευδαίσθησιν καὶ προσεγγείωσαν πάντας τοὺς τρέφοντας αὐτοπιστικὰς ἐλπίδας διὰ τὴν σχέσιν τῆς συναντήσεως ταύτης ἢ ἄλλοι τινὸς ἐπιθυμητοῦ διαλόγου πρὸς τὸ ζήτημα τῆς ἐνώσεως τῶν δύο Ἐκκλησιῶν, περὶ τῆς ὁποίας τόσα διευτυμῶνισθησαν εἰς τὸν καθημερινὸν τύπον.

Ἡ ρεαλιστικὴ ἀντιμετώπισις τοῦ ζητήματος ἀπαιτεῖ νὰ ἀπαλλαγῶμεν πάσης χιμαιρικῆς ὑπερραϊσμοδοξίας. Ὡς κατ' ἐπανάληψιν ἔχει διακηρυχθῆ ἀπὸ τῆς στήλης ταύτης, ἐφ' ὅσον ἡ ἐπίσημος ρωμαιοκαθολικὴ θεολογικὴ σκέψις ἐξακολουθεῖ νὰ ἐμμένῃ εἰς ἀπαράδεκτους διὰ τὴν ὀρθόδοξον συνείδησιν ἀπόψεις, καὶ ἐφ' ὅσον ἡ Ρωμαιοκαθολικὴ Ἐκκλησία δὲν τολμᾷ νὰ διασπᾷ τὸν ἱστορικὸν κλοιὸν της, διὰ νὰ ἐκδηλώσῃ ἐμπράκτως τὴν μετάνοιαν της διὰ τὰς διαπραχθείσας καὶ ἐξακολουθητικῶς διαπραττομένας ὑπ' αὐτῆς ἀδικίας εἰς βάρος τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, πᾶσα προσπάθεια οὐσιαστικῆς προσεγγίσεως ἢ ἐνώσεως εἶναι καταδικασμένη εἰς ἀποτυχίαν, ἐφ' ὅσον φυσικῶς οὐδόλως εἶναι δυνατόν νὰ ἀρνηθῶμεν ἢ νὰ προδώσωμεν τὴν ὀρθόδοξον παράδοσιν.

Προϋπόθεσις τῆς ἐγκρίσεως.

Καθ' ἃ ἀνεγράφη εἰς τὸν τόπον, τὰ Πατριαρχεῖα Ρωσίας, Σερβίας καὶ Βουλγαρίας ἐζήτησαν προσφά-

Εἰς τὸ ζήτημα τῆς συνεργασίας τῆς Ὀρθοδόξου Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας μετὰ τῶν ἄλλων Ἐκκλησιῶν, μελῶν τοῦ ΠΣΕ πρὸς ἐξυπηρέτησιν τῶν ἐν Δυτικῇ Εὐρώπῃ ἐργατῶν μας ὑπάρχουν ἀκόμη ὀρισμένα ζητήματα, τὰ ὁποῖα θὰ πρέπη νὰ ἀναλυθῶν περισσότερον. Ἡ στάσις τῶν Ἐκκλησιῶν ἐναντι τῶν ζητημάτων αὐτῶν θὰ πρέπη νὰ διατυπωθῇ σαφέστερον πρὸς ἄρσιν ὀρισμένων ἐπιφυλάξεων μερικῶν καὶ πρὸς ἀποφυγὴν περαιτέρω παρεξήγησεων. Ἐνταῦθα ἀνήκει πρὸ παντὸς ἄλλου τὸ θέμα τῶν ὄρων συνεργασίας, τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ ἀντιμετωπισθῇ ὄχι μόνον ἀπὸ θεολογικῆς, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῆς νομικῆς ὑποστάσεως τῆς Ἐκκλησίας μας ἐν Γερμανίᾳ.

Τὸ τελευταῖον τοῦτο ζήτημα θὰ ἀποτελέσῃ ἐν τῶν οὐσιωδῶστερων προβλημάτων, τὸ ὁποῖον θὰ κληθῇ νὰ ἐπιλύσῃ ὁ μέλλων Μητροπολίτης Γερμανίας. Μόνον τότε θὰ δυνηθῇ νὰ ὀργανώσῃ τὴν ἑλληνικὴν Ὀρθοδοξίαν ἐν Γερμανίᾳ καὶ νὰ προχωρήσῃ συστηματικῶς εἰς τὴν ἐπίλυσιν τῶν τεραστίων προβλημάτων αὐτῆς.

(Τέλος)

Πρεσβύτερος Dr. A. ΑΛΕΒΙΖΟΠΟΥΛΟΣ

τως ἔγκρισιν ἐκ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου πρὸς ἀποστολὴν εἰς τὸ Ἅγιον Ὄρος Ρώσων, Σέρβων καὶ Βουλγάρων μοναχῶν διὰ τὴν ἐπ'ἀνδρωσιν τῶν ἰ. μονῶν ἁγ. Πατελεήμονος, Χελανδαρίου καὶ Ζωγράφου.

Κατ' ἀρχὴν οὐδεμία ἀντίρρησης θὰ ὑπῆρχε ἀπὸ ἑλληνικῆς πλευρᾶς διὰ τὴν ἱκανοποίησιν τοῦ αἰτήματος αὐτοῦ. Ὁ ἀναπαλλοτρίωτος ἑλληνικὸς χαρακτήρ τοῦ Ἁγίου Ὄρους εἶναι ξένος πρὸς πᾶν σοβιετικὸν πνεῦμα. Ὁ Ἄθως ἐκτὸς τοῦ ἑλληνικοῦ ἔχει καὶ οἰκουμενικὸν χαρακτήρα. Δι' αὐτὸ ἀκριβῶς, ὡς ἐλέχθη, ἡ πολιτιστικὴ του ἀκτινοβολία ἐπεξετάθη καὶ ἐκτὸς τῶν συνόρων τῆς Ἑλλάδος. Χάρις εἰς τὴν οἰκουμενικὴν στρατολόγησιν τῶν Μονῶν του ὁ Ἄθως ἐχρησίμευσεν ὡς πολῦτιμος μεσολαβητῆς μεταξὺ τοῦ Βυζαντίου καὶ τοῦ σλαβικοῦ χώρου. Ἀπὸ τοῦ ἰ' αἰῶνος τὸ Ἅγιον Ὄρος εἶναι παιδαγωγὸς τῶν Σλαβῶν. Τοῦτο ἠδυνήθη νὰ ἀποστείλῃ εἰς τὴν Ρωσίαν μίαν φυσιογνωμίαν τοῦ ἀναστήματος Μαξίμου τοῦ Γραικοῦ. Ἄνευ τῶν ἀσκητικῶν κόπων καὶ τῶν πνευματικῶν προσπαθειῶν τῶν Ἀθωνιτῶν μοναχῶν ἡ ρωσικὴ πνευματικὴ ἀναγέννησις τοῦ 19' αἰῶνος καὶ ἡ ἀφύπνισις τῆς θρησκευτικῆς πνευματικότητος εἰς τὴν νεωτέραν Ρουμανίαν δὲν θὰ ἦσαν κατορθωτά.

Ὅθεν ἐξ ἐπόψεως παραδόσεως οὐδὲν κώλυμα ὑπάρχει πρὸς ἀνανέωσιν τοῦ ἐμφύχου ὄλικοῦ τῶν ἀνωτέρω μνημονευθεισῶν μονῶν. Ἐκεῖνο, ὅπερ μέχρι τοῦδε ἦτο τὸ κύριον ἐμπόδιον πρὸς πραγματοποιήσιν τῆς ἀνανέωσεως ταύτης, ἦτο ἡ ἀνειλικρόνεια τῆς πολιτικῆς τοῦ Πανσλαβισμοῦ. Δι' αὐτὸ μόνον ἡ ἄρσις τοῦ ἐμποδίου τούτου εἶναι προϋποθέσις τῆς ὑπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ τῆς Ἑλληνικῆς κυβερνήσεως ἐγκρίσεως τοῦ αἰτήματος τῶν Πατριαρχείων τῆς Ρωσίας, Σερβίας καὶ Βουλγαρίας. Εἴθε λοιπὸν νὰ διαπιστωθῇ, ὅτι εἶναι δυνατὸν νὰ δοθῇ ἡ ἔγκρισις αὕτη.

Νέον ἀφιέρωμα εἰς τὸ Ἅγιον Ὄρος.

Ἐν νέον ἀφιέρωμα εἰς τὸ Ἅγιον Ὄρος εἶναι τὸ ἐπὶ τοῖς Χριστουγέννοις ἐκδοθὲν πανηγυρικὸν τεῦχος τῆς «Νέας Ἐστίας», ἀποτελούμενον ἐκ 286 σελίδων.

Τὸ τεῦχος τοῦτο εἶναι λίαν ἐπιτυχεῖς ἀνθολογία ὄλικοῦ ἀναφερομένου εἰς τὴν ἱστορίαν καὶ τὰς παραδόσεις τοῦ Ἁγίου Ὄρους, εἰς τὰ ἡσυχαστήρια καὶ τὰ ἐρημητήριά του, εἰς τὴν πολλαπλὴν σπουδαιότητά του, εἰς τὸ πρὸς τὴν ἐποχὴν μας μῆνυμά του, εἰς τοὺς ἀθωνικοὺς ὑμνογραφικοὺς κώδικας, εἰς τὸ χρονικὸν τῆς Ἀθωνιάδος, εἰς τὸ ὁρθόδοξον πνεῦμά του, εἰς τὰ χειρόγραφα του, εἰς τοὺς κανόνας τῆς ζωῆς του, εἰς τὴν ἀρχιτεκτονικὴν του, εἰς τὴν ζωγραφικὴν του, εἰς τὴν ἀρχειονομικὴν καὶ πτυχᾶς τῆς ζωῆς του, εἰς τὴν χιλιετηρίδα του κ.τ.τ. Ἐπὶ πλέον τὸ τεῦχος κοσμεῖται ὑπὸ θαυμασιῶν εἰκόνων τοῦ Ἁγίου Ὄρους, ἐκ τῶν ὁποίων τινὲς εἶναι ἐγγυρωμοί.

Ἄς εὐχηθῶμεν, ὥστε καὶ τὸ ὥραϊον τοῦτο ἀφιέρωμα νὰ συντελέσῃ εἰς τὸ νὰ καταστήτῃ ἔτι περισσότερον συνειδητὴ ἢ σημασίαν τοῦ Ἁγίου Ὄρους καὶ κινητοποίησιν πάντας τοὺς ἀρμοδίους παράγοντας πρὸς

πνευματικὴν καὶ ἠθικὴν ἐπίσχυσιν τοῦ ἐμφύχου ὄλικοῦ του, πρὸς περιφρούρησιν τῆς πνευματικότητός του καὶ ἀξιοποίησιν τῶν πνευματικῶν θησαυρῶν του.

Ἐπέκεινα πάσης ἐπιστημονικῆς θεωρίας.

Ἡ ἐν ταῖς στήλαις τοῦ περιοδικοῦ «Ἐποχὴς» συνεχιζομένη συζήτησις ἐπὶ τοῦ περὶ τῆς «νέας θεότητος» ἄρθρον τοῦ Huxley ἐκτὸς τῶν ἐκλεκτῶν ἀπόψεων παρουσιάζει καὶ προβάλλει καὶ ὅλους ἀπαράδεκτους ἀπόψεις. Οὕτω λ.χ. ὁ κ. Γρ. Εὐστρατιάδης ὑποστηρίζει, ὅτι «ἐνα-ἐνα τα κάστρα τῶν ὑποστηρικτῶν τῆς βιβλικῆς κοσμοεικόνας πέφτουν», ὅτι «ἡ ἀληθείς, ἡ ἀφελής, ἡ χωρὶς ἐπιφυλάξεις καὶ περιοριστικῆς ἐρμηνείας πίστις στὴ Βίβλο βρίσκεται σὲ ὑποχώρησιν» καὶ ὅτι «ἡ θεία παρέμβασις ἀπάνω στὴ μηδαμινὴ Γῆ κατέληξε νὰ εἶναι ὄχι μόνον ἐπιστημονικὰ, ἀλλὰ καὶ ποιητικὰ ἀπίθανη». Ὡσαύτως ὁ ἀρθρογράφος οὗτος θέλει νὰ δημιουργήσῃ ἐντυπώσεις μὲ τὸν ὅλως ἐσφαλμένον ἰσχυρισμόν, ὅτι εἶναι πολὺ ἀμφίβολον ἐὰν οἱ δεχόμενοι τὰς ἀληθείας τῆς Βίβλου ἐπιστήμονες «εἶναι ἀριθμητικὰ συγκρίσιμοι μὲ τὴ μεγάλη στρατιὰ τῶν κριτικῶν πνευμάτων, τῶν ἐρευνητῶν καὶ τῶν στοχαστῶν ποὺ δὲν μποροῦν πιά νὰ ἀντιμετωπίσουν τὴ Βίβλο σὺν ἀποκαλυπτικῷ κείμενῳ».

Ἄλλ' οἱ ἰσχυριστοὶ οὗτοι εἶναι ὅλως ἀφελεῖς καὶ προδίδουν ἄγνοιαν τῶν μεταξὺ θρησκευτικῆς πίστεως καὶ ἐπιστημονικῆς γνώσεως ὑπαρχουσῶν διαφορῶν. Εἶναι ἐπὶ τέλους καιρὸς οἱ παντὸς εἶδους πολέμοι τῆς Βίβλου νὰ ἀντιληφθοῦν, ὅτι αὕτη δὲν εἶναι φυσιογνωστικὸν βιβλίον μεταδίδον ἐπιστημονικὰς γνώσεις, ἀλλ' εἶναι τὸ κατ' ἐξοχὴν θρησκευτικὸν βιβλίον, ὅπερ μεταδίδει τὴν σφύζουσαν θρησκευτικὴν ἀλήθειαν, ἣτις εὐρίσκεται ἐπέκεινα πάσης ἐπιστημονικῆς θεωρίας καὶ ἀναλύσεως. Τὸ ὅτι ἔπειτα «ἡ θεία παρέμβασις ἀπάνω στὴ Γῆ» γίνεται δεκτὴ καὶ ὑπὸ τῶν διαπρεπεστέρων ἐκπροσώπων τῶν Φυσικῶν Ἐπιστημῶν εἶναι γνωστὸν εἰς πάντα ἄνθρωπον καλῆς ἐγκυκλοπαιδικῆς μορφώσεως.

Οὐδόλως εἶναι ἐπιτετραμμένον.

Διὰ τοὺς νεομαλθουσιανιστὰς ἀποστομωτικὰ εἶναι τὰ γραφέντα ἐσχάτως εἰς διαφόρους ἐφημερίδας καὶ περιοδικὰ. Χαρακτηριστικὰ ἐπὶ τοῦ προκειμένου εἶναι αἱ ἐξῆς περικοπιαί:

Ἐσπερινὴ ἀθηναϊκὴ ἐφημερὶς ἔγραψεν, ὅτι «ἡ παγκόσμιος παραγωγή τροφίμων ἀξάνεται μὲ ταχύτερον ρυθμὸν ἀπὸ τὸν πληθυσμὸν τῆς γῆς. Τὴν πληροφορίαν αὕτην ἀναφέρει ἡ μελέτη τοῦ Ὑπουργείου Γεωργίας τῶν Η.Π.Α., τὸ ὁποῖον ἐβασίσθη ἐπὶ τῶν συναφῶν πορισμάτων ἑκατὸν καὶ πλέον (ἐλευθέρων) χωρῶν».

Περιοδικὸν ἐξ ἄλλου ἐσημείωσεν, ὅτι «νέον ρεκόρ παραγωγικότητος ἐπέτυχε κατὰ τὸ 1962 ἡ ἀμερικανικὴ γεωργία χάρις κυρίως εἰς τὴν νεωτέραν ἀγροτικὴν τεχνικὴν πρόδοον. Προβλέπεται ὅτι κατὰ τὸ

έτος 1980, όταν αἱ Η.Π.Α. θὰ ἔχουν νὰ διαθρέψουν πληθυσμὸν 250 ἐκ., ἡ ἀμερικανικὴ γεωργία θὰ εἶναι εἰς θέσιν νὰ παράγῃ τὰ ἀναγκαῖα τρόφιμα καὶ τὰς ἀναγκαῖας ὕλας, τόσον διὰ τὴν ἱκανοποίησιν τῆς ἐγχωρίου καταναλώσεως, ὅσον καὶ διὰ τὴν πραγματοποίησιν ἀναλόγων ἐξαγωγῶν».

Ἄλλα ἐξ ἄλλου περιοδικὰ ἀναφέρουν, ὅτι «εἰς τὸ συνέδριον, ποὺ συνεκλήθη τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1963 ὑπὸ τῆς Σχολῆς τῆς πυρηνικῆς ἱατρικῆς τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Σικάγου, διεπιστώθη, ὅτι ἡ γῆ μας θὰ καταστῆ ἱκανὴ νὰ διαθρέψῃ 20 δισεκατομμύρια πληθυσμοῦ μέχρι τέλος τοῦ παρόντος αἰῶνος, διὰ τῆς ἐφαρμογῆς ἀτομικῶν μέσων εἰς τὴν γεωργίαν». Ἐξ ἄλλου «οἱ εἰδικοὶ βεβαιῶνουν ὅτι μόνον τὸ 1/8 ἢ τὸ 1/7 τῶν καλλιεργησίμων γαιῶν καλλιεργεῖται σήμερον».

Τούτων οὕτως ἐχόντων, οὐδόλως εἶναι ἐπιτετραμμένον εἰς τοὺς ὁπαδοὺς τοῦ Μάλθου νὰ προβάλλουν ὑπὲρ τῶν ἀπόψεων αὐτῶν τὸ μορμολόκειον τῆς ἀνεπαρκείας τῶν ἀγαθῶν τῆς γῆς καὶ τὸ φάσμα τῆς πείνης.

«Ὁ κακοηθέστερος ἐκμαυλιστής».

Εἶναι εὐτόχημα, ὅτι αἱ διαμαρτυρίαι τῶν σοβαρῶν ἀνθρώπων ἐναντίον τοῦ ἐκτροχιασμοῦ τῆς τελευταίας κινηματογραφικῆς παραγωγῆς συνεχίζονται εἰς τὸν τύπον. Οὕτω πρὸ τινων ἡμερῶν ὁ ἐκλεκτὸς δημοσιογράφος κ. Θ. Παπακωνσταντίνου ἐν ἄρθρῳ ἔχοντι τὸν τίτλον «Ἐβδομὴ τέχνη», ἢ «ἐκμαυλιστρία» ἀποδεικνύει, ὅτι ὁ κινηματογράφος σήμερον κατήχησεν «ὁ κακοηθέστερος ἐκμαυλιστής», προβάλλων τοὺς οἰκὸς τῆς ἀνοχῆς, τὴν λαγνείαν καὶ διαφόρους βρωμερὰς διαστροφὰς εἰς τὴν εἰδεχθεστέραν τῶν μορφῆν.

Ὡς σημεῖο δὲ κ. Παπακωνσταντίνου, ὁ κινηματογράφος «προβάλλει τοὺς ἥρωάς του μὲ ἀκατανίκητον καὶ ὑπνωτιστικὴν διὰ τοὺς πολλοὺς γοητείαν. Καί, διὰ πράξεων, λόγων καὶ εἰκόνων, ἐπιβάλλει καὶ ὑποβάλλει ἰδέας πρὸς μίμησιν. Ὁ κινηματογράφος ὑπαγορεύει κανόνας συμπεριφορᾶς... Ὅτι ὅλη αὐτὴ ἢ παραγωγή δὲν ἔχει καμμίαν σχέσιν μὲ τὴν τέχνην καὶ δὲν προσφέρει αἰσθητικὴν συγκίνησιν, εἶναι προφανές. Διότι ἡ αἰσθητικὴ συγκίνησις — ἐπίτευγμα μόνιμον τῆς πραγματικῆς τέχνης — εἶναι ἀνιδιοτελής καὶ καθαρὰ ἀπὸ οἰονδήποτε πόθου, ἐνῶ ἡ συγκίνησις, τὴν ὅποιαν δοκιμάζουν οἱ θεαταὶ τῶν ἡδονοβλεπτικῶν καὶ πορνογραφικῶν κατασκευασμάτων, εἶναι ἡ συγκίνησις τοῦ ἀναστατωμένου, διὰ τοῦ μαστιγίου τοῦ δράματος, ἐνστικτοῦ. Πρέπει νὰ εἶναι κανεὶς παχυλῶς ἀμαθὴς ἢ κωνικῶς ὑποκριτής, διὰ νὰ ἐπικαλεῖται τὴν «τέχνην» πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς ἀσυδοσίας αὐτοῦ τοῦ ἐμπορίου, ποὺ ἔχει περιέλθει εἰς χεῖρας διεστραμμένων καὶ ἀσυνειδήτων ἐπιχειρηματιῶν».

Δυστυχῶς τὸ κακὸν οὐδόλως θὰ περιορισθῆ καὶ οἱ σοβαροὶ ἄνθρωποι θὰ περιορίζονται εἰς ἀκαρπυεὺς ἱερομιάδας, ἐὰν δὲν ἐπέμβῃ προληπτικῶς ἡ κατασταλτικὸς ἢ Πολιτεία καὶ ἐὰν δὲν ἐπιπέσῃ ὁ πέλεκυς τῆς δικαιοσύνης ἐπὶ τῶν ἀσυνειδήτων ἐμπόρων τῆς κινηματογραφικῆς «τέχνης».

Ἀνάγκη ἐξουδετερώσεως τῶν γενεσιουργῶν αἰτίων.

Ἡ διαπίστωσις, ὅτι ἡ διάδοσις τῶν σοβαρῶν ἀφροδισίων νοσημάτων ἐν Ἑλλάδι ἐφθασεν εἰς τὸ κορύφωμα αὐτῆς κατὰ τοὺς τελευταίους μῆνας, ὠδήγησε τὸ Ὑπουργεῖον Προνοίας εἰς τὸ νὰ λάβῃ σύντονα μέτρα πρὸς πλήρη ἐφαρμογὴν τοῦ σχετικοῦ νομοθετικοῦ διατάγματος περὶ ἀντιαφροδισιακοῦ ἀγῶνος. Ἰδίως ἐφιστᾶται ἡ προσοχὴ τῶν ὑγειονομικῶν κέντρων, τῶν νοσοκομείων καὶ τῶν ἀσφαλιστικῶν ὀργανισμῶν εἰς τὸ νὰ λαμβάνουν ἐπ' ὄψιν οὐχὶ τόσον τὰ οἰκονομικὰ ὀφέλη, ὅσον πρὸ πάντων τὴν περικοπὴν τῆς ὑγείας τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ. Ἰδίως οἱ ἱατροὶ ὀφείλουσι, συμφώνως πρὸς τὴν σχετικὴν ἐγκύκλιον τοῦ Ὑπουργείου, νὰ δηλώσουν οἰκνῆσθε κροῦσμα, νὰ διενεργῶν εὐσυνειδήτων ἱατρικῶν ἐξέτασιν τῶν γυναικῶν ἐλευθερίων ἡθῶν καὶ νὰ προβαίνουν εἰς τὸν ἐργαστηριακὸν ἔλεγχον παντὸς ὑπόπτου περιστατικοῦ.

Ἄλλ' ὀφείλομεν νὰ τονίσωμεν, ὅτι πάντα τὰ ἀξίει-παινα κατασταλτικὰ ταῦτα μέτρα οὐδόλως θὰ εἶναι τελεσφόρα, ἐὰν παραλλήλως καὶ πρὸ πάντων ἡ Κυβέρνησις δὲν λάβῃ σύντονα μέτρα πρὸς ἐξουδετέρωσιν τῶν γενεσιουργῶν αἰτίων, ἅτινα ὀδηγοῦν εἰς τὴν ἐκλωσιν τῶν ἡθῶν καὶ τὸν ἡθικὸν ἐκτροχιασμόν κυρίως τῆς ἑλληνικῆς νεολαίας. Ἄλλως, ὅταν τὸ Κράτος, ἐν ὄνοματι τῆς κακῶς νοουμένης δημοκρατίας, ἀφήνῃ ἐλευθέρως πρὸς δράσιν πάντας τοὺς φορεῖς καὶ τοὺς παράγοντας τῆς ἡθικῆς σήψεως τῆς κοινωνίας, γίνεται ἐμμέσως συνεργὸν καὶ συνένοχον εἰς τὴν ἐξάπλωσιν τῆς πνευματικῆς καὶ σωματικῆς φθορᾶς.

Ἡ κάρα τοῦ Πρωτοκλήτου.

Ἡ Ἱ. Μητρόπολις Πατρῶν ἐκκυκλοφόρησε φυλλάδιον, διὰ τοῦ ὁποῦ ἐπαναλαμβάνεται, μὲ ὄλην τὴν δέουσαν σοβαρότητα, τὸ παλαιὸν αἷτημα τῶν Πατρῶν, ὅπως ἀποδοθῆ εἰς τὴν πόλιν των ἢ εἰς Ρώμην ἀπὸ αἰῶνων φυλασσομένη ἁγία κάρα τοῦ πρωτοκλήτου μαθητοῦ τοῦ Χριστοῦ Ἀποστόλου Ἀνδρέου.

Εἶναι γνωστὸν, ὅτι ὁ αἰδύμιος προκατόχος τοῦ σημερινοῦ Πάπα Ἰωάννης ὁ ΚΓ' εἶχεν εἰλημμένην ἀπόφασιν νὰ πραγματοποιήσῃ τὴν ἀπόδοσιν ταύτην, ἀλλ' ὁ θάνατος τὸν ἐπρόλαβεν. Πληροφοροῦσι ἐκ πηγῶν κύρους ἀναφέρουν, ὅτι καὶ ὁ σημερινὸς Ποντίφης Παῦλος ὁ ΣΤ', ἀκολουθῶν τὴν γραμμὴν τοῦ προκατόχου του, ἐπιθυμεῖ νὰ πραγματοποιηθῆ ἡ δικαία ἐκείνη ἀπόφασις. Μία τοιαύτη πράξις θὰ ἀποτελέσῃ ἀσφαλῶς ἐπιβεβλημένην καὶ ἐποικοδομητικὴν ἐνεργείαν τῆς Ρώμης εἰς τὰς σχέσεις της μὲ τὴν Ἑλληνικὴν Ἐκκλησίαν, διὰ δὲ τὰς Πάτρας δικαιοσύνην καὶ ἱστορικὸν γεγονός. Ὡς γνωστὸν, ἡ κάρα τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου ἐφυλάσσετο ἐν Πάτραις μέχρι τοῦ 1460, ὅτε ὁ τελευταῖος Δεσπότης τοῦ Μορέως Θωμᾶς Παλαιολόγος τὴν μετέφερεν εἰς Ρώμην.

Ἡ Ἐκθεσις Βυζαντινῆς Τέχνης.

Τὸν προσεχῆ Ἀπρίλιον θὰ ὀργανωθῆ ἑκθεσις Βυζαντινῆς Τέχνης εἰς τὸ Ζάππειον μέγαρον, ἢ ὁποῖα,

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΕΛΛΑΔΟΣ

Άρχιεπισκοπή Άθηνών

Ο Μακαριώτατος Άρχιεπίσκοπος Άθηνών και πάσης Ελλάδος κ. Χρυσόστομος κατά τὸ δεκαπενθήμερον ἀπὸ 1—15 Ιανουαρίου 1964 ἐχοροστάτησεν εἰς διαφόρους ναοὺς τῆς Άρχιεπισκοπῆς Άθηνών, συνειργάσθη μετὰ Σεβασμιωτάτων Άρχιερέων καὶ τῶν παρ' αὐτῷ Θεοφιλεστάτων Βοηθῶν Ἐπισκόπων, προήδρευσε συνεδριῶν τῶν Διοικητικῶν Συμβουλίων τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Ὁργανισμῶν, ἐδέχθη διαφόρους ἐπιτροπὰς κ.τ.λ.

Ἐχοροστάτησε: Τῆ 5ῃ Ιανουαρίου εἰς τὴν ἐν τῷ Μητροπολιτικῷ Ναῷ Ἰθηνῶν τελεσθεῖσαν θείαν Λειτουργίαν.

— Τῆ 12ῃ Ιανουαρίου εἰς τὴν ἐν τῷ Μητροπολιτικῷ Ναῷ Ἰθηνῶν τελεσθεῖσαν θείαν Λειτουργίαν.

Ἐτέλεσε: Τῆ 6ῃ Ιανουαρίου τὴν θείαν Λειτουργίαν εἰς τὸν Μητροπολιτικὸν Ναὸν Ἰθηνῶν.

Προέστη: Τῆ 1ῃ Ιανουαρίου τῆς εἰς τὸν Μητροπολιτικὸν Ναὸν Ἰθηνῶν τελεσθεῖσης Δοξολογίας ἐπὶ τῷ Νέῳ Ἔτει.

— Τῆ 5ῃ Ιανουαρίου τοῦ εἰς τὸ Ἀ' Νεκροταφεῖον Ἰθηνῶν τελεσθέντος μνημοσύνου ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς τῆς ἀδελφῆς τοῦ τέως ὑπουργοῦ κ. Τουρκοβασιλῆ.

Ἐπέβαλε: Τῆ 1ῃ Ιανουαρίου τὰς εὐχὰς του εἰς τὴν Α.Μ. τὸν Βασιλέα Παῦλον ἐπὶ τῷ Νέῳ Ἔτει.

Ἐπεσκέφη: Τῆ 6ῃ Ιανουαρίου τὴν Ἀρμενικὴν Κοινότητα.

— Τῆ 10ῃ Ιανουαρίου τὸν Ὑπουργὸν τῶν Ἐξωτερικῶν κ. Παλαμῶν, μετὰ τοῦ ὁποῦ συνωμίλησεν ἐπὶ ἐκκλησιαστικῶν θεμάτων.

— Τῆ 11ῃ Ιανουαρίου τὸν ἀσθενήσαντα Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην Θήρας κ. Γαβριήλ.

ἄν κρίνη κανεῖς ἀπὸ τὴν σοβαρότητα μετὰ τῆς ὁποίας ἔχει ἐπιληφθῆ τοῦ σχετικοῦ προγραμματισμοῦ ἢ πρὸς τοῦτο συγκροτηθεῖσα ἐπιτροπή, πρόκειται νὰ ἔχη μέγαν διεθνή ἀντίκτυπον.

Ἦτο πλέον καιρὸς νὰ ἐπιζητηθῆ ἡ μεμελετημένη καὶ συστηματικῆ προβολή, ἐπὶ οἰκουμενικοῦ πεδίου, τῆς πλευρᾶς ταύτης τῆς Ὁρθοδόξου μαρτυρίας εἰς τὸν σύγχρονον κόσμον. Πλευρᾶς τόσον ἐλκυστικῆς, ἀλλὰ καὶ ἐθνικῶς σημαντικωτάτης, ὡς ἀφορώσης εἰς μίαν ἀπὸ τὰς μεγαλυτέρας ἀξίας τῆς ἐλληνοχριστιανικῆς πνευματικῆς δημιουργίας. Εἶναι γνωστὸν — καὶ ἡ «Ἐκκλησία» ἔγραψεν ἐπ' αὐτοῦ — ὅτι τὰ βαλκανικὰ κράτη, εἰς τὸν χῶρον τῶν ὁποίων ὑπάρχει ἄφθονον ἐπίσης ὕλικὸν τῆς Βυζαντινῆς Τέχνης, προσπαθοῦν νὰ προβάλουν τοῦτο διεθνῶς ὡς θησαυρὸν τῆς ἰδίας τῶν ἱστορίας, ἐνῶ εἶναι ἐλληνικόν. Ἐπιβάλλεται ἔθεν νὰ ὑπομνησθῆ εἰς τὸν κόσμον ἡ ἀληθῆς μητρότης τῶν ἔργων τούτων καὶ νὰ καταδειχθῆ, ὅτι ταῦτα εἶναι τοῦ ἰδικοῦ τῆς πνεύματος καὶ ἰδικῶν τῆς, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, τέκνων δημιουργήματα. Ἡ προσεχῆς δὲ σπονδαία ἐκθεσις θὰ συμβάλῃ ἱκανοποιητικῶς εἰς τοῦτο καὶ θὰ ἀποτελέσῃ ἀσφαλῶς ἐν πρώτων ἀξιόλογον βῆμα πρὸς τὴν κατεῖδησιν αὐτήν, ἀποδεικνύουσα ὅτι ὑπάρχει πλήρης συναίσθησις καὶ συνείδησις, μετὰ τῶν ἀρμοδίων, τοῦ πρὸς τὴν ἱστορίαν μας καὶ πρὸς τὸν κόσμον ὀλόκληρον καθήκοντος αὐτοῦ.

Προήδρευσε: Τῆ 9ῃ Ιανουαρίου τοῦ Κεντρικοῦ Συμβουλίου τοῦ Ο.Δ.Ε.Π.

— Τῆ 14ῃ Ιανουαρίου τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τῆς Σιβιτανίδειου Σχολῆς.

— Τῆ 15ῃ Ιανουαρίου τοῦ Κεντρικοῦ Συμβουλίου τοῦ Ο. Δ.Ε.Π.

Παρέστη: Τῆ 3ῃ Ιανουαρίου εἰς τὴν τελετὴν τοῦ Συλλόγου τῶν γονέων εἰς τὴν αἴθουσαν Γ.Ε.Χ.Α.

Ἐδέχθη: Τῆ 2ῃ Ιανουαρίου τὸν Γυμνασιάρχην κ. Ρόκκιαν καὶ τὸν συνταγματάρχην Ἰζελλάκην.

— Τῆ 3ῃ Ιανουαρίου τὸν Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην Κρήτης κ. Εὐγένιον, τὸν Βασιλικὸν Ἐπίτροπον παρὰ τῆ Ἱερᾷ Συνόδῳ καὶ Ἀκαδημαϊκὸν κ. Ἀμίλικαν Ἀλιβιζῆτον, τὸν Καθηγητὴν Πανεπιστημίου καὶ Γενικὸν Διευθυντὴν τοῦ Ὑπουργείου Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Ὁρησκευμάτων κ. Βασιλείου Βέλλαν καὶ τὸν κ. Κων. Δικαϊάκον.

— Τῆ 4ῃ Ιανουαρίου τὸν ὑπουργὸν Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Ὁρησκευμάτων κ. Κουρμούλην μετὰ τοῦ Γενικοῦ Διευθυντοῦ Ὁρησκευμάτων κ. Β. Βέλλα, τὸν Κοσμητόρα τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Ἰθηνῶν κ. Δημ. Μωραΐτην καὶ τὸν ἡγούμενον τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Πετράκη πανοσιολ. ἀρχιμανδρίτην κ. Χαράλ. Βασιλόπουλον.

— Τῆ 7ῃ Ιανουαρίου τὸν ὑπουργὸν Ἐμπορίου κ. Π. Στεργιῶτην.

— Τῆ 9ῃ Ιανουαρίου τὸν Σεβασμιώτατον Ἀρχιεπίσκοπον Ἀμερικῆς Βορείου καὶ Νοτίου κ. Ἰάκωβον, τὸν Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην Ἰωαννίνων κ. Σεραφεῖμ, τὸν Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην Δημητριάδος κ. Δαμασκηνόν, τὸν ἡγούμενον τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Πεντέλης πανοσιολ. ἀρχιμανδρίτην κ. Γεώργιον Προκόπτην καὶ τὸν κ. Λάζαριον.

— Τῆ 10ῃ Ιανουαρίου τοὺς Σεβασμιωτάτους Μητροπολίτας Ἀλεξανδρουπόλεως κ. Ἰωακείμ, Ἡλείας κ. Γερμανόν, Καλαβρυτῶν καὶ Αἰγιαλείας κ. Γεώργιον καὶ Τρίκκης καὶ Σταγῶν κ. Διονύσιον.

— Τῆ 11ῃ Ιανουαρίου τοὺς Σεβασμιωτάτους Μητροπολίτας Φλωρίνης, Ἀλμωπίας καὶ Ἐορδαίας κ. Βασιλείου, Ρόδου κ. Σπυριδῶνα, Γορτύνης καὶ Ἀρκαδίας κ. Τιμόθεον καὶ Γρεβενῶν κ. Χρυσόστομον, τὸν Ὑπουργὸν τῶν Ἐσωτερικῶν κ. Παπαϊωάννου, τὸν ἱεροκήρυκα τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Χαλκίδος πανοσιολ. ἀρχιμανδρίτην Χριστόφορον Καλύβαν, τὸν λογοτέχνην κ. Ἀθανασιάδην Νόβαν, τὴν κ. Βοῖλα καὶ τὸν κ. Παραδείσην.

— Τῆ 15ῃ Ιανουαρίου τὸν Σεβασμιώτατον Ἀρχιεπίσκοπον Αὐστραλίας καὶ Νέας Ζηλανδίας κ. Ἰεζεκιήλ, τὸν Καθηγητὴν Πανεπιστημίου κ. Παναγιώτην Τρεμπέλαν, τὸν Γενικὸν Γραμματέα τοῦ Ὑπουργείου Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Ὁρησκευμάτων κ. Τριανταφυλλόπουλον καὶ τὸν κ. Ρομπόκον.

Ἀπονομή παρασήμου

Ἐν τῷ Ἱερῷ Ναῷ τῆς Ἁγίας Βαρβάρας Ἰθηνῶν (Τέρμα Πατησίων), ἀπενεμήθη εἰς τὸν Ἀρχιμανδρίτην Εὐθύμιον Ἐλευθεριάδην, Δ/ντὴν τῆς Ὁρησκευτικῆς Ὑπηρεσίας τοῦ Γ.Ε.Α. καὶ Προϊστάμενον τοῦ Ἀντιουνιτικοῦ Ἀγῶνος, τὸ Παράσημον τοῦ Ἁγίου Μάρκου τοῦ Πατριαρχείου Ἀλεξανδρείας, ὑπὸ τοῦ Ἱερουργουόντος Πατριαρχικοῦ Ἐπιτρόπου Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Ἀκκρας κ. ΕΥΣΤΑΘΙΟΥ.

Ἱερὰ Μητρόπολις Νικοπόλεως καὶ Πρεβέζης

Κατὰ τὰς ἐορτὰς τοῦ Δωδεκαημέρου παρετηρήθη ἔντονος Ὁρησκευτικὸς καλμὸς, ἐν Πρεβέζῃ, ὑπὸ τὴν πεφωτισμένην πρωτοπορείαν τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Νικοπόλεως καὶ Πρεβέζης κ. Στυλιανοῦ. Αἱ Ὁρησκευτικαὶ ἀκολουθίαι καὶ τελεταὶ διεξήχθησαν μετ' ἐξιδιαιρέτης μεγαλοπρεπειᾶς, συμφώνως τῷ κατὰ τὸν ἐπίσημον προγράμματι ὑπὸ τῆς Ἱ. Μητροπόλεως, χοροστατοῦντος τοῦ Σεβασμιωτάτου, ὅστις ἐκήρυξε

κατ' ἐπανάληψιν τὸν θεῖον λόγον, ἀπέλυσε δὲ ὄραϊν καὶ ἐπνευσμένῃ ἐγκύκλιον πρὸς τὸν περὶ αὐτὸν Ἰ. Κλήρον καὶ τὸ χειροστεπώνυμον πλήρωμα τῆς ἐπαρχίας.

Ἐξ ἄλλου ἡ ποιμαντορικὴ πρόνοια αὐτοῦ ἐξεδηλώθη ἰδιαίτατα ὑπὲρ τῶν πτωχῶν, χάριν τῶν ὁποίων διαργανώθη εἰδικὴ φιλανθρωπικὴ λαχειοφόρος ἑορτὴ, ὑπὸ τὴν αἰγίδα αὐτοῦ καὶ τῆ συνεργασίᾳ τῶν Αἰδερ. Ἐφημερίων καὶ τῶν Κυριῶν καὶ Δεσποινίδων τῶν ἐνοριακῶν φιλοπτώχων ταμείων τῆς πόλεως. Τοιοῦτοτρόπως διενεμήθησαν διάφορα χρηματικὰ ποσά, ἅνω τῶν 25.000 δραχμῶν, εἰς ἀναξιοποίηθυσιν, κατεβλήθη δὲ καὶ τὸ ποσὸν τῶν 2.000 πρὸς ἀποφυλάκισιν τινος. Εἰς κλείστους πρὸς τοῦτους ἐνδεεῖς ἐν τῶν χωρίων, εἰς διάφορα σωματεῖα κ.ἄ. διενεμήθησαν εἶδη ἱματισμοῦ-ὑπόδησεως καὶ εἰς ἀπόρους μαθητὰς πολλῶν Δημ. Σχολείων πλὴν τοῦ ἱματισμοῦ καὶ ἅπαντα τὰ βοηθητικὰ βιβλία, ὄλων τῶν τάξεων, δωρηθέντα, μεριμνῆ καὶ παρακαλῆσει τῆς Α.Σ., ὑπὸ τοῦ συγγραφέως — ἐκδότης κ. Χ. Πάτση.

Ἐπίσης ὁ Σεβ. Ποιμενάρχης ἐπεσκέφθη τοὺς ἐν φυλακῆς κρατούμενους, πρὸς τοὺς ὁποίους ὠμίλησε συγκινητικὰ καὶ προσέφερε σιγαρέττα, διάφορα ἄλλα δῶρα καὶ πλουσιώτατον γεῦμα. Ὡσαύτως τὴν ἡμέραν τῶν Χριστουγέννων παρεκλήθησεν εἰς γεῦμα εἰς τὸ Ἐκκλησιαστικὸν Γηροκομεῖον μετὰ τῶν τροφίμων αὐτοῦ, περιήλθε δὲ ἅπαντα τὰ φιλανθρωπικὰ Ἰδρύματα τῆς Μητροπόλεως, ἔκοψε τὴν πίτταν καὶ ἠύχθη πατρικῶς.

Αἱ ἑορταὶ ἐλήξην μὲ τὴν ἐπιβλητικὴν λιτάνευσιν καὶ τελετὴν τῆς καταδόσεως τοῦ Τιμίου Σταυροῦ, κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν Θεοφανείων, εἰς τὴν θάλασσαν, τὴν ὁποίαν παρεκολούθησε μετ' εὐλαβείας πλήθος λαοῦ τῆς Πρεβέζης, ἡγουμένων τῶν ἀρχῶν καὶ ἐπιστῆμων τοῦ Νομοῦ.

ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΝ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΝ

Καθ' ἡ ἀνεγρᾶφη λεπτομερῶς εἰς τὸν καθημερινὸν τύπον ἡ Α.Θ.Π. ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κ. Ἀθηναγόρας μετέβη ἀεροπορικῶς μέσω Ρόδου εἰς Ἱερουσόλυμα πρὸς συνάντησιν μετὰ τοῦ Πάπα Παύλου τοῦ ΣΤ'. Ὁ Παναγιώτατος τὴν 5ην Ἰανουαρίου ἐπεσκέφθη τὸν Πάπαν ἐπὶ τοῦ Ὄρους τῶν Ἑλαιῶν, δεχθεὶς τὴν ἐπομένῃ τὴν ἀντεπίσκεψιν τοῦ Προκαθημένου τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας ἐν τῷ Ἑλληνικῷ Πατριαρχεῖῳ Ἱερουσολύμων. Οἱ δύο ἐκκλησιαστικοὶ ἡγέται συνητήθησαν κατὰ τρίτην φοράν καθ' ὄδον. Εἰς τὰς προσφωνήσεις καὶ τὸ κοινὸν ἀνακοινωθέν των οἱ δύο ἐτόνισαν τὴν σημασίαν τῆς συναντήσεως των ὡς ἀπαρχῆς νέας περιόδου εἰς τὰς μεταξὺ τῶν δύο Ἐκκλησιῶν σχέσεις. Τὸ ἀνακοινωθέν τοῦτο ἔχει ὡς ἐξῆς:

« Κατὰ τὴν λῆξιν τῆς ἐν Ἱερουσαλὴμ συναντήσεώς των, ὁ Ἅγιος Πατὴρ Παῦλος ΣΤ' καὶ ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Ἀθηναγόρας, συμφωνήσαντες καὶ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου του, ἀνεγνώρισαν ὁμοῦ τὴν μεγάλην σημασίαν τοῦ γεγονότος αὐτοῦ καὶ ἐξέφρασαν τὴν εὐγνωμοσύνην των πρὸς τὸν Παντοδύναμον Θεόν, Πατέρα, Υἱὸν καὶ Ἅγιον Πνεῦμα, ὅστις κατηύθυνε τὰ βήματα των πρὸς τοὺς Ἁγίους Τόπους, ὅπου ὁ Σωτὴρ καὶ Λυτρωτὴς μας Ἰησοῦς Χριστὸς ἔζησεν, ἐδίδαξεν, ἀπέθανεν, ἀνέστη ἐκ νεκρῶν καὶ ἀνελήφθη εἰς τοὺς οὐρανοὺς, ὁπόθεν κατέπεμψε τὸ Ἅγιον Πνεῦμα εἰς τὴν Ἐκκλησίαν.

Ἡ συνάντησις αὐτὴ δὲν δύναται νὰ θεωρηθῆ εἰμὴ ὡς ἀδελφικὴ χειρονομία, ἐμπνεομένη ὑπὸ τῆς ἐν Χριστῷ ἀγάπης, ὅστις ἀφῆκεν εἰς τοὺς μαθητὰς Του τὴν ὑψίστην ἐντολήν « Ἀγαπᾶτε ἀλλήλους καὶ συγχωρεῖτε τὰ παραπτώματα ἀλλήλων ἑβδομηκοντάκις ἑπτὰ ». Οἱ δύο προκινηταί, ἔχοντες τὰ βλέμματά των ἐστραμμένα πρὸς τὸν Χριστόν, ὁ ὁποῖος εἶναι μετὰ τοῦ Πατρὸς του προστάτης τῆς ἐνότητος καὶ τῆς εἰρήνης, δέονται τοῦ Ἰψίστου, ὅπως ἡ συνάντησις αὐτὴ ἀποτελέσῃ τὸ προοίμιον γεγονότων, τὰ ὁποῖα θὰ δοξάσουν τὸν Θεόν καὶ θὰ φωτίσουν τὸν πιστὸν λαόν του.

Μετὰ τόσους αἰῶνας σιωπῆς συνητήθησαν τῶρα μετὰ τὴν ἐπιθυμίαν τῆς πραγματοποιήσεως τοῦ θελήματος τοῦ Κυρίου καὶ διακηρύξεως τῆς ἀρχαίας ἀληθείας τοῦ Εὐαγγελίου του, τοῦ παραδοθέντος εἰς τὴν Ἐκκλησίαν. Τὰ κοινὰ αὐτὰ αἰσθήματα ἐξεδηλώθησαν πρὸς ἅπαντα τὰ μέλη τῶν ἀντιστοίχων Ἱεραρχιῶν καὶ πρὸς ὅλους τοὺς πιστοὺς ἐπὶ τῷ σκοπῷ ὅπως θελήσουν νὰ μετασχηματισθῶν καὶ ἀναπέμψωσιν πρὸς τὸν Κύριον νέας δεήσεις διὰ νὰ λάμπῃ πάντοτε περισσώτερον πρὸ τῶν ὁμμάτων ὄλων τῶν Χριστιανῶν ἡ ἀλήθεια τῆς Μιᾶς Ἁγίας Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ Εὐαγγελίου του, φωτὸς καὶ σωτηρίας τοῦ Κόσμου ».

— Ὑπὸ τὴν προεδρείαν τῆς Α.Θ. Παναγιότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. Ἀθηναγόρου ἡ Ἁγία καὶ Ἱερὰ Σύνοδος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου εἰς προσφάτους συνεδρία αὐτῆς ἠσχολήθη, ἐκτός τῶν ἄλλων, περὶ τὸ ζήτημα τῆς διεξαγωγῆς συζητήσεως μεταξὺ Ὁρθοδόξων καὶ Ἀγγλικανῶν ἀφ' ἑνὸς καὶ Ὁρθοδόξων καὶ Παλαιοκαθολικῶν ἀφ' ἑτέρου περὶ τὴν ἐκπαιδευτικὴν διάρθρωσιν τῆς Πατριάρχδος Ἐκκλησιαστικῆς Σχολῆς περὶ τὸ συγκληθησόμενον προσεχῶς Συνέδριον « Πίστις καὶ Τάξις » τοῦ Π. Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν περὶ τὸ συνεργούμενον κατ' αὐτὰς Συνέδριον Ἐκκλησιαστικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν περὶ τὴν ὑπὸ μελέτην ἵδρυσιν Πατριαρχικοῦ Σταυροπηγίου ἐν Γενεύῃ καὶ περὶ ἄλλα ὑπηρεσιακὰ ζητήματα, ἐφ' ὧν ἐλήφθησαν σχετικαὶ ἀποφάσεις.

— Ἐπὶ ταῖς μεγάλας ἑορταῖς τῶν Χριστουγέννων καὶ τῶν Θεοφανείων ἐστάλη ἐκ Κωνσταντινουπόλεως εἰς Ἀγκυραν ἱερεὺς, ὅστις ἐτέλεσε τὰς Θ. Λειτουργίας καὶ διεβίβασε πᾶσι τοῖς ἐν τῇ τουρκικῇ πρωτεύουσῃ εὐρισσομένοις Ὁρθοδόξοις Χριστιανοῖς τὰς Ἁγίας Πατριαρχικὰς εὐχὰς καὶ εὐλογίας.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ

Καθ' ἡ ἀνεγρᾶφη εἰς τὸν τύπον, οἱ Ἑλληνορθόδοξοι καὶ ρωμαιοκαθολικοὶ υπέγραψαν τὴν ἐξῆς συμφωνίαν ἐν σχέσει πρὸς τὴν εὐπρέπειαν τῶν θρησκευτικῶν τελετῶν ἐν τοῖς Ἀγιωτάτοις Τόποις τῆς Γεννήσεως τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν:

(1) Τὰ 10 βόρεια παράθυρα τῆς Βασιλικῆς τῆς Γεννήσεως ἐν Βηθλεὲμ θὰ παραμείνουν κλειστά, διακοῦντος τοῦ Γενικοῦ Καθαρισμοῦ, καὶ οὐδέως θὰ καθαρισθοῦν ἔξωθεν ὑπὸ οἰασδήποτε τῶν Κοινοτήτων, ἐνῶ ἑσωτερικῶς θὰ καθαρισθοῦν ὑπὸ τῶν Ἑλληνορθοδόξων ἐκ τῶν δοκῶν τῆς στέγης διὰ μέσου ράβδων κεκλυμμένων δι' ὑφασμάτων.

(2) Καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ ἔτους οἱ Ἑλληνορθόδοξοι θὰ ἀνάπτουν τὰς λαμπάδας αὐτῶν, τὰς ἑλαικοανδήλας καὶ ἡλεκτρικὰ φῶτα κατὰ τὰς λατινικὰς ἑορτάς ἐν τῷ Σηηλαίῳ. Καὶ οἱ Λατῖνοι θὰ ἀνάπτουν τὰς ἑαυτῶν κατὰ τὰς Ἑλληνορθόδοξους ἑορτάς.

(3) Κατὰ τὴν νυκτερινὴν λιτανεῖαν τῶν Χριστουγέννων τῶν Λατίνων δύο ἀστυνόμοι, διοριζόμενοι ὑπὸ τοῦ Διοικητοῦ Ἱερουσολύμων, ἵνα διευκολύνουν τὴν προσέλευσιν εἰς τὸ Σηηλαίον, θὰ ἴστανται ἐπὶ τῆς πρώτης βαθμίδος τῆς νοτίου κλίμακος, τῆς ἀγοῦσης εἰς τὸ Σηηλαίον, πλησίον τοῦ Λατίνου κωνηλανάπτου, ὅστις ἴστανται ἐπὶ τῆς αὐτῆς βαθμίδος. Διὰ τὸ ὑπόλοιπον τῆς κλίμακος θὰ ἰσχύῃ τὸ ἐπικρατοῦν καθεστῶς.

— Ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τοῦ Πατριαρχείου Ἱερουσολύμων Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Ἰορδάνου κ. Βασιλείος ὁμίλησεν ἐπὶ τῆς συναντήσεως τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου καὶ τοῦ Πάπα Παύλου ΣΤ', εἶπε τὰ ἐξῆς: « Ἀπὸ πλευρᾶς Ὁρθοδόξου ἡ συνάντησις αὕτη δύναται νὰ θεωρηθῆ ὡς ὁ πρόδρομος τῆς ἐνάρξεως τοῦ ἐπὶ ἰσοῖς ὅροις, ἐν τῇ πανορθοδόξῳ διασκέψει τῆς Ρόδου, ὁμοφώνως ἀποφασισθέντος διαλόγου μετὰ τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας. Ἀπὸ πλευρᾶς δὲ Καθολικῆς δύναται, τῷ ὄντι, νὰ θεωρηθῆ ὡς πρακτικὴ συνέχεια τοῦ οἰκουμενικοῦ ρεύματος, τὸ ὁποῖον ἐδημιουργήθη ἐντὸς τῆς Β' Βατικανικῆς Συνόδου. Εὐχόμεθα ἔξ ὅλης καρδίας, ὅπως τὸ ἐν τοῦ Παναγίου καὶ Ζωοδόχου Τάφου τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ πηγάζον θεῖον φῶς φωτίσῃ τοὺς ἀρχηγούς των Ἐκκλησιῶν, ὥστε νὰ πραγματοποιηθῶν συνεχῶς καὶ ὅσον τὸ δυ-

νατόν περισσότερο, μέχρι τελικής έπιτεύξεως, ό πόθος του Κυρίου ήμών Ίησού Χριστού «ίνα πάντες έν ώσιν».

ΡΩΜΑΙΟΚΑΘΟΛΙΚΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ

Ός σημειούται έν άλλη σελίδα εις τά Χρονικά του Οικου-
μενικού Πατριαρχείου, ό Πάπας Παύλος ΣΤ' την 5ην και 6ην
Ίανουαρίου συνηγήθη έν Ίεροσολύμοις μετά της Α.Θ.Π. του
Οικουμενικού Πατριάρχου κ. Αθηναγόρου.

— Ό σάλος, τόν όποιον προεκάλεσε τό θεατρικόν έργον του
γερμανού συγγραφέως Χόχουτ «Ό αντιπρόσωπος του Θεού»,
τό όποιον έπικρίνει την στάσιν του Πάπα Πίου του ΙΒ' εις
ό,τι άφορξ εις την εξόντωσιν των Έβραίων υπό τών ναζί, έλαβε
προσφάτως νέας διαστάσεις διά της έμμέσου έπεμβάσεως του
Αρχιεπισκόπου τών Παρισίων, καρδινάλιου Φελτέν, ύστις
έπικρίνει τόν περι όύ ό λόγος συγγραφέα.

— Καθ' ό γράφει ό «Ρωμάιος Παρατηρητής», «ή κατά-
στασις της Έκκλησίας και τών Καθολικών εις την Πολωνίαν
δέν έπαισε να χειροτερεύη κατά τόν τελευταίον καιρόν».

— Ό Δρ. Κούλλμαν, διακεκριμένος προτεστάντης θεολόγος,
σκολιάζων τό περι Έκκλησίας σχέδιον της Β' έν Βατικανώ
Συνόδου, εκφράζει έν αρχή την χαράν του, διότι τό σχέδιον
τούτο δίδει μεγάλην σπουδαιότητα εις τόν συλλογικόν χαρα-
κτήρα της Ιεραρχίας, παρατηρών έν συνεχεία, ότι τό σχέδιον
τούτο δέν καταρρίπτει τό περι άληθήτου ρωμαιοκαθολικόν
δόγμα, αλλά τό έρμηνεύει. Μετά ταύτα ό έπιφανής καθηγητής
έχθετε την άποψίν του, καθ' ήν ό Πέτρος, ζώντος του Χριστού,
ήτο αντιπρόσωπος και ούχι άρχηγός τών δώδεκα, μετά δε
την Ανάστασιν «διηύθυε την κοινότητα της Ίερουσαλήμ»,
αλλά μετά την εκέθην αναχώρησίν του δέν παρουσιάζεται
πλέον ως «άρχηγός της Έκκλησίας».

ΑΓΓΛΙΚΑΝΙΚΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ

Ό έν Νοτιώ Αφρική άγγλικανός έπίσκοπος Edward
Knapp—Fischer έν άρθρω δημοσιευθέντι έν περιοδικώ της
έπισκοπής του καθηγορεί τους άγγλικανούς διά τό ότι δέν κα-
τώρθωσαν μέχρι τούδε έν τή εκκλησιαστική ζωή των να θέσουν
έν τέμα εις τάς φυλετικάς διακρίσεις.

— Κατά πληροφορίας έν Λονδίνο, οι Αγγλικανοί άπεράσι-
σαν την συνεργασίαν αυτών μετά τών προσβυτεριανών, μεθο-
διστών, βαπτιστών και κογκρεγκισιοναλιστών διά την εξέ-
τασιν λειτουργικών ζητημάτων. Προς τούτο συνέστησαν ειδι-
κήν Έπιτροπήν.

Υπό την ήγεσίαν του έπισκόπου του Chichester Dr.
Roger Wilson έννεαμελής αντιπροσωπεία του Βρετανικού
Έκκλησιαστικού Συμβουλίου έπεσέφθη τό Ύπουργείον Έξω-
τερικών και διεμαρτυρήθη διά τό ότι ό αντιπρόσωπος του Ήνω-
μένου Βασιλείου εις τά Ήνωμένα Έθνη κατά την πρόσφατον
ψηφοφορίαν διά την άπόφασιν της άπαγορεύσεως εξαγωγής
όπλων εις την Ν. Αφρικήν ήρνήθη να δώση ψήφον.

ΠΡΟΤΕΣΤΑΝΤΙΣΜΟΣ

Ό μεθοδιστής έπίσκοπος της πόλεως Ντάλας, έν τή όποια
έδολοφονήθη ό πρόεδρος Κέννεντυ, έν ποιμαντορική έγκυκλίω,
αναγνωσθείσα εις τάς 89 μεθοδιστικάς ένορίας της πόλεως
ταύτης, καλεί τους χριστιανούς της πόλεως να εκδιώξουν εκ
της ψυχής των τά αισθήματα του μίσους και της πικρίας, τά
όποια όδηγούν εις έγκλήματα, όια ή δολοφονία του προέδρου
των Ήνωμένων Πολιτειών. Κατά την εγκύκλιον ταύτην, ή
διαφορά εις τάς πολιτικάς αντίληψεις δέν πρέπει να διαποτί-
ζεται υπό της πικρίας και του μίσους. Η Έκκλησία έχει την
έντολήν να ένεργή την συμφιλίωσιν τών ανθρώπων μετά του
Θεού και προς άλλήλους. Τέλος ή εγκύκλιος τονίζει, ότι τά
θεμέλια της δημοκρατίας κλονίζονται, όταν δέν δεικνύωμεν
σεβασμόν προς εκείνους, εις τούς όποιους έχει ανατεθή ή ευθύνη
διά τό κράτος και τό έθνος.

— Διακρίσει τριάκοντα προτεστάνται Ιερείς εκ της Δυ-
τικής Γερμανίας και του Δυτικού Βερολίνου έστάλησαν κατά τό
παρελθόν θέρος εις 123 τόπους παραθερισμού (λ.χ. έν Ολλαν-
δία, Ίταλία, Νοτιώ Γαλλία κ.λ.π.), διά να εργασθούν ποιμα-
ντικώς έν μέσω τών τάξεων τών παραθερίζοντων εις τούς τό-
πους τούτους γερμανών.

— Καθ' ό αναγράφεται εις τόν τύπον, οι Προτεστάνται της
Δυτικής Εύρώπης και ιδίως της Δ. Γερμανίας συζητούν έσχά-
τως πολύ τό ζήτημα της Ιερωσύνης τών γυναικών. Μέχρι τούδε
έπέτρεπον οι Προτεστάνται εις γυναίκας να διορισθούν μόνον
βοηθοί έφημερίων. Κατά την διάρκειαν όμως του δευτέρου
παγκοσμίου πολέμου έσημειώθη έλλειψις έφημερίων άνδρών
και διά τούτο είχαν ανατεθή εις αυτάς καθήκοντα έφημερίων,
ώς ό θεός λόγος, τό βάπτισμα, ή τέλεσις γάμων και κηδειών
και ή καθήχρησις, ούτως ώστε από την έπωνυμίαν «Κυρία
Έφημέριος» έλειπε μόνον ή εκκλησιαστική νομιμοποίησις.
Μετά τόν πόλεμον έγεννήθη τό ζήτημα της νομιμοποιήσεως
της καταστάσεως ταύτης, άλλων τασσομένων υπέρ αυτής και
 άλλων άντιτιθεμένων εις την δι' εκκλησιαστικής νομοθεσίας
κατοχύρωσιν της χειροτονίας τών γυναικών εις έφημερίους.
Η τυχόν κατοχύρωσις της χειροτονίας ταύτης άπειλεί να με-
ταβάλλη τάς προτεσταντικάς εκκλησίας εις «εκκλησίας τών
γυναικών».

Αί προτεσταντικά εκκλησίαί κατ' αρχήν απέφυγον να
λάβουν έπίσημον θέσιν επί του ζητήματος. Προς τό παρόν πε-
ριορίζονται εις τό να έπιτρέπουν κατ' εξαίρεσιν την ανάθεσιν
καθηκόντων Ιερέως έφημερίου εις γυναίκα.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΠΑΛΑΙΟΚΑΘΟΛΙΚΩΝ

Τό έν Γερμανία εκδοθέν «Παλαιοκαθολικόν ήμερολόγιον
του 1964» είναι άφηρεωμένον εις τό έργον της Οικουμενικής
Κινήσεως. Έκτός τών άλλων περιλαμβάνει τάς εξής μελέτας:
«Η οικουμενική στάσις του παλαιοκαθολικού χριστιανού»
(υπό του Ιερέως Dietz): «Βλέμμα υπέρνω του φράκτου»
(υπό του Ιερέως Kraft): «Αί άμοιβαία υποχρεώσεις τών
κεχωρισμένων εκκλησιών» (υπό του καθηγητού Meinhold):
«Η Αγγλικανική Έκκλησία» (υπό του Ιερέως Heese):
«Η παλαιοκαθολική Έκκλησία έν τή Οικουμένη» (υπό του
καθηγητού Küppers): «Έλευθερία και δέσμευσις έντός της
όμολογίας» (υπό του Ιερέως Nickel): «Ένότης άνευ ένώ-
σεως» (υπό του καθηγητού Ζάντερ). Όσαύτως έν τώ αυτώ
ήμερολογίω ύπάρχει εκθεσις του Ο. Krahl διά τάς κατά τά
έτη 1962/63 σχέσεις της παλαιοκαθολικής εκκλησιαστικής
κοινότητος και του Χριστιανικού κόσμου.

ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗ ΚΙΝΗΣΙΣ

Συμφώνως προς τάς εκ Ρώμης μεταδοθείσας δημοσιο-
γραφικάς πληροφορίας, την τελευταίαν εβδομάδα της β' πε-
ριόδου της Οικουμενικής Συνόδου ό καθηγητής Όσκαρ Κούλ-
μαν, εκ τών κορυφαίων θεολόγων του Προτεσταντισμού και
προσεκλημένος της Ρωμαιοκαθολικής «Γραμματείας επί
της ένώσεως τών Χριστιανών», όμιλησεν εις τό έν Ρώμη γαλ-
λικόν κολλέγιον του άγ. Λουδοβίκου επί του θέματος: «Η
ιστορία της Έκκλησίας έν τή Καινή Διαθήκη». Μεταξύ άλλων
ό όμιλητής ειπεν, ότι σήμερα «ζώμεν τούς χρόνους του Αγίου
Πνεύματος, την εποχήν της Έκκλησίας: ίδού ή βάση του
οικουμενικού διαλόγου. Η Έκκλησία είναι τό προοίμιον της
βασιλείας, άλλ' ούχι άκόμη ή βασιλεία. Μεταξύ της Καθολι-
κής Έκκλησίας και τών Διαμαρτυρομένων εκκλησιών, αίτι-
νες δίδουν διάφορον τόνον εις τό «ούπω» και τό «ήδη», ό διά-
λογος δέν δύναται παρά να είναι γόνιμος». Ό κ. Κούλλμαν
έπειτα έτόνισεν, ότι «τό Παγκόσμιον Συμβούλιον τών Έκ-
κλησιών και ή Β' Σύνοδος του Βατικανού σημαίνουν, ότι τό
σχίσμα δέν θα διαρκέση αιωνίως. Η ιστορία της σωτηρίας
προχωρεί, παρά τάς άτελείας και τάς άμαρτίας μας. Η χειρ
του Θεού άποκαλύπτεται εις τό σχίσμα μας, όποιον και άν
είναι τό λάθος μας. Η διαφορά τών Έκκλησιών είναι συνεχής
προειδοποίησις εις ήμάς, διά να σεβώμεθα την διαφοράν έν
δώρων του Πνεύματος».

Καθ' ό γράφει τό έν Γενεύη εκδιδόμενον δελτίον πληροφο-
ριών του Παγκοσμίου Συμβουλίου τών Έκκλησιών, έν Όλ-
λανδία άπεφασίσθη υπό τών Ρωμαιοκαθολικών και τών προτε-
σταντών ή συγχώνευσις περιοδικών των εις έν κοινόν περιοδι-
κόν προς αντιμετώπισιν τών ζητημάτων της Οικουμένης και
της χριστιανικής ένότητος.

— Τό έν Βελιγραδία Όρθόδοξον Σερβικόν Πατριαρχείον
άπέστειλεν εις Γενεύην τόν έπίσκοπον Sava προς διεξαγωγήν

συνομιλιῶν μετὰ τῶν ἐκπροσώπων τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν. Οὗτος συνομίλησε μετὰ τοῦ Γενικοῦ Γραμματέως τοῦ Π.Σ.Ε. Dr. Visser't Hooft, μετὰ τῶν ἐκπροσώπων τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ τῆς Ὁρθοδόξου Ρωσικῆς Ἐκκλησίας, ὡς καὶ μετὰ τῶν Διευθυντῶν τῶν διαφόρων τμημάτων τοῦ Π.Σ.Ε.

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ ΠΡΟΣ ΤΗΝ "ΕΚΚΛΗΣΙΑΝ,"

Φίλε κ. Διευθυντά,

Ἀνέγνωσα ὄχι ἄνευ ἐκπλήξεως εἰς τὸ φύλλον τῆς «Ἐκκλησίας» τῆς 20.12.63 ἀχρονολόγητον ἐπιστολὴν τοῦ φίλου μου Γενικοῦ Γραμματέως τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν κ. Visser't Hooft διαψεύδοντος, ὅτι ἔκαμεν ἐν Μόντρεαλ καὶ Ρότσεστερ τὴν πρότασιν, ἵνα τὸ Συμβούλιον τοῦτο ἀνακηρυχθῆ εἰς Ἐκκλησίαν, ὡς εἶχον ἀναφέρει εἰς τὸ ἄρθρον μου περὶ τοῦ ἀειμνήστου Μητροπολίτου Σάμου Εἰρηναίου εἰς τὸ φύλλον τῆς 1.10.63, στηριζόμενος εἰς τηλεγράφημα τοῦ Παγκοσμίου Πρακτορείου Assoc. Press πρὸς τὸν ἀθηναϊκὸν τύπον τῆς 29 παρελθόντος Αὐγούστου, ὡς καὶ εἰς προφορικὰς εἰδήσεις ἀπὸ τὸν ἀειμνήστον συνάδελφον Βασιλ. Ἰωαννίδην καὶ ἄλλους Ἕλληνας θεολόγους τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῆς Κωνσταντινουπόλεως μετασχόντας τῶν συνεδρίων ἐκείνων. Κατόπιν δὲ ἐγγράφου παραπόνου τοῦ κ. Visser't Hooft πρὸς τινὰς τῶν ἀνωτέρω καθηγητῶν καὶ πρὸς ἐμέ, ἔγραψα εἰς αὐτὸν διὰ μακρῶν, ὅτι εὐχαρίστως θὰ προέβαινον εἰς σχετικὴν διασάφησιν, χωρὶς ὅμως νὰ παραλείψω συγχρόνως νὰ κάμω πρὸς αὐτὸν καὶ τὴν δέουσαν κριτικὴν μου. Πράγματι δὲ εἰς τὸ φύλλον τῆς «Ἐκκλησίας» τῆς 1.11.63 καὶ ὑπὸ ἡμερομηνίαν 20.10.63 ἐδημοσίευσα σχετικὴν ἐπιστολὴν, ὅπου ἔθετον τὰ πράγματα εἰς τὴν θέσιν των ἐπὶ τῇ βάσει συμπληρωματικῶν καὶ αὐθεντικῶν πληροφοριῶν, αἱ ὁποῖαι (εἰρήσθω ἐν παρόδῳ) διηυκρινήθησαν κάλλιον ὑπὸ τοῦ Βενεδικτινοῦ πατρὸς Strotmann εἰς τὸ Irénikon τοῦ 1963 (τεῦχος 3, σ. 369—370 καὶ 379—380).

Τώρα ἐπειδὴ δὲν ἠδυνάμην νὰ συλλάβω τὸ νόημα τῆς τε ἀχρονολογήτως δημοσιευθείσης ἐπιστολῆς τοῦ κ. Visser't Hooft καὶ τῆς τόσον καθυστερημένης δημοσιεύσεώς της, χωρὶς μάλιστα νὰ ληφθῆ πρὸ ὀφθαλμῶν τὸ περιεχόμενον τῆς ἐπιστολῆς μου, δημοσιευθείσης πρὸ ἐνὸς καὶ πλέον μηνός, ἐζήτησα, κ. Διευθυντά, ἀπὸ τὸ Γραφεῖον τῆς «Ἐκκλησίας» σχετικὰς πληροφορίας καὶ μανθάνω σήμερον, ὅτι ἡ εἰρημένη ἐπιστολή ἔφερεν ἡμερομηνίαν 17.10.63, δηλ. 13 ἡμέρας πρὸ τῆς ἡμερομηνίας τοῦ φύλλου, ὅπου εἶχε δημοσιευθῆ ἡ ἰδική μου ἐπιστολή. Εὐλογος, λοιπόν, εἶναι, νομίζω ἢ ἀπορία μου πῶς με τόσην καθυστέρησιν ἐδημοσιεύθη ἢ ἐν λόγῳ ἐπιστολή, ἐνῶ θὰ ἠδύνατο νὰ δημοσιευθῆ ταυτοχρόνως με τὴν ἰδικήν μου ἢ ἔστω τὴν 15.11. ἢ καὶ τὴν 1.12.63.

Δὲν θέλω νὰ διατυπώσω εἰκασίας ἐπαφιέμενος εἰς τὴν κρίσιν τῶν ἀναγνώστων καὶ ἀρκούμαι νὰ παρατηρήσω, ὅτι ὅπωςδὴποτε τὸ περιεχόμενον τῆς ἰδικῆς μου ἐπιστολῆς τῆς 1.11.63 μένει ἀναπάντητον καὶ πρὸ παντὸς παραμένει ἀνεζήγητος ὑπὸ τῆς ἐπιστολῆς

τοῦ κ. Visser't Hooft ὁ δημιουργηθεὶς ὑπὸ ὀρθοδόξων καὶ ἄλλων μελῶν τῶν συνεδρίων ἐκείνων καὶ πρὸ παντὸς ὑπὸ τοῦ πολυκλαύστου Ἰωαννίδου θόρυβος, ὁ διασαλπισθεὶς ὑπὸ τοῦ μνημονευθέντος Παγκοσμίου Πρακτορείου ἀνὰ τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης, ἀναγνωρισθεὶς δὲ κατὰ μέγα μέρος καὶ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ «Οἰκουμενικοῦ Δελτίου Πληροφοριῶν» τῆς Γενεύης (ὑπ' ἀριθ. 34 τῆς 6.9.1963), ὡς ἀναφέρεται καὶ εἰς τὴν προηγούμενην ἐπιστολήν μου τῆς 1.11.63.

Στενοχωροῦμαι βεβαίως, κ. Διευθυντά, διότι (χωρὶς νὰ τὸ θέλω) λυπῶ καὶ πάλιν τὸν παλαιὸν φίλον μου, τοῦ ὁποῖου θαυμάζω καὶ τὸν χριστιανικὸν ζῆλον καὶ τὴν θεολογικὴν μόρφωσιν, ἀκόμη δὲ ἀναγνωρίζω καὶ τὴν ἐκτίμησίν του πρὸς τὴν Ὁρθοδοξίαν, ὡς καὶ τὰς σπουδαιότητας διοργανωτικὰς ὑπηρεσίας πρὸς τὸ Παγκόσμιον Συμβούλιον Ἐκκλησιῶν, ἀπὸ τὸ ὁποῖον λυποῦμαι ἰδιαιτέρως διότι ὅσον οὕτω ἀποχωρεῖ. Ἄλλ' ἐκτὸς τῆς ἰδικῆς μου αὐτοαμύνης, προέχει ἢ ἀγάπη πρὸς τὴν ἀλήθειαν καὶ πρὸς τὴν οἰκουμένην κίνησιν, μεθ' ἧς ἐπὶ 35 ἔτη συνεργάζομαι καὶ ἡ ὁποία ζημιώνεται ἀπὸ τοιαύτας ἐκτροπὰς. Ἐπὶ πλεόν δὲ εἶναι προφανές, ὅτι καὶ ἡ ἀρχικὴ μου πρόθεσις εἰς τὸ ἄρθρον μου περὶ τοῦ ἀληθινοῦ Εἰρηναίου δὲν ἦτο τὸ παράπαν νὰ θιγῆ ὁ κ. Visser't Hooft προσωπικῶς, ἐφ' ὅσον προέκειτο περὶ τῆς ἐναντι τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν στάσεως τοῦ ἀνδρὸς ἐκείνου, ἀλλ' ἀπλῶς νὰ ἐπισημανθῆ μία ἀπαράδεκτος ἐξ ἐπόψεως ὀρθοδόξου ἐκκλησιολογικὴ τάσις ὠρισμένων προτεσταντικῶν κύκλων τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν, ἡ ὁποία ἀκριβῶς καὶ ἐξήγειρε τοὺς ὀρθοδόξους.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 8.1.64

Μετὰ τιμῆς
Π. Ι. ΜΙΡΑΤΣΙΩΤΗΣ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Ἱ. Μητρόπολις Ἀλεξανδρουπόλεως
ΤΟ ΕΠΙΣΚΟΠΙΚΟΝ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΝ

Πρὸς
τὸν ἱερέα Ἀθανάσιον Τίμπαμπαν
Ἀγνώστου διαμονῆς

Καλεῖσαι νὰ ἐμφανισθῆς αὐτοπροσώπως ἐνώπιον τοῦ Ἐπισκοπικοῦ Δικαστηρίου τῇ 4ῃ Φεβρουαρίου 1964, ἡμέρᾳ Τρίτῃ καὶ ὥρα 9ῃ π.μ. ἵνα δικασθῆς ὡς κατηγορούμενος, περὶ ἧς κατηγορίας ἀπελογήθῃς ἐνώπιον τοῦ ἐκτελούντος χρέη ἀνακριτοῦ Ἐφημερίου Ἱ. Ναοῦ Ἀγ. Ἀναστασίας Μάκρης, Αἰδ. Λουκᾶ Κοκκίνη.

Προσεπιδηλοῦμέν σοι, ὅτι ἂν μὴ ἐμφανισθῆς τῇ ὡς ἄνω ἡμέρᾳ τε καὶ ὥρᾳ, θέλεις δικασθῆ ἐρήμην.

Ἐν Ἀλεξανδρουπόλει τῇ 18ῃ Νοεμβρίου 1963

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΟΥ ΕΠΙΣΚΟΠΙΚΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ

† Ὁ Ἀλεξανδρουπόλεως ΙΩΑΚΕΙΜ
Ο ΓΡΑΜΜΑΤΕΥΣ

Ἱερεὺς Ἰωακείμ Ἀθανασάκος

'Ιερά Μητρόπολις Θεσσαλονίκης

"Εχοντες υπ' ὄψει τὰς διατάξεις τῶν ἀρθρῶν 46 καὶ 47 § 1 τοῦ Α.Ν. 2200/40 «Περὶ 'Ιερῶν Ναῶν καὶ 'Εφημερίων», καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως καταλάβωσι τὰς κενὰς ὀργανικὰς θέσεις τακτικῶν 'Εφημερίων τῶν 'Ενοριῶν τῶν 'Ιερῶν Ναῶν 'Αγίων Πάντων καὶ 'Αγίων 'Αναργύρων Θεσσαλονίκης, ἵνα υποβάλλωσιν ἡμῖν ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρουσίης σχετικῆν αἴτησιν μετὰ τῶν ἀπαιτουμένων δικαιολογητικῶν, προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς τὴν ἀνακήρυξιν ὑποψηφίων πρὸς πλήρωσιν τῶν ἀνωτέρω κενῶν ἐφημεριακῶν θέσεων.

'Εν Θεσσαλονίκη τῇ 4ῃ 'Ιανουαρίου 1964

† 'Ο Θεσσαλονίκης ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ

"Εχοντες υπ' ὄψει τὰς διατάξεις τῶν ἀρθρῶν 46 καὶ 47 τοῦ Α.Ν. 2200/40 «Περὶ 'Ιερῶν Ναῶν καὶ 'Εφημερίων», καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως καταλάβωσι τὴν κενὴν ὀργανικὴν θέσιν τακτικοῦ 'Εφημερίου τῆς 'Ενορίας τοῦ 'Ι.Ναοῦ Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτήρος Καλαμαριάς Θεσσαλονίκης, ἵνα υποβάλλωσιν ἡμῖν ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρουσίης σχετικῆν αἴτησιν μετὰ τῶν ἀπαιτουμένων δικαιολογητικῶν, προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς τὴν ἀνακήρυξιν ὑποψηφίου πρὸς πλήρωσιν τῆς ἀνωτέρω κενῆς 'Εφημεριακῆς θέσεως.

'Εν Θεσσαλονίκη τῇ 4ῃ 'Ιανουαρίου 1964

† 'Ο Θεσσαλονίκης ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ

"Εχοντες υπ' ὄψει τὰς διατάξεις τῶν ἀρθρῶν 46 καὶ 47 τοῦ Α.Ν. 2200/40 «Περὶ 'Ιερῶν Ναῶν καὶ 'Εφημερίων», καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως καταλάβωσι τὴν κενὴν ὀργανικὴν θέσιν τακτικοῦ 'Εφημερίου τῆς 'Ενορίας τοῦ 'Ι. Ναοῦ 'Αγίου Νικολάου Ν. Ρυσίου Καλαμαριάς Θεσσαλονίκης, ἵνα υποβάλλωσιν ἡμῖν αἴτησιν μετὰ τῶν ἀπαιτουμένων δικαιολογητικῶν, προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς τὴν ἀνακήρυξιν ὑποψηφίου πρὸς πλήρωσιν τῆς ἀνωτέρω κενῆς 'Εφημεριακῆς θέσεως.

'Εν Θεσσαλονίκη τῇ 8ῃ 'Ιανουαρίου 1964

† 'Ο Θεσσαλονίκης ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ

"Εχοντες υπ' ὄψει τὰς διατάξεις τῶν ἀρθρῶν 46 καὶ 47 τοῦ Α.Ν. 2200/40 «Περὶ 'Ιερῶν Ναῶν καὶ 'Εφημερίων» καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως καταλάβωσι τὴν κενὴν ὀργανικὴν θέσιν τακτικοῦ 'Εφημερίου τῆς 'Ενορίας τοῦ 'Ι. Ναοῦ Κοιμήσεως Θεοτόκου Σίνδου Θεσσαλονίκης, ἵνα υποβάλλωσιν ἡμῖν αἴτησιν μετὰ τῶν ἀπαιτουμένων δικαιολογητικῶν, προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς τὴν ἀνακήρυξιν ὑποψηφίου πρὸς πλήρωσιν τῆς ἀνωτέρω κενῆς 'Εφημεριακῆς θέσεως.

'Εν Θεσσαλονίκη τῇ 15ῃ 'Ιανουαρίου 1964

† 'Ο Θεσσαλονίκης ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ

'Ιερά Μητρόπολις Διδυμοτείχου καὶ 'Ορεστιάδος

"Εχοντες υπ' ὄψει τὰ ἀρθρα 46, 47 καὶ 48 τοῦ Α.Ν. 2200/40 «Περὶ 'Ι. Ναῶν καὶ 'Εφημερίων», ὡς ἐτροποποιήθη οὗτος καὶ διὰ μεταγενεστέρων Νομοθετικῶν Διαταγμάτων, προκειμένου ἵνα προβῶμεν εἰς τὴν ἀνακήρυξιν ὑποψηφίων πρὸς πλήρωσιν τῆς κενῆς 'Εφημεριακῆς θέσεως τοῦ 'Ι. Ναοῦ ἁγίων Κωνσταντίνου καὶ 'Ελένης» ΠΕΝΤΑΛΟΦΟΥ καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τῶν 'Ι. Κανόνων τῆς 'Εκκλησίας καὶ τῶν Νόμων τοῦ Κράτους προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρουσίης προκηρύξεως ἐν τῷ δελτίῳ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» υποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικά.

'Εν Διδυμοτείχῳ τῇ 2ῃ 'Ιανουαρίου 1964

† 'Ο Διδ/χου καὶ 'Ορ/δος ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

'Ιερά Μητρόπολις Χίου

"Εχοντες υπ' ὄψει τὰ ἀρθρα 46, 47 καὶ 48 τοῦ ὑπ'ἀριθ. 2200/1940 Α.Ν. «Περὶ 'Ιερῶν Ναῶν καὶ 'Εφημερίων» ὡς καὶ τοὺς σχετικούς Νόμους περὶ 'Εκκλησιαστικῆς 'Εκπαιδεύσεως, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τῶν ἀνωτέρω Νόμων ὀριζόμενα προσόντα, ὅπως καταλάβωσι τὴν κενὴν ὀργανικὴν θέσιν ἐφημερίου τοῦ 'Ιεροῦ Ναοῦ Κοιμήσεως Θεοτόκου τῆς Κοινότητος Μέσα Διδύμας τῆς 'Ιερᾶς Μητροπόλεως Χίου, ἵνα υποβάλλωσιν ἡμῖν ἐντὸς προθεσμίας μηνὸς τὰ αἰτούμενα πιστοποιητικά, προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς τὴν ἀνακήρυξιν αὐτῶν ὡς ὑποψηφίων.

'Εν Χίῳ τῇ 2ῃ 'Ιανουαρίου 1964

'Ο Τοποτηρητῆς

Τῆς 'Ιερᾶς Μητροπόλεως Χίου

† 'Ο Μυτιλήνης ΙΑΚΩΒΟΣ

'Ιερά Μητρόπολις Καλαβρύτων καὶ Αἰγιαλείας

Στερουμένης τῆς ἐνορίας 'Αραχώβης (Αἰγιαλείας) τακτικοῦ 'Εφημερίου καλοῦμεν τοὺς βουλομένους νὰ καταλάβωσι τὴν θέσιν ταύτην καὶ ἔχοντας τὰ νόμιμα κανονικὰ προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρουσίης εἰς τὸ περιοδικὸν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ», υποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ ὑπὸ τοῦ ἀρθροῦ 48 τοῦ 'Αναγκαστικοῦ Νόμου 2200 «Περὶ 'Ι.Ναῶν καὶ 'Εφημερίων» προβλεπόμενα πιστοποιητικά, καθ' ὅσον μετὰ ταῦτα θέλομεν προβῆ εἰς τὴν ἀνακήρυξιν τῶν ὑποψηφίων.

Αἴγιον τῇ 8ῃ 'Ιανουαρίου 1964

† 'Ο Καλαβρύτων καὶ Αἰγιαλείας ΓΕΩΡΓΙΟΣ

'Ι. Μητρόπολις Θεσσαλιώτιδος καὶ Φαναριοφερσάλων

"Εχοντες υπ' ὄψει τὸ ἀρθρον 46 τοῦ 'Αν. Νόμου 2200/40 «περὶ 'Ιερῶν Ναῶν καὶ 'Εφημερίων» προσκαλοῦμεν τοὺς βουλομένους νὰ καταλάβωσι τὴν χηρεύουσαν θέσιν τακτικοῦ ἐφημερίου τῆς ἐνορίας Λαμπεροῦ ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ σήμερον υποβάλλωσιν εἰς τὰ Γραφεῖά μας τὰ ὑπὸ τοῦ ἀρθροῦ 48 τοῦ αὐτοῦ Νόμου ὀριζόμενα δικαιολογητικά ἔγγραφα τῶν προσόντων αὐτῶν προκειμένου ἵνα προβῶμεν εἰς ἀνακήρυξιν ὑποψηφίου διὰ τὴν ὡς ἂν ἐνορίαν.

'Εν Καρδίττῃ τῇ 15ῃ 'Ιανουαρίου 1964

† 'Ο Θεσσαλιώτιδος καὶ Φαναριοφερσάλων ΚΥΡΙΑΛΟΣ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ἐπισκόπου Διονυσίου Α. Ψαριανού, Μητροπολίτου Σερβίων καὶ Κοζάνης, Μαρτυρία Ἰησοῦ Χριστοῦ. «Δημοσιογραφικῶν» κύκλοι β' καὶ γ'. Ἐκδ. οἶκος Ἀστήρ Ἀλ. καὶ Σ. Παπαδημητρίου, Λυκούργου 10, Ἀθήναι 1963, σελ. 293.

Ἰωάννου Καρμίρη, Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, I. Ἡ Β' ἐν Βατικανῷ γενικὴ Σύνοδος τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας. II. Ἡ πρώτη ἀπόπειρα ἐπικοινωνίας μεταξύ Κωνσταντινουπόλεως καὶ Βιττεμβέργης. Ἀνάπτυον ἐκ τοῦ περιοδικοῦ Ἐκκλησία, Ἀθήναι 1963, σελ. 38.

Τοῦ αὐτοῦ, Ὁ Λούθηρος καὶ ὁ Μελάγγθιον περὶ τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας. Ἀνάπτυον ἐκ τῆς «Θεολογίας» ΔΔ (1963), ἐν Ἀθήναις 1963, σελ. 69.

Σάββα Ἀγουρίδου, Καθηγητοῦ τῆς Εἰσαγωγῆς καὶ Ἑρμηνείας τῆς Καινῆς Διαθήκης ἐν τῷ Ἀριστοτελεῖο Πανεπιστημίῳ Θεσσαλονίκης, Ἡ κοινωνησὺν ἐν τῇ πρώτῃ Ἐκκλησίᾳ, Θεσσαλονίκη 1963, σελ. 30.

Τοῦ αὐτοῦ, Ὁ χαρακτήρ τῶν πρώτων κατὰ τῆς Ἐκκλησίας διωγμῶν καὶ ἡ περὶ τῶν χριστιανῶν ἀλληλογραφία τοῦ Πλινίου μετὰ τοῦ αὐτοκράτορος Τραϊανοῦ. Ἀνάπτυον ἐκ τῆς Ἐπιστημονικῆς ἐπετηρίδος τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Θεσσαλονίκης 1963, σελ. 34.

Φώτη Κόντογλου, Ἔργα I', Ἡ πολεμένη Ρωμιοσύνη, ἐκδοτ. οἶκος Ἀστήρ Ἀλ. καὶ Ἐ. Παπαδημητρίου, ὁδὸς Λυκούργου 10, Ἀθήναι 1963, σελ. 336.

Τοῦ αὐτοῦ, Σημεῖον μέγα, ἤγουν τὰ θαύματα τῆς Θεομήνης, β' ἐκδοσις, ἐκδοτ. οἶκος Ἀστήρ Ἀλ. καὶ Ἐ. Παπαδημητρίου, ὁδὸς Λυκούργου 10, Ἀθήναι 1964, σελ. 245.

Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, Γάμος καὶ συζυγία, Εἰσαγωγή—Νεοελληνικὴ ἀπόδοσις—Σημειώσεις ὑπὸ Παναγιώτου Γ. Στάμου, Ἀθήναι 1963, σελ. 92.

Ἡ Καινὴ Διαθήκη, τὰ τέσσαρα Εὐαγγέλια καὶ αἱ Πράξεις τῶν Ἀποστόλων. Κείμενον—ἐρμηνευτικὴ ἀπόδοσις ὑπὸ Ἰωάννου Θ. Κολιτσάρα. Ἐκδ. Ἀδελφότητος Θεολόγων ἡ «Ζωή», Ἀθήναι 1963, σελ. 536+4 χάρται.

Ἰακώβου Δ. Μαλλιαροῦ, ἀρχιμανδρίτου, Παράκλητικὸς κανὼν εἰς τοὺς νεοφανεῖς ἁγίους Καρυῶν—Θεομήνης Λεσβίου Ραφαήλ, Νικόλαον, Παρθένον Εἰρήνην καὶ τοὺς σὺν αὐταῖς, Ἀθήναι 1964, σελ. 16.

Δημοσιεύματα Ἱερᾶς Μονῆς Ὀλυμπιωτίσσης Ἐλασσῶνος. 2 Κατάλογος ἐντύπων βιβλιοθήκης Ὀλυμπιωτίσσης ὑπὸ Ἀχιλλέως Γ. Λαζάρου, καθηγητοῦ Ἱωνιδείου Προτύπου Σχολῆς Πειραιῶς, Ἀθήναι, σελ. 260.

Κωνσταντίνου Ρ. Ἀθανασιάδου, Θεολόγου, Ὁ Παῦλος εἰς τὴν Ἀκρόπολιν τῆς εἰδωλολατρείας, ἐν Ἀθήναις 1963, σελ. 15.

Παν. Ν. Ἀντίπα, Καθηγητοῦ Φιλολογίας τ. Διευθυντοῦ Γυμνασίου, Διατὶ δὲν εἶμαι κομμουνιστής. Τὰ πνευματικὰ ὄπλα κατὰ τοῦ κομμουνισμοῦ, ἐν Ἀθήναις 1964, σελ. 32.

Ἀρχιμ. Χαρίτωνος Πνευματικᾶκι, Ὁ αἰώνιος κατακτητής, ἐκδ. Ἀδελφότητος Θεολόγων ἡ Ὀ Σωτήρ, Ἀθήναι 1963, σελ. 118.

Ἱερομάρτυρες τοῦ εἰκοσιδύο. Τέσσερις ἐπίσκοποι τῆς Μικρασίας. Ἐκδ. ἀδελφότητος Θεολόγων ἡ «Ζωή», Ἀθήναι 1963, σελ. 156.

Ἀρχιμ. Διονυσίου Κυράτσου, Πρωτοσυγκέλλου τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Ἐδέσσης καὶ Πέλλης, Οἰκοδομῶμεν ἓνα νέον κόσμον, ἐν Ἐδέσση 1964, σελ. 32.

« ΕΚΚΛΗΣΙΑ »

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἐκδιδόμενον κατὰ δεκαπενθήμερον

ΕΠΟΠΤΕΥΟΥΣΑ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

† Ὁ Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ

† Ὁ Φλωρινῆς, Ἀλμωπίας καὶ Ἑορδαίας ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ

† Ὁ Ναυπακτίας καὶ Εὐρυτανίας ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΘΕΟΔΟΣΙΟΣ Κ. ΣΠΕΡΑΝΤΣΑΣ

ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ

Ναῶν Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν: Ἀρχ. 50, 75, 100 ἐτησίως.
Λοιπῶν Ναῶν Ἐπικρατείας: 30 ἐτησίως.
Ἐξωτερικοῦ: δολλάρια 3.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Θεοδοσίου Σπεράντσα, Διάπυρος εἶναι ἡ εὐχή.

Ἰωάννου Καρμίρη, Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Ἡ Β' ἐν Βατικανῷ γενικὴ Σύνοδος τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας.

Κώστα Ἀθανασιάδου, Θεολόγου, Τρεῖς ἀγωνισταὶ τῆς Ὀρθοδοξίας.

Διακόνου Χριστοδούλου Παρασκευαΐδου, πτυχιούχου Νομικῆς, Αἱ περὶ προσευχῆς ἰδέαι τοῦ Guardini.

Πρεσβυτ. Δρ. Ἀ. Ἀλεβιζοπούλου, Τὸ Β' Συνέδριον περὶ μεταναστεύσεως τοῦ Π.Σ.Ε.

Παρατηρήσεων στήλη.

Ἐκκλησιαστικὰ χρονικά.

Π. Ι. Μπρατσιώτου, Ἐπιστολὴ πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν.

Προκηρύξεις.

Βιβλιογραφία.

ΜΟΝΟΤΥΠΙΚΑ ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑΤΑ ΤΣΙΡΩΝΗ
Μενάνδρου 4—Ἀθήναι—Τηλ. 533.805

Ἐπεύθυνος Τυπογραφείου Γεώργιος Σ. Χρυσάφης
Ἰασωνίδου 22—Σούρμενα